

Διεξαγωγή Εθνικής Δημόσιας Διαβούλευσης της ΕΕΤΤ [σύμφωνα με το Άρθρο 17 του Ν. 4070/2012 (ΦΕΚ 82/Α/10.04.2012), και το άρθρο 6 της Οδηγίας 2002/21/ΕΚ, όπως τροποποιηθείσα, ισχύει], αναφορικά με τον 3ο γύρο ανάλυσης της αγοράς εθνικών κλήσεων που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες σε σταθερή θέση στην Ελλάδα (κλήσεις προς γεωγραφικούς και μη γεωγραφικούς αριθμούς στην Ελλάδα)

ΕΕΤΤ, Απρίλιος 2013

Πίνακας Περιεχομένων

1	Εισαγωγή.....	5
1.1	Νομοθετικό Πλαίσιο.....	5
1.1.1	Στόχοι βάσει του ισχύοντος Κανονιστικού Πλαισίου Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών.....	5
1.1.2	Κανονιστικό Πλαίσιο.....	7
1.1.3	Η από την ΕΕΤΤ ακολουθούμενη διαδικασία ορισμού και ανάλυσης αγορών.....	11
1.2	Αντικείμενο Εξέτασης.....	15
1.2.1	Στόχος και εύρος της Δημόσιας Διαβούλευσης.....	15
1.2.2	Δεύτερος γύρος ανάλυσης.....	16
1.3	Δομή Κειμένου Διαβούλευσης.....	17
	Στην Ενότητα 5, η ΕΕΤΤ παρουσιάζει την πρότασή της αναφορικά με την άρση των υφιστάμενων κανονιστικών υποχρεώσεων.....	18
1.4	Δημόσια Διαβούλευση.....	18
2	Χαρακτηριστικά της Ελληνικής αγοράς σταθερής τηλεφωνίας.....	19
2.1	Τρέχουσες εξελίξεις της αγοράς.....	19
2.2	Υφιστάμενες κανονιστικές υποχρεώσεις που σχετίζονται με τις λιανικές αγορές λιανικής σταθερής τηλεφωνίας.....	20
2.3	Εξέλιξη Σταθερών Γραμμών Πρόσβασης και Διείσδυση.....	24
2.4	Πάροχοι υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας.....	25
2.5	Διάρθρωση της αγοράς πρόσβασης σταθερής τηλεφωνίας.....	26
2.6	Διάρθρωση της αγοράς υπηρεσιών σταθερών κλήσεων.....	26
3	Ορισμός Σχετικής Αγοράς.....	31
3.1	Πλαίσιο.....	31
3.2	Ανήκουν οι υπηρεσίες σταθερής πρόσβασης και οι υπηρεσίες τηλεφωνικών κλήσεων σε χωριστές σχετικές αγορές προϊόντων;.....	33
3.2.1	Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης.....	33
3.2.2	Υποκατάσταση από την πλευρά της Προσφοράς.....	37
3.3	Ανήκουν οι υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων; ..	38
3.3.1	Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης.....	39
3.3.2	Υποκατάσταση από την πλευρά της Προσφοράς.....	45
3.4	Ανήκουν οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις από σταθερό στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων;.....	46
3.4.1	Υποκατάσταση από την πλευρά της Ζήτησης.....	46

3.4.2	Υποκατάσταση από την πλευρά της Προσφοράς.....	47
3.5	Ανήκουν οι Κλήσεις προς Κινητό στην ίδια Σχετική Αγορά Προϊόντων με τις αστικές και υπεραστικές κλήσεις;	48
3.5.1	Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης	48
3.5.2	Υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς.....	50
3.5.3	Συμπέρασμα	50
3.6	Ανήκουν οι Κλήσεις προς τους λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς στην ίδια Σχετική Αγορά Προϊόντων με τις αστικές, υπεραστικές και τις κλήσεις προς κινητό;	50
3.6.1	Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης	51
3.6.2	Υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς.....	52
3.6.3	Συμπέρασμα	53
3.7	Ανήκουν οι κλήσεις VoIP στην υπό εξέταση αγορά;.....	53
3.7.1	Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης	55
3.7.2	Υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς.....	57
3.8	Υπάρχουν Χωριστές Σχετικές Αγορές Λιανικής Σταθερής Τηλεφωνίας για Οικιακούς και Μη Οικιακούς Πελάτες;.....	58
3.8.1	Υποκατάσταση από πλευράς ζήτησης.....	58
3.8.2	Υποκατάσταση από πλευράς προσφοράς.....	59
3.9	Η Σχετική Γεωγραφική Αγορά.....	60
3.10	Γενικό Συμπέρασμα	61
4	Η δοκιμασία των τριών κριτηρίων	62
4.1	Πλαίσιο	62
4.2	Εξέταση της δοκιμασίας τριών κριτηρίων	62
4.2.1	Ύπαρξη υψηλών και μη παροδικών φραγμών εισόδου και ανταγωνισμού	62
4.2.2	Ζητήματα δυναμικής – Απουσία τάσης προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό	66
4.2.3	Ανεπάρκεια μόνου του δικαίου περί ανταγωνισμού	70
4.2.4	Συμπέρασμα	70
5	Κανονιστικές υποχρεώσεις.....	71
5.1.1	Υφιστάμενες Υποχρεώσεις	71
5.1.2	Άρση των κανονιστικών υποχρεώσεων	71
6	Ερωτήσεις διαβούλευσης	73
	Παράρτημα Α – ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ	74

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Αριθμός γραμμών ΠΦ και ΧΕΓ	21
Πίνακας 2: Αριθμός σταθερών γραμμών πρόσβασης και διείσδυση αυτών στον πληθυσμό.....	24
Πίνακας 3: Αριθμός εναλλακτικών παρόχων σταθερών δημόσιων τηλεφωνικών υπηρεσιών	25
Πίνακας 4: Μερίδια αγοράς βάσει των γραμμών πρόσβασης στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση, Δεκ. 2006 – Δεκ. 2012	26
Πίνακας 5 (α) και (β): Όγκος κλήσεων (σε λεπτά) και μερίδια αγοράς βάσει όγκου κλήσεων.....	27
Πίνακας 6: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (αστικές, υπεραστικές, από σταθερό σε κινητό και διεθνείς), μερίδια αγοράς (βάσει όγκου), ετήσια μεταβολή του όγκου και % ετήσια μεταβολή του όγκου, για άμεσα και έμμεσα συνδεδεμένους συνδρομητές.....	30
Πίνακας 7: Σταθερές Γραμμές Πρόσβασης, γραμμές ΠΦ και μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ βάσει των γραμμών πρόσβασης	35
Πίνακας 8: Συνδρομές Homezone (σε εκατομ.).....	41
Πίνακας 9: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (on-net, off-net, προς σταθερό, διεθνείς) που εκκινούν από Homezone τηλέφωνο (σε εκατομ.λεπτά)	41
Πίνακας 10: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (προς κινητό εντός δικτύου, προς κινητό εκτός δικτύου, προς σταθερό και διεθνείς) που εκκινούν από κινητό τηλέφωνο (σε εκατομ. λεπτά).....	42
Πίνακας 11: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (αστικές, υπεραστικές, από σταθερό σε κινητό και διεθνείς) που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο (σε εκατομ. λεπτά).....	43
Πίνακας 12: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων που εκκινούν από σταθερό και κινητό τηλέφωνο, ετήσια μεταβολή, % ετήσια μεταβολή.....	43
Πίνακας 13: Τέλη τερματισμού κινητής	49
Πίνακας 14: Μερίδια ΟΤΕ.....	67

1 Εισαγωγή

1.1 Νομοθετικό Πλαίσιο

1.1.1 Στόχοι βάσει του ισχύοντος Κανονιστικού Πλαισίου Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών

Η Οδηγία Πλαίσιο (Οδηγία 2002/21/EK), όπως ισχύει τροποποιηθείσα με την Οδηγία 2009/140/EK¹, ιδίως το άρθρο 8 αυτής, (άρθρο 3 του ν. 4070/2012, ΦΕΚ 82/Α/2012) θέτει ως στόχους πολιτικής που διέπουν τη δράση της Εθνικής Ρυθμιστικής Αρχής (της ΕΕΤΤ) κατά την άσκηση των καθηκόντων της στον τομέα παροχής δικτύων ή/και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών:

- την προώθηση του ανταγωνισμού
- τη συμβολή στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς και,
- την προώθηση των συμφερόντων των χρηστών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 8, παρ. 5² της Οδηγίας Πλαίσιο, όπως αυτή κατά τα ως άνω τροποποιηθείσα, ισχύει, ορίζει ότι «Οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές εφαρμόζουν προς επίτευξη των στόχων πολιτικής που αναφέρονται στις παραγράφους 2, 3 και 4, αντικειμενικές, διαφανείς, αμερόληπτες και αναλογικές ρυθμιστικές αρχές, ιδίως μέσω: α) της προαγωγής της κανονιστικής προβλεψιμότητας μέσω της διασφάλισης συνεπούς κανονιστικής προσέγγισης κατά τη διάρκεια ενδεδειγμένων περιόδων ανασκόπησης, β) της εξασφάλισης ότι, σε παρόμοιες περιπτώσεις, δεν γίνεται διάκριση στην αντιμετώπιση των επιχειρήσεων που παρέχουν δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, γ) της εξασφάλισης του ανταγωνισμού προς όφελος των καταναλωτών και της προώθησης, κατά περίπτωση, ανταγωνισμού υποδομών, δ) της προώθησης αποτελεσματικών επενδύσεων και καινοτομιών όσον αφορά νέες και ενισχυμένες υποδομές, συνυπολογίζοντας τη μέριμνα ότι οιαδήποτε υποχρέωση πρόσβασης λαμβάνει δεόντως υπόψη τους κινδύνους που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις που πραγματοποιούν την επένδυση και επιτρέποντας διάφορες ρυθμίσεις συνεργασίας μεταξύ επενδυτών και φορέων που ζητούν πρόσβαση προκειμένου να επιμεριστεί ο επενδυτικός κίνδυνος με ταυτόχρονη διασφάλιση του ανταγωνισμού στην αγορά

¹ Οδηγία 2009/140/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25^{ης} Νοεμβρίου 2009, για την τροποποίηση των οδηγιών 2002/21/EK σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, 2002/19/EK σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες καθώς και με τη διασύνδεσή τους, και 2002/20/EK για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, L 337/37, 18.12.2009

² Η παράγραφος 5 προστέθηκε στο άρθρο 8 δια του άρθρου 1, της παραγράφου (8), στοιχείου η) της ως άνω τροποποιητικής της Οδηγίας Πλαίσιο Οδηγίας 2009/140/EK, L 337/51, 18.12.2009

και της αρχής της μη εισαγωγής διακρίσεων, ε) του δέοντος συνυπολογισμού των ποικίλων συνθηκών όσον αφορά τον ανταγωνισμό και τους καταναλωτές που υφίστανται στις διάφορες γεωγραφικές ζώνες του ίδιου κράτους μέλους, στ) της επιβολής ex ante ρυθμιστικών υποχρεώσεων μόνον εφόσον δεν υφίσταται αποτελεσματικός και βιώσιμος ανταγωνισμός και της άρσης των υποχρεώσεων αυτών αφ' ης στιγμής πληρούται αυτή η προϋπόθεση.»

Στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης, και προς επίτευξη των ανωτέρω στόχων, η ΕΕΤΤ εφαρμόζει αντικειμενικές, διαφανείς, αμερόληπτες και αναλογικές ρυθμιστικές αρχές για την προώθηση του ανταγωνισμού και τη διασφάλιση του, κατά το μέγιστο, οφέλους για τους τελικούς χρήστες σε επίπεδο τιμής, επιλογών και ποιότητας.

1.1.2 Κανονιστικό Πλαίσιο

Σύμφωνα με το ισχύον εθνικό και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο³ αναφορικά με τον ορισμό σχετικών αγορών προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση, την ανάλυση του επιπέδου του ανταγωνισμού και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στις ως άνω αγορές, η ΕΕΤΤ καλείται να ορίσει σχετικές αγορές στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές συνθήκες, ιδίως να ορίσει τις σχετικές γεωγραφικές αγορές

³ Το εν λόγω πλαίσιο συναπαρτίζεται ιδίως από τα κάτωθι νομοθετικά / κανονιστικά κείμενα:

- το Ν. 4070/2012, και ιδίως τα άρθρα 3, 12 περιπτώσεις α, ι, και ια, 16, 17, και τα άρθρα 41 έως και 54, αυτού, (εφεξής ο Νόμος),
- τις Οδηγίες: Οδηγία 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ L 108/33, 24.4.2002, (εφεξής Οδηγία Πλαίσιο), Οδηγία 2002/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (ΕΕ L 108/7, 24.4.2002), (εφεξής Οδηγία για την Πρόσβαση), και Οδηγία 2002/20/EK για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ L 108, 24.4.2002), (εφεξής Οδηγία για την Αδειοδότηση), όπως αυτές τροποποιήθηκαν με την Οδηγία 2009/140/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009, για την τροποποίηση των οδηγιών 2002/21/EK σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, 2002/19/EK σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες καθώς και με τη διασύνδεσή τους, και 2002/20/EK για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, (ΕΕ L 337/37, 18.12.2009)
- τις Οδηγίες: Οδηγία 2002/22/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ L 108/51, 24.4.2002), (εφεξής Οδηγία Καθολικής Υπηρεσίας), Οδηγία 2002/58/EK σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, όπως τροποποιήθηκαν με την Οδηγία 2009/136/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009, για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/22/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της Οδηγίας 2002/58/EK σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, (ΕΕ L 337/11, 18.12.2009)
- την Οδηγία 2002/77/EK της Επιτροπής της 16ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ L 249/21, 17.9.2002), (εφεξής Οδηγία για τον Ανταγωνισμό),
- τη Σύσταση E(2007)5406 της Επιτροπής της 17ης Δεκεμβρίου 2007, για τις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση σύμφωνα με την οδηγία 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και την σχετική Αιτιολογική Έκθεση αυτής (εφεξής Νέα Σύσταση),
- τις Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2002/C 165/03) (εφεξής Κατευθυντήριες Γραμμές),
- τη Σύσταση E (2008) 5925 της Επιτροπής σχετικά με τις κοινοποιήσεις, τις προθεσμίες και τις διαβουλεύσεις που προβλέπονται στο άρθρο 7 της οδηγίας 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως εκάστοτε ισχύει, (2008/850/EK),
- ERG 08 (20) final CP Geog Aspects 081016, ERG Common Position on Geographic Aspects of Market Analysis (definition and remedies),

στην Ελληνική επικράτεια, ακολουθώντας τη διαδικασία ταυτοποίησης και ορισμού αγορών που τίθεται στην Οδηγία Πλαίσιο⁴, όπως αυτή τροποποιηθείσα ισχύει.

Σύμφωνα με το άρθρο 16, παρ. 1 και 25 της Οδηγίας Πλαίσιο, όπως αυτή ισχύει, «1. Οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές διεξάγουν ανάλυση των σχετικών αγορών βασιζόμενες στις αγορές που ταυτοποιούνται στη σύσταση και λαμβάνοντας ιδιαιτέρως υπόψη τους τις κατευθυντήριες γραμμές. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η ανάλυση αυτή να διεξάγεται, κατά περίπτωση, σε συνεργασία με τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές ανταγωνισμού. 2. Όταν εθνική ρυθμιστική αρχή, δυνάμει των παραγράφων 3 ή 4 του παρόντος άρθρου, του άρθρου 17 της Οδηγίας 2002/22/EK (οδηγία για την καθολική υπηρεσία) ή του άρθρου 8 της οδηγίας 2002/19/EK (οδηγία για την πρόσβαση), πρέπει να καθορίσει εάν θα επιβληθούν, θα διατηρηθούν, θα τροποποιηθούν ή θα αρθούν υποχρεώσεις επιχειρήσεων, καθορίζει με βάση την ανάλυση αγοράς κατά την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, κατά πόσον μία σχετική αγορά είναι όντως ανταγωνιστική».

Σύμφωνα με το άρθρο 41 παράγραφος 3 του Ν.4070/2012: «41. 3. Η διαδικασία ανάλυσης της αγοράς περιλαμβάνει τον ορισμό των σχετικών αγορών, τη διενέργεια ανάλυσης του επιπέδου του ανταγωνισμού, τον ορισμό επιχειρήσεων με Σημαντική Ισχύ και τον προσδιορισμό των κατά περίπτωση κατάλληλων και αναλογικών ειδικών κανονιστικών υποχρεώσεων. Κατά τη διαδικασία ανάλυσης των σχετικών αγορών, καθώς και κάθε φορά που το κρίνει αναγκαίο, για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της από τον παρόντα νόμο, η ΕΕΤΤ μπορεί να ζητά τη συνδρομή της Επιτροπής Ανταγωνισμού».

Κατόπιν έκδοσης της νέας και ισχύουσας πλέον Σύστασης της Επιτροπής της 17ης Δεκεμβρίου 2007, για τις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση σύμφωνα με την οδηγία 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, (εφεξής Νέα Σύσταση), και σύμφωνα με την κατ' ερμηνεία αυτής Αιτιολογική Έκθεση, (Ε(2007)5406), αναφέρεται ότι: «Κατά τον καθορισμό σχετικών αγορών κατάλληλων για τα εθνικά δεδομένα σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 3 της Οδηγίας 2002/21/EK, οι εθνικές ρυθμιστικές

⁴ Οδηγία Πλαίσιο, Άρθρο 15, όπως τροποποιήθηκε δια του άρθρου 1, παρ. 17 της ως άνω τροποποιητικής της Οδηγίας Πλαίσιο Οδηγίας 2009/140/EK, L 337/37,18.12.2009

⁵ Οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 16 αντικαταστάθηκαν δια του άρθρου 1, της παραγράφου (18), στοιχείου α) της ως άνω τροποποιητικής της Οδηγίας Πλαίσιο Οδηγίας 2009/140/EK, L 337/ 37,18.12.2009

αρχές αναλύουν τις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών που προσδιορίζονται στο Παράρτημα της παρούσας σύστασης»⁶.

Η διαδικασία ορισμού αγορών στοχεύει στο να προσδιορίσει με συστηματικό τρόπο τις ανταγωνιστικές πιέσεις που υφίστανται οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και δικτύων για την αποτελεσματική ανάλυση της αγοράς. Μια «σχετική αγορά προϊόντων» αποτελείται από το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που είναι επαρκώς εναλλάξιμα ή υποκατάστατα, όχι μόνο από την άποψη των αντικειμενικών χαρακτηριστικών τους, της τιμής ή της επιδιωκόμενης χρήσης τους, αλλά και τις συνθήκες ανταγωνισμού ή/ και τη διάρθρωση της προσφοράς και της ζήτησης στην εν λόγω αγορά⁷.

Σύμφωνα με τη νέα Σύσταση, «[...]αφετηρία προσδιορισμού αγορών αποτελεί ο καθορισμός αγορών λιανικής σε μια μελλοντική προοπτική, με συνεκτίμηση της δυνατότητας υποκατάστασης από πλευράς ζήτησης και από πλευράς προσφοράς. Από τη στιγμή που θα έχουν οριστεί αγορές λιανικής, ενδείκνυται εν συνεχεία ο προσδιορισμός σχετικών αγορών χονδρικής. Εάν η αγορά στα κατάντη εφοδιάζεται από μία ή περισσότερες καθετοποιημένες επιχειρήσεις, ενδέχεται να μην υπάρξει (εμπορική) αγορά ελλείψει κανονιστικών ρυθμίσεων. Κατά συνέπεια, εάν η αγορά δικαιολογεί προσδιορισμό, ενδεχομένως να απαιτηθεί η σύσταση πλασματικής αγοράς χονδρικής στα ανάντη. [...]». Δεδομένου ότι η ανάλυση αγορών, όπως αυτή διεξάγεται από τις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές, οφείλει να έχει μία μελλοντική προοπτική (forward-looking), οι αγορές, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση της ανωτέρω Σύστασης, ορίζονται αντιστοίχως, λαμβάνοντας υπόψη την ως άνω εξελιξιμότητα. Στο ίδιο πλαίσιο, και ήδη με το προοίμιο 27 της Οδηγίας Πλαίσιο, αναφέρονταν ότι «[...] Στην ανάλυση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού θα πρέπει να περιλαμβάνεται ανάλυση του κατά πόσον η αγορά έχει ανταγωνιστικές προοπτικές και, κατά συνέπεια, κατά πόσον η τυχόν έλλειψη αποτελεσματικού ανταγωνισμού θα έχει διάρκεια. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές θα αντιμετωπίσουν επίσης το θέμα των αναδυόμενων αγορών, όπου εκ των πραγμάτων, η εταιρεία που ηγείται της αγοράς είναι πιθανό να διαθέτει σημαντικό μερίδιο της αγοράς αλλά δεν θα πρέπει να της επιβάλλονται άτοπες υποχρεώσεις. Η Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάζει τακτικά τις κατευθυντήριες γραμμές ώστε να διασφαλίζει ότι αυτές παραμένουν επίκαιρες σε μία ταχέως εξελισσόμενη αγορά. [...]».Ο

⁶ άρθρο 1 της νέας Σύστασης

⁷ Βλ. παραδείγματος χάριν, Υπόθεση Michelin v. Commission [1983] ECR 3461, Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τον ορισμό σχετικών αγορών για τους σκοπούς του Κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού (“Η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τον Ορισμό Αγορών”), ΕΕ 1997 C 372/3, και τις Κατευθυντήριες Γραμμές.

ορισμός της σχετικής αγοράς προσδιορίζει τους περιορισμούς που υφίστανται οι πάροχοι κατά τον καθορισμό των τιμών τους λόγω υποκατάστασης από πλευράς προσφοράς και ζήτησης. Για το σκοπό ορισμού της σχετικής αγοράς, η ΕΕΤΤ λαμβάνει υπόψη μια σειρά μεθόδων κατά την αξιολόγηση της υποκατάστασης της ζήτησης και της προσφοράς, συμπεριλαμβανομένου και του SSNIP τεστ, όπου αυτό είναι πρακτικά δυνατό⁸.

Μια «σχετική γεωγραφική αγορά» περιλαμβάνει την περιοχή όπου οι σχετικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην παροχή και προμήθεια προϊόντων ή/ και υπηρεσιών, στην οποία οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και διακριτές από γειτονικές περιοχές, όπου οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι ουσιαστικά διαφορετικές.

Σύμφωνα με το άρθρο 15, παρ.1 της Οδηγίας Πλαίσιο, όπως ισχύει, «...στη σύσταση προσδιορίζονται, ..., οι αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τα χαρακτηριστικά των οποίων είναι δυνατόν να αιτιολογούν την επιβολή των κανονιστικών υποχρεώσεων που ορίζονται στις ειδικές οδηγίες ...». Κατά συνέπεια, κρίνεται απαραίτητη η καταγραφή εκείνων των χαρακτηριστικών, τα οποία και τελικά καθιστούν μία συγκεκριμένα αγορά ως υποκείμενη σε εκ των προτέρων κανονιστική ρύθμιση.⁹ Σύμφωνα με τη συνοδευτική της Σύστασης του 2007 Αιτιολογική Έκθεση, στο πλαίσιο του προσδιορισμού των αγορών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και προκειμένου να είναι δικαιολογημένη η κανονιστική παρέμβαση, τα χαρακτηριστικά της αγοράς θα πρέπει να αναλύονται όχι μόνο με στατικό αλλά και (κυρίως) με δυναμικό τρόπο. [...] Η δυναμική της αγοράς δύναται, μέσα στο σχετικό χρονικό ορίζοντα, να – αν όχι εξαφανίσει – περιορίσει ουσιαστικά τους φραγμούς εισόδου, συνεπεία της ταχείας τεχνολογικής ανάπτυξης. «Επίσης, σύγκλιση των, άλλοτε, ξεχωριστά ορισθεισών αγορών, δύναται να αυξήσει τον ανταγωνισμό». Η, απλούστερα, δύναται να υφίστανται αρκετοί «ενεργοί» παίκτες στην αγορά, ώστε ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός να αναδυθεί «πίσω» από τους – εντοπισθέντες – φραγμούς εισόδου στην αγορά. [...] Θα πρέπει επίσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ως άνω Αιτιολογική Έκθεση της Σύστασης της Επιτροπής της 17ης Δεκεμβρίου 2007, κατά την ανάλυση του κατά πόσον τα χαρακτηριστικά της αγοράς δύναται ή όχι να δικαιολογούν την εκ των προτέρων ρύθμιση, να διερευνηθεί η πιθανότητα

⁸ Βλ. την Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τον Ορισμό Αγορών και τις Κατευθυντήριες Γραμμές.

⁹ Βλ. την Αιτιολογική Έκθεση της Σύστασης του 2007 [SEC (2007), 1483 final], σελ. 6

ύπαρξης αποτελεσματικού ανταγωνισμού, παρά τη διαπίστωση ύπαρξης υψηλών φραγμών εισόδου.¹⁰

Περαιτέρω, και για τους ανωτέρω λόγους, σύμφωνα και με τη Νέα Σύσταση, για τον προσδιορισμό των αγορών που επιδέχονται εκ των προτέρων κανονιστική ρύθμιση ενδείκνυται η σωρευτική εφαρμογή τριών κριτηρίων και συγκεκριμένα:

- Η παρουσία υψηλών και μη παροδικών φραγμών εισόδου (διαρθρωτικού, νομικού ή ρυθμιστικού χαρακτήρα),
- Η δομή της αγοράς να μην τείνει προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό μέσα στο σχετικό χρονικό ορίζοντα και
- Η εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού να μην επαρκεί αφ' εαυτής για την αντιμετώπιση των αστοχιών της υπόψη αγοράς.

Σημειώνεται ότι οι αγορές που απαριθμούνται στο Παράρτημα της Νέας Σύστασης έχουν προσδιορισθεί βάσει των τριών υπόψη σωρευτικών κριτηρίων. Για αγορές που δεν έχουν περιληφθεί στο Παράρτημα (ως άνω) της Σύστασης, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές, πρέπει να εξετάσουν κατά πόσο πληρούνται τα τρία αυτά κριτήρια στην εκάστοτε αγορά¹¹.

1.1.3 Η από την EETT ακολουθούμενη διαδικασία ορισμού και ανάλυσης αγορών

Για τις ανάγκες της διαδικασίας ορισμού και ανάλυσης αγορών, η EETT χρησιμοποιεί στοιχεία από εσωτερικές και εξωτερικές πηγές, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων χρηστών και παρόχων δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Η EETT διεξάγει τον ορισμό και την ανάλυση αγοράς σύμφωνα με το Νόμο 4070/2012 (ΦΕΚ 82/Α/2012, εφεξής ο «Νόμος»). Συγκεκριμένα, αναφέρονται τα ακόλουθα:

Το Άρθρο 12 παρ.1 στοιχείο (α) του Νόμου παρέχει στην EETT τη γενική αρμοδιότητα σχετικά με την ανάλυση αγορών (συμπεριλαμβανομένου του ορισμού των σχετικών αγορών προϊόντων/υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της ανάλυσης της αποτελεσματικότητας του ανταγωνισμού, καθώς και τον Ορισμό του/των

¹⁰ Σύμφωνα άλλωστε με το σημείο 75 του Προοιμίου των Κατευθυντηρίων Γραμμών της Επιτροπής για την ανάλυση αγοράς και την εκτίμηση της σημαντικής ισχύος στην αγορά βάσει του κοινοτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (2002/C 165/03), «...η βαθμιαία μείωση του μεριδίου της αγοράς μιας επιχείρησης που κατέχει σημαντική θέση στην αγορά μπορεί να υποδηλώνει ότι η αγορά αυτή καθίσταται ανταγωνιστικότερη, αλλά δεν εμποδίζει τη διαπίστωση σημαντικής ισχύος στην αγορά...».

¹¹ σημείο 17 του Προοιμίου της Σύστασης της Επιτροπής της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2007

Παρόχου/Παρόχων με ΣΙΑ και την επιβολή κανονιστικών υποχρεώσεων σε μια ορισμένη σχετική αγορά), σύμφωνα με τις διατάξεις του.

Το Άρθρο 12 παράγραφος 1, στοιχείο (ιβ) παρέχει στην ΕΕΤΤ την αρμοδιότητα να διενεργεί δημόσιες διαβουλεύσεις, σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας Εθνικής και Κοινοτικής νομοθεσίας, τόσο σε Εθνικό επίπεδο όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, με άλλα Κράτη Μέλη της ΕΕ και την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 7 της Οδηγίας Πλαίσιο, όπως ισχύει τροποποιηθείσα¹².

Το Άρθρο 12 παρ.1 σε συνδυασμό με το άρθρο 38 του Νόμου παρέχει στην ΕΕΤΤ ευρείες αρμοδιότητες σχετικά με τη συλλογή στοιχείων, τόσο για τους σκοπούς ex ante ρύθμισης του τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όσο και για ex post έρευνα και εφαρμογή της ισχύουσας περί ελεύθερου ανταγωνισμού νομοθεσίας. Ειδικότερα, το άρθρο 38, παρ. 1 του Νόμου επιβάλλει σε όλες τις επιχειρήσεις που παρέχουν δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών υπό καθεστώς Γενικής Άδειας να παρέχουν όλες τις πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών πληροφοριών που απαιτούνται προκειμένου η ΕΕΤΤ να διασφαλίζει τη συμμόρφωση με τις διατάξεις ή τις αποφάσεις που εκδίδονται σύμφωνα με τη νομοθεσία για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, καθώς και όλων των πληροφοριών που απαιτούνται για την ανάλυση αγοράς και τον προσδιορισμό των επιχειρήσεων με ΣΙΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 38, παρ. 5 του Νόμου, οι επιχειρήσεις αυτές θα πρέπει να παρέχουν τις αιτούμενες πληροφορίες άμεσα κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα και το βαθμό λεπτομέρειας που καθορίζει η ΕΕΤΤ και εφόσον δεν ορίζεται άλλη προθεσμία, εντός είκοσι (20) εργασίμων ημερών από το αίτημα. Ο Νόμος ορίζει ένα ελάχιστο χρονικό διάστημα πέντε (5) εργασίμων ημερών για την παροχή πληροφοριών.

Επίσης, σύμφωνα με το Άρθρο 12 παρ.1 του Νόμου, οι αρμοδιότητες σχετικά με το δίκαιο του Ανταγωνισμού όσον αφορά τον τομέα των Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών ανήκουν στην ΕΕΤΤ και όχι στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της σχετικά με το δίκαιο του ανταγωνισμού, το άρθρο 14 του Νόμου παρέχει στην ΕΕΤΤ ευρείες αρμοδιότητες σχετικά με τη συλλογή στοιχείων που είναι απαραίτητα για την εφαρμογή του περί Ανταγωνισμού Νόμου, ν. 3959/2011, (άρθρα 38 και 39, ν. 3959/2011, ΦΕΚ Α'/93), συμπεριλαμβανομένης της εξουσίας ελέγχου βιβλίων και άλλων εγγράφων των τηλεπικοινωνιακών παρόχων και της έρευνας στα γραφεία και λοιπές εγκαταστάσεις τους.

¹² Τα άρθρα 6 και 7 της Οδηγίας Πλαίσιο αντικαταστάθηκαν δυνάμει του άρθρου 1, παρ. (6) της Οδηγίας 2009/140/ΕΚ

Μετά την ολοκλήρωση της εθνικής δημόσιας διαβούλευσης, και στην περίπτωση κατά την οποία η EETT προτίθεται να προβεί στη λήψη σχεδίου μέτρων σχετικά με κάθε ανάλυση αγοράς, η οποία περιλαμβάνει τον ορισμό των σχετικών αγορών, τα συμπεράσματα της ανάλυσης αγορών (δηλ. αξιολόγηση σχετικά με την ύπαρξη ή μη παρόχων με ΣΙΑ), καθώς και τα μέτρα τα οποία η EETT σκοπεύει να υιοθετήσει στις διάφορες σχετικές αγορές αποστέλλει στην Επιτροπή, το BEREC και τις Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές των άλλων Κρατών Μελών Κοινοποίηση του ανωτέρω σχεδίου μέτρων. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή, το BEREC και οι άλλες Εθνικές Ρυθμιστικές Αρχές μπορούν να αποστείλουν σχόλια και προτάσεις στην EETT κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου ενός μήνα από την ημέρα της κοινοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναλύει τα προτεινόμενα μέτρα και μεταφέρει την άποψή της στην EETT, δημοσιεύοντάς την στην ιστοσελίδα της Επιτροπής. Η EETT είναι υποχρεωμένη να λάβει επαρκώς υπόψη τα σχόλια και τις προτάσεις κατά την υιοθέτηση των προτεινόμενων μέτρων. Σε περίπτωση κατά την οποία από το προτεινόμενο μέτρο προκύπτει ο ορισμός μιας σχετικής αγοράς, η οποία διαφέρει από αυτές που περιγράφονται στη Σύσταση ή αποφασίζει εάν κάποιος πάροχος έχει ατομική ή συλλογική δεσπόζουσα θέση και τα μέτρα θα επηρέαζαν το εμπόριο μεταξύ Κρατών Μελών και παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε) έχει δηλώσει ότι το Σχέδιο Μέτρων θα δημιουργούσε εμπόδια στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά ή έχει σοβαρές επιφυλάξεις ως προς τη συμβατότητά του με το Κοινοτικό δίκαιο και τους κανονιστικούς στόχους, το Σχέδιο Μέτρων αυτό δεν θα πρέπει να υιοθετηθεί για δύο μήνες. Στην περίπτωση που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εντός της κατά τα ως άνω δίμηνης προθεσμίας εκδώσει απόφαση με την οποία ζητά από την EETT να αποσύρει το σχέδιο μέτρου, η EETT τροποποιεί ή αποσύρει το σχέδιο μέτρου εντός εξαμήνου από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στην περίπτωση που το σχέδιο μέτρου τροποποιείται, η EETT διενεργεί δημόσια διαβούλευση σύμφωνα με τις διαδικασίες του άρθρου 17 του Νόμου και κοινοποιεί εκ νέου το τροποποιημένο σχέδιο μέτρου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κατά τη λήψη απόφασης για τη θέσπιση του σχεδίου μέτρου, η EETT λαμβάνει ιδιαίτερος υπόψη της τα σχόλια των άλλων Εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών, του BEREC και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και κοινοποιεί την Απόφαση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σύμφωνα δε με τα οριζόμενα στην παράγραφο 5, του άρθρου 45 του Νόμου, η EETT κοινοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο BEREC όλα τα εγκεκριμένα τελικά μέτρα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1, στοιχεία α' και β' του άρθρου 45.

Στην περίπτωση όμως που, μετά την κατά τα ως άνω ολοκλήρωση της εθνικής δημόσιας διαβούλευσης, η EETT διενεργήσει επανεξέταση μιας αγοράς και διαπιστώσει ότι η εν

λόγω αγορά είναι όντως ανταγωνιστική, η σύμφωνα με τα ανωτέρω κοινοποίηση πρέπει να γίνεται μέσω του συνοπτικού εντύπου κοινοποίησης. Ειδικότερα, σύμφωνα με το σημείο 6 της Σύστασης της Επιτροπής σχετικά με τις κοινοποιήσεις, τις προθεσμίες και τις διαβουλεύσεις που προβλέπονται στο άρθρο 7 της οδηγίας 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως εκάστοτε ισχύει, «Τα ακόλουθα σχέδια μέτρων πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή μέσω του συνοπτικού εντύπου κοινοποίησης που περιέχεται στο Παράρτημα II: α) σχέδια μέτρων που αφορούν αγορές οι οποίες έχουν αφαιρεθεί ή δεν είχαν συμπεριληφθεί εξ αρχής στον κατάλογο της σύστασης για τις σχετικές αγορές, είτε όταν διαπιστώθηκε από την εθνική κανονιστική αρχή ότι η αγορά είναι ανταγωνιστική είτε όταν η εθνική κανονιστική αρχή θεωρεί ότι δεν πληρούνται τα τρία σωρευτικά κριτήρια που αναφέρονται στο σημείο 2 της σύστασης για τις σχετικές αγορές όσον αφορά τον προσδιορισμό αγορών που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση, β) ..., γ)..., δ)....». Σύμφωνα με το σημείο 12 της ανωτέρω Σύστασης «Οι κοινοποιήσεις που πραγματοποιούνται μέσω της συνοπτικής διαδικασίας κοινοποίησης και περιλαμβάνουν τις απαιτούμενες πληροφορίες κατά την έννοια του σημείου 8 θεωρούνται πλήρεις. Εάν οι πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των εγγράφων, που περιλαμβάνονται στην κοινοποίηση είναι ελλιπείς ως προς ουσιώδη σημεία, η Επιτροπή ενημερώνει σχετικά την οικεία εθνική κανονιστική αρχή εντός πέντε εργάσιμων ημερών και προσδιορίζει σε ποιο βαθμό θεωρεί ότι η κοινοποίηση είναι ελλιπής. Η κοινοποίηση δεν καταχωρίζεται εφόσον η εθνική κανονιστική αρχή δεν χορηγήσει τις απαραίτητες πληροφορίες. Σε τέτοιες περιπτώσεις, για τους σκοπούς του άρθρου 7 της οδηγίας 2002/21/EK, η κοινοποίηση αρχίζει να ισχύει από την ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή λαμβάνει τις πλήρεις πληροφορίες».¹³ Η τελική απόφαση της ΕΕΤΤ επί της διαδικασίας ανάλυσης της υπό εξέταση αγοράς, της αποτελεσματικότητας ή μη του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, οπότε και της ανάγκης ex ante κανονιστικής παρέμβασης, κοινοποιείται, στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 16 του ν. 4070/2012 ανάπτυξης της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς μέσω της

¹³ Στο σημείο 16 του Προοιμίου της Σύστασης E (2008) 5925 της Επιτροπής σχετικά με τις κοινοποιήσεις, τις προθεσμίες και τις διαβουλεύσεις που προβλέπονται στο άρθρο 7 της οδηγίας 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως εκάστοτε ισχύει, (2008/850/EK), αναφέρεται ότι «Ένα σχέδιο μέτρου που κοινοποιήθηκε μέσω συνοπτικού εντύπου κοινοποίησης δε θα εγείρει καταρχήν παρατηρήσεις της Επιτροπής προς την εθνική ρυθμιστική αρχή σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 3 της οδηγίας 2002/21/EK».

συνεργασίας των Εθνικών Ρυθμιστικών Αρχών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του BEREC, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το BEREC.

1.2 Αντικείμενο Εξέτασης

1.2.1 Στόχος και εύρος της Δημόσιας Διαβούλευσης

Η αρχική Σύσταση 2003/311/EK, της 11ης Φεβρουαρίου 2003, για τις Σχετικές Αγορές όριζε τις εξής δύο σχετικές αγορές προϊόντων που συνδέονται άμεσα με την παρούσα εξέταση:

- Δημόσιες τοπικές και/ή εθνικές τηλεφωνικές υπηρεσίες που παρέχονται σε σταθερή θέση για οικιακούς πελάτες
- Δημόσιες τοπικές και/ή εθνικές τηλεφωνικές υπηρεσίες που παρέχονται σε σταθερή θέση για μη οικιακούς πελάτες, και

Στην Αναθεωρημένη Σύσταση για τις Σχετικές Αγορές η Επιτροπή δεν περιλαμβάνει τις ανωτέρω αγορές στη λίστα των σχετικών αγορών που υπόκεινται σε εκ των προτέρων (ex ante) ρύθμιση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, η αναθεωρημένη Σύσταση προβλέπει ότι «Για τις αγορές του παραρτήματος της σύστασης 2003/311/EK, της 11ης Φεβρουαρίου 2003, οι οποίες δεν έχουν περιληφθεί στο παράρτημα της παρούσας σύστασης, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν τη δοκιμασία των τριών κριτηρίων για να εκτιμήσουν κατά πόσον, με βάση τα εθνικά δεδομένα, μια αγορά συνεχίζει να επιδέχεται εκ των προτέρων κανονιστική ρύθμιση».

Το αντικείμενο της παρούσας ανάλυσης συνίσταται στην εξέταση από την EETT εκείνων των χαρακτηριστικών των δημοσίων υπηρεσιών τοπικών ή/και εθνικών κλήσεων που παρέχονται σε σταθερή θέση σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες, οι οποίες εξακολουθούν επί του παρόντος να ρυθμίζονται, τα οποία (χαρακτηριστικά) θα καθορίσουν κατά πόσον η ανάγκη εκ των προτέρων κανονιστικής ρύθμισης εξακολουθεί να υφίσταται ή όχι. Για την πληρότητα της ανωτέρω ανάλυσης, και με βάση τις επικρατούσες εθνικές συνθήκες, απαραίτητη κρίνεται η εφαρμογή της δοκιμασίας των τριών (3) κριτηρίων¹⁴, η

¹⁴ Ιδίως και λαμβανομένου υπόψη του ότι οι ανωτέρω αγορές δεν έχουν περιληφθεί στο παράρτημα της Αναθεωρημένης Σύστασης για τις Σχετικές Αγορές του 2007.

πλήρωση ή μη των οποίων θα προσδιορίσει την τελική αξιολόγηση της ΕΕΤΤ περί της ανάγκης ex ante ρύθμισης της ανωτέρω αγοράς¹⁵.

1.2.2 Δεύτερος γύρος ανάλυσης

Στο πλαίσιο του δευτέρου γύρου ανάλυσης αγορών, η ΕΕΤΤ, με την ΑΠ 595/013/10.13.2011 (ΦΕΚ 533/Β/6.4.2011), «Ορισμός των εθνικών αγορών λιανικής των δημοσίως διαθέσιμων τηλεφωνικών υπηρεσιών που παρέχονται σε σταθερή θέση, καθορισμός επιχειρήσεων με σημαντική ισχύ στις εν λόγω αγορές και υποχρεώσεις αυτών (2ος Γύρος Ανάλυσης)» κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υφίστανται οι ακόλουθες σχετικές αγορές:

- Λιανική αγορά δημοσίως διαθέσιμων αστικών και υπεραστικών κλήσεων που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες σε σταθερή θέση (κλήσεις προς γεωγραφικούς αριθμούς).
- Λιανική αγορά δημοσίως διαθέσιμων κλήσεων προς μη γεωγραφικούς αριθμούς που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες σε σταθερή θέση (κλήσεις από σταθερό προς κινητό και κλήσεις σε παρόχους υπηρεσιών μέσω μη γεωγραφικών αριθμών).

Δεδομένου ότι οι λιανικές αγορές δημοσίως διαθέσιμων τηλεφωνικών υπηρεσιών που παρέχονται σε σταθερή θέση για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες δεν περιλαμβάνονται στη λίστα της Νέας Σύστασης Σχετικών Αγορών, η ΕΕΤΤ, στο πλαίσιο του δευτέρου γύρου ανάλυσης, εφάρμοσε τη δοκιμασία των τριών (3) κριτηρίων για τις δύο ορισθείσες λιανικές αγορές και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι λόγω των εθνικών συνθηκών στην

¹⁵ Σύμφωνα με την από 20/01/2011, με αριθ. πρωτ. ΕΕΤΤ ..., Ε(2011)356 SG-Greffe (2011) D/1043 Επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την ΕΕΤΤ με θέμα «Απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την υπόθεση EL/2010/1160: Δημοσίως διαθέσιμες τοπικές και εθνικές τηλεφωνικές υπηρεσίες που παρέχονται σε σταθερή θέση για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες στην Ελλάδα. Απόφαση της Επιτροπής σχετικά με την υπόθεση EL/2010/1161: Δημοσίως διαθέσιμες υπηρεσίες κλήσεων προς μη γεωγραφικούς αριθμούς που παρέχονται σε σταθερή θέση για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες. Σχολιασμός κατ' εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 3 της οδηγίας, 2002/21/ΕΚ», η Επιτροπή τοποθετήθηκε, ιδίως και αναφορικά με την εφαρμογή των τριών κριτηρίων ως ακολούθως: «Παρότι η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τα τελευταία συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με την εφαρμογή της δοκιμασίας των τριών κριτηρίων, η Επιτροπή καλεί την ΕΕΤΤ να εντείνει τις προσπάθειές της για να εξασφαλίσει την πλήρη συμμόρφωση με τα επανορθωτικά μέτρα χονδρικής πώλησης. Η Επιτροπή ζητά επίσης από την ΕΕΤΤ να αιτιολογήσει περαιτέρω κατά πόσο τα προτεινόμενα επανορθωτικά μέτρα, και κυρίως ο έλεγχος των τιμών, θα είναι ανάλογα στο μέλλον με τη φύση του εν λόγω προβλήματος. Η Επιτροπή ζητά επίσης από την ΕΕΤΤ να επαναξιολογήσει άμεσα τις αγορές, σε περίπτωση που ο ανταγωνισμός αναπτυχθεί και στις σχετικές αγορές (πράγμα το οποίο θα μπορούσε να αποδειχθεί από μια πιο ταχεία μείωση στο μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ) και κυρίως αν δεν πληρούνται πλέον το πρώτο και το δεύτερο κριτήριο.».

Ελλάδα οι ανωτέρω δύο αγορές πληρούν σωρευτικά και τα τρία κριτήρια και συνεπώς ότι οι λιανικές αγορές δημοσίως διαθέσιμων τηλεφωνικών υπηρεσιών που παρέχονται σε σταθερή θέση για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες στην Ελλάδα πρέπει να συνεχίσουν να υπόκεινται σε ex-ante ρύθμιση.

Στη συνέχεια, η ΕΕΤΤ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ορισθείσες αγορές χαρακτηρίζονταν από έλλειψη αποτελεσματικού ανταγωνισμού και ότι ο «Όργανισμός Τηλεπικοινωνιών της Ελλάδος Α.Ε» έπρεπε να ορισθεί ως πάροχος με ΣΙΑ στις σχετικές λιανικές αγορές και διατήρησε, με κάποιες τροποποιήσεις τις κανονιστικές υποχρεώσεις που είχε επιβάλλει δυνάμει του πρώτου γύρου ανάλυσης των σχετικών αγορών, ήτοι

1. Υποχρέωση ελέγχου τιμών, υποβολής στοιχείων κόστους και κοστολόγησης.
2. Υποχρέωση λογιστικού διαχωρισμού.
3. Υποχρέωση διαφάνειας.
4. Υποχρέωση μη διακριτικής μεταχείρισης.
5. Υποχρεώσεις σχετικά με την αλληλένδετη πώληση προϊόντων / σύζευξη στη λιανική, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης του ΟΤΕ να υποβάλλει στην ΕΕΤΤ προς έγκριση τις προτάσεις του σχετικά με τα ανωτέρω, συνοδευόμενες από όλα τα απαραίτητα στοιχεία προκειμένου η ΕΕΤΤ να εξετάσει τη συμβατότητα αυτών με τις διατάξεις περί ελεύθερου ανταγωνισμού.

1.3 Δομή Κειμένου Διαβούλευσης

Η Ενότητα 2 παρουσιάζει τα κύρια χαρακτηριστικά της αγοράς σχετικά με τις δημόσιες υπηρεσίες τηλεφωνίας που παρέχονται σε σταθερή θέση.

Η Ενότητα 3 αναφέρει τα αρχικά συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με τον ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντων για δημόσια διαθέσιμες υπηρεσίες τηλεφωνίας που παρέχονται σε σταθερή θέση.

Στην Ενότητα 4, η ΕΕΤΤ εφαρμόζει τη δοκιμασία των τριών (3) κριτηρίων στην ορισθείσα αγορά. Η ανωτέρω άσκηση είναι απαραίτητη, δεδομένου ότι η λιανική αγορά που αφορά στις δημόσια διαθέσιμες τηλεφωνικές υπηρεσίες δεν περιλαμβάνεται πλέον στην *Αναθεωρημένη (νέα) Σύσταση Σχετικών Αγορών του 2007*.

Στην *Ενότητα 5*, η ΕΕΤΤ παρουσιάζει την πρότασή της αναφορικά με την άρση των υφιστάμενων κανονιστικών υποχρεώσεων.

Η *Ενότητα 6* περιλαμβάνει τις ερωτήσεις της διαβούλευσης σχετικά με τον ορισμό της αγοράς που προτείνεται στην ενότητα 3 και τη δοκιμασία των τριών (3) κριτηρίων που διεξάγεται στην Ενότητα 4.

1.4 Δημόσια Διαβούλευση

Όλες οι παρατηρήσεις επί της Διαβούλευσης αυτής είναι ευπρόσδεκτες. Ωστόσο, θα διευκόλυνε το έργο της ΕΕΤΤ που συνίσταται στην ανάλυση των απαντήσεων, εάν οι παρατηρήσεις υποβάλλονταν με παραπομπή στον αριθμό της σχετικής ερώτησης του παρόντος εγγράφου. Η παρούσα διαβούλευση εκκινεί τη Μ. Δευτέρα, 29-4-2013 έως την Τετάρτη, 29-5-2013. Οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να υποβάλλουν τις παρατηρήσεις τους γραπτώς και επώνυμα στη διεύθυνση της ΕΕΤΤ (Λεωφ. Κηφισίας 60, 15125 – Μαρούσι Αθήνα) καθώς και ηλεκτρονικά (σε επεξεργάσιμη μορφή) στη διεύθυνση market.analysis@eett.gr, μέχρι και την Τετάρτη, 29-5-2013, ώρα 16:30.

Η ΕΕΤΤ εκτιμά ότι κάποια από τα ζητήματα που τίθενται στο παρόν έγγραφο πιθανόν να απαιτούν από κάποιους την παροχή εμπιστευτικών πληροφοριών προς υποστήριξη των παρατηρήσεών τους. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να προσδιορίζουν σαφώς το τμήμα των απαντήσεων που είναι εμπιστευτικό και, εάν είναι εφικτό, να το παρέχουν σε χωριστό παράρτημα της απάντησής τους. Η ΕΕΤΤ θα διαχειριστεί τις πληροφορίες αυτές ως αυστηρά εμπιστευτικές.

2 Χαρακτηριστικά της Ελληνικής αγοράς σταθερής τηλεφωνίας

2.1 Τρέχουσες εξελίξεις της αγοράς

Με την απελευθέρωση της αγοράς των ηλεκτρονικών τηλεπικοινωνιών (2001-2006), και πιο συγκεκριμένα της σταθερής φωνητικής τηλεφωνίας, ένας αριθμός εναλλακτικών παρόχων (OLOs) ξεκίνησε να παρέχει αρχικά υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας. Ορισμένοι νεοεισερχόμενοι πάροχοι εστίασαν σε συγκεκριμένα τμήματα της αγοράς σταθερής τηλεφωνίας, στοχεύοντας κυρίως στη δραστηριοποίησή τους σε περιοχές με υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα. Οι περισσότεροι εναλλακτικοί αδειοδοτημένοι πάροχοι προσέφεραν υπηρεσίες τηλεφωνίας κυρίως μέσω Επιλογής ή/και Προεπιλογής Φορέα και σε κάποιες περιπτώσεις μέσω πλήρως αδεσμοποίητης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο.

Στη συνέχεια σημειώθηκε μεγάλη αύξηση των σημείων παρουσίας των εναλλακτικών παρόχων μέσω Αδεσμοποίητης Πρόσβασης στον Τοπικό Βρόχο (ΑΠΤΒ) που οφείλεται στις σημαντικές επενδύσεις τους σε υποδομή, καθώς και στην υλοποίηση προγραμμάτων με κρατική επιδότηση (κυρίως κατά το χρονικό διάστημα 2007-2009). Αυτό οδήγησε σε σημαντική αύξηση των αποδεσμοποιημένων γραμμών που χρησιμοποιούνται για υπηρεσίες φωνής και ευρυζωνικές υπηρεσίες. Παρατηρήθηκε επίσης η διάθεση από τους εναλλακτικούς παρόχους νέων πακέτων υπηρεσιών, κυρίως δεσμοποιημένων, που περιλαμβάνουν υπηρεσίες από διαφορετικές αγορές (όπως απεριόριστες αστικές και υπεραστικές κλήσεις και ευρυζωνική πρόσβαση στο διαδίκτυο, κλπ). Τα συγκεκριμένα πακέτα υιοθετήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τους έλληνες καταναλωτές. Ο κοινοποιημένος πάροχος ανταποκρίθηκε στην ανωτέρω πολιτική των εναλλακτικών παρόχων διαθέτοντας τα δικά του δεσμοποιημένα πακέτα. Ως συνέπεια των ανωτέρω γεγονότων, το πρότερο επιχειρηματικό μοντέλο της επιλογής και προεπιλογής φορέα (ΕΦ/ΠΦ), το οποίο αποτέλεσε το βασικό μοντέλο κατά την αρχική περίοδο της απελευθέρωσης της αγοράς (2001-2006), περιορίστηκε εξαιρετικά. Οι εξελίξεις στην αγορά και η οικονομική κατάσταση οδήγησαν σε εξαγορές και συγχωνεύσεις ενώ ορισμένοι πάροχοι, που λειτουργούσαν βασιζόμενοι κυρίως στην ΕΦ/ΠΦ εξήλθαν από την αγορά.

2.2 Υφιστάμενες κανονιστικές υποχρεώσεις που σχετίζονται με τις λιανικές αγορές λιανικής σταθερής τηλεφωνίας

Στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, υφίσταται μια σειρά κανονιστικών υποχρεώσεων που σχετίζονται με τις λιανικές αγορές σταθερής τηλεφωνίας και πιο, συγκεκριμένα:

Επιλογή και Προεπιλογή Φορέα

Οι μηχανισμοί της Επιλογής και Προεπιλογής Φορέα αποτελούν τα βασικά εργαλεία ανάπτυξης του ανταγωνισμού στις λιανικές υπηρεσίες φωνητικών κλήσεων χωρίς να απαιτείται η πλήρης ανάπτυξη δικτύου από έναν εναλλακτικό πάροχο. Η επιλογή φορέα επιτρέπει σε έναν συνδρομητή που αγοράζει πρόσβαση από το σταθερό δημόσιο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο του κοινοποιημένου φορέα να επιλέγει έναν εναλλακτικό πάροχο για την πραγματοποίηση των κλήσεών του, μέσω της πληκτρολόγησης ενός προθέματος. Η προεπιλογή φορέα επιτρέπει στους συνδρομητές που αγοράζουν πρόσβαση από το σταθερό δημόσιο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο του κοινοποιημένου φορέα να αγοράζουν όλες ή κάποιες κατηγορίες κλήσεων από ένα εναλλακτικό πάροχο χωρίς να πληκτρολογούν κάποιο πρόθεμα. Σύμφωνα με την Απόφαση της ΕΕΤΤ υπ' αριθμ. 573/17/22.07.2010 (ΦΕΚ 1353/Β/01.09.2010)¹⁶, η χονδρική εκκίνηση κλήσεων μέσω επιλογής και προεπιλογής¹⁷ φορέα διατηρήθηκε ως ρυθμιστική υποχρέωση στον ΟΤΕ προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα ανταγωνισμού που συνδέονται με την ύπαρξη ΣΙΑ στην αγορά χονδρικής εκκίνησης κλήσεων.

Σύμφωνα με την Απόφαση της ΕΕΤΤ υπ' αριθμ. 478/114/06.05.2008 (ΦΕΚ 1106/Β/13.06.2008)¹⁸, υπάρχουν οι ακόλουθες τρεις δυνατότητες προεπιλογής φορέα: (α) διεθνείς κλήσεις, (β) υπεραστικές κλήσεις και κλήσεις προς κινητά και (γ) όλες οι κλήσεις,

¹⁶ ΑΠ ΕΕΤΤ 573/17/22.07.2010: «Ορισμός Αγορών Χονδρικής εκκίνησης κλήσεων στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση, Χονδρικού τερματισμού κλήσεων σε μεμονωμένα δίκτυα σε σταθερή θέση, Χονδρικής διαβίβασης στο σταθερό δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο, Καθορισμός Επιχειρήσεων με Σημαντική Ισχύ στις εν λόγω Αγορές και Υποχρεώσεις αυτών (2ος Γύρος Ανάλυσης)».

¹⁷ Η υποχρέωση παροχής κλήσεων μέσω ΕΦ/ΠΦ επιβλήθηκε για πρώτη φορά στον ΟΤΕ το 2002.

¹⁸ ΑΠ ΕΕΤΤ 478/114/06.05.2008: «Τροποποίηση της υπ' αριθμ. ΕΕΤΤ 366/48/8.12.2005 «Τροποποίηση και Κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο του Κανονισμού Εισαγωγής της Προεπιλογής Φορέα στην Ελληνική Αγορά»».

που περιλαμβάνει όλες τις διεθνείς, αστικές, υπεραστικές κλήσεις και τις κλήσεις από σταθερό προς κινητό¹⁹.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, ο αριθμός των ενεργοποιημένων γραμμών μέσω προεπιλογής φορέα άγγιξε το πιο υψηλό του επίπεδο στο χρονικό διάστημα 2006-2007. Από το 2007 και μετά η χρήση της ΠΦ άρχισε να μειώνεται με τον αριθμό των γραμμών στα τέλη του 2012 να πλησιάζει τις 122 χιλιάδες, αριθμός που αντιστοιχεί σε 3,9% των γραμμών PSTN και ISDN BRA του ΟΤΕ.

Πίνακας 1: Αριθμός γραμμών ΠΦ²⁰ και ΧΕΓ

	31/12/2005	31/12/2006	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	31/12/2012
Γραμμές Προεπιλογής	906.119	955.538	788.729	502.546	276.103	203.824	183.228	121.838
Εκ των οποίων γραμμές ΧΕΓ					42.405	71.883	82.091	63.964
Γραμμές ΠΦ ως % των γραμμών PSTN και ISDN BRA του ΟΤΕ	16,5%	17,8%	15,5%	10,8%	6,4%	5,3%	5,3%	3,9%
Γραμμές ΧΕΓ ως % των γραμμών PSTN και ISDN BRA του ΟΤΕ					1,0%	1,9%	2,4%	2,0%

Πηγή: ΕΕΤΤ

Χονδρική Εκμίσθωση Γραμμών

Σύμφωνα με την Απόφαση της ΕΕΤΤ υπ' αριθμ. 411/017/22.11.2006²¹ (ΦΕΚ 1873/Β/28.12.2006), επιβλήθηκε στον ΟΤΕ για πρώτη φορά η υποχρέωση παροχής χονδρικής εκμίσθωσης γραμμών (ΧΕΓ) προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που σχετίζονται με την ύπαρξη ΣΙΑ στην αγορά λιανικής πρόσβασης σε υπηρεσίες

¹⁹ Αν και η σχετική υποχρέωση ΠΦ που επιβλήθηκε στον ΟΤΕ στο πλαίσιο της αγοράς εκκίνησης κλήσεων αφορούσε όλες τις κλήσεις, οι εναλλακτικοί πάροχοι ήταν αντίθετοι στη διάθεση μίας δυνατότητας ΠΦ η οποία να περιλαμβάνει και τις κλήσεις προς παρόχους υπηρεσιών μέσω μη γεωγραφικών αριθμών.

²⁰ Οι ενεργοποιημένες για Επιλογή Φορέα γραμμές δεν παρουσιάζονται δεδομένου ότι τα σχετικά στοιχεία που έχουν παρασχεθεί από τους παρόχους στην ΕΕΤΤ δεν θεωρούνται επαρκώς αξιόπιστα. Αφενός, δεν μπορεί να αποκλεισθεί η πιθανότητα συμπερίληψης μη-ενεργών γραμμών ΕΦ και αφετέρου, γραμμές με ταυτόχρονη δυνατότητα χρήσης της επιλογής και της προεπιλογής ενδέχεται να έχουν παρασχεθεί στην ΕΕΤΤ και ως γραμμές επιλογής και ως γραμμές προεπιλογής.

²¹ ΑΠ ΕΕΤΤ 411/017/22/11/2006: «Ορισμός της αγοράς λιανικής πρόσβασης στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερή θέση μέσω PSTN και BRA-ISDN συνδέσεων για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες, καθορισμός επιχειρήσεων με σημαντική ισχύ στην εν λόγω αγορά και υποχρεώσεις αυτών».

σταθερής τηλεφωνίας. Η χονδρική εκμίσθωση γραμμών είναι η υπηρεσία που προσφέρει ο ΟΤΕ στους εναλλακτικούς παρόχους, προκειμένου οι πάροχοι να μπορούν να μισθώνουν από τον ΟΤΕ τη γραμμή πρόσβασης (PSTN και ISDN BRA) και να τη μεταπωλούν στον τελικό χρήστη. Η Απόφαση της ΕΕΤΤ υπ' αριθμ. 614/011/8.08.2011²² (ΦΕΚ 1907/Β/30.8.2011) διατήρησε την υποχρέωση του ΟΤΕ να παρέχει χονδρική εκμίσθωση γραμμών. Ωστόσο, η χρήση ΧΕΓ από τους εναλλακτικούς παρόχους είναι πολύ περιορισμένη, δεδομένου ότι στα τέλη του 2012 την υπηρεσία ΧΕΓ παρείχαν δύο μόνο πάροχοι σε περίπου 64.000 συνδρομητές (βλ. Πίνακα 1), δηλαδή σε περίπου 2% των γραμμών πρόσβασης PSTN και ISDN BRA του ΟΤΕ.

Έλεγχος Λιανικών Τιμών

Σύμφωνα με την Απόφαση της ΕΕΤΤ υπ' αριθμ. 614/011/8.08.2011 (ΦΕΚ 1907/Β/30.8.2011), αναφορικά με τον ορισμό, την ανάλυση και τις ρυθμιστικές υποχρεώσεις της αγοράς σταθερής λιανικής πρόσβασης, επιβλήθηκε στον ΟΤΕ η υποχρέωση ελέγχου λιανικών τιμών με προσέγγιση ανώτατου ορίου τιμής (price-cap) στη μεσοσταθμισμένη λιανική τιμή του ΟΤΕ για προϊόντα σταθερής πρόσβασης στενής ζώνης, (δηλ. για εφάπαξ τέλος σύνδεσης PSTN, πάγιο τέλος μίσθωσης γραμμής PSTN, εφάπαξ τέλος σύνδεσης ISDN-BRA και πάγιο τέλος μίσθωσης γραμμής ISDN).

Επιπλέον, σύμφωνα με την Απόφαση της ΕΕΤΤ υπ' αριθμ. 595/013/10.13.2011 (ΦΕΚ 533/Β/6.4.2011) «Ορισμός των εθνικών αγορών λιανικής των δημοσίως διαθέσιμων τηλεφωνικών υπηρεσιών που παρέχονται σε σταθερή θέση, καθορισμός επιχειρήσεων με σημαντική ισχύ στις εν λόγω αγορές και υποχρεώσεις αυτών (2ος Γύρος Ανάλυσης)», ο ΟΤΕ υποχρεώθηκε να τηρεί ανώτατο όριο τιμής σε κάθε ένα από τα παρακάτω:

- Αστικές κλήσεις εντός δικτύου ΟΤΕ (on-net)
- Τέλος παρακράτησης για αστικές κλήσεις από συνδρομητές ΟΤΕ προς συνδρομητές άλλων παρόχων

²² ΑΠ ΕΕΤΤ 614/11/28.07.2011: «Ορισμός των εθνικών αγορών: (α) λιανικής πρόσβασης στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερή θέση μέσω γραμμών πρόσβασης PSTN, ISDN BRA και managed VOIP, για οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες και (β) λιανικής πρόσβασης στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερή θέση μέσω γραμμών πρόσβασης ISDN PRA, καθορισμός επιχειρήσεων με σημαντική ισχύ στις εν λόγω αγορές, και υποχρεώσεις αυτών (2ος Γύρος Ανάλυσης)».

- Υπεραστικές κλήσεις εντός δικτύου ΟΤΕ (on-net)
- Τέλος παρακράτησης για υπεραστικές κλήσεις από συνδρομητές ΟΤΕ προς συνδρομητές άλλων παρόχων
- Τέλος παρακράτησης για κλήσεις από συνδρομητές ΟΤΕ προς συνδρομητές παρόχων δικτύων κινητής
- Κλήσεις dial-up από συνδρομητές ΟΤΕ προς το διαδίκτυο όταν ο πάροχος της υπηρεσίας (ISP) φιλοξενείται / διασυνδέεται στο δίκτυο του ΟΤΕ
- Τέλος παρακράτησης για κλήσεις dial-up από συνδρομητές ΟΤΕ προς το διαδίκτυο όταν ο πάροχος της υπηρεσίας (ISP) φιλοξενείται / διασυνδέεται με το δίκτυο άλλων παρόχων

Φορητότητα Αριθμών

Σύμφωνα με το Άρθρο 30 της *Οδηγίας για την Καθολική Υπηρεσία*, τα Κράτη Μέλη υποχρεούνται να διασφαλίσουν ότι όλοι οι χρήστες διαθέσιμων στο κοινό δημόσιων τηλεφωνικών υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας) έχουν τη δυνατότητα να μεταφέρουν γεωγραφικούς και μη γεωγραφικούς αριθμούς. Η υποχρέωση αυτή ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία και εφαρμόστηκε πλήρως για όλες τις κατηγορίες σταθερών αριθμών από την 01/04/2004 και για τους αριθμούς κινητών από την 01/06/2004.

Την 18η Απριλίου 2013 δημοσιεύθηκε ο Ν.4146/2013“Διαμόρφωση Φιλικού Αναπτυξιακού Περιβάλλοντος για τις Στρατηγικές και Ιδιωτικές Επενδύσεις και άλλες διατάξεις”, (ΦΕΚ 90/Α/18-4-2013), με το άρθρο 58, παρ. 3 του οποίου αντικαταστάθηκαν οι παράγραφοι 4 και 6 του ν. 4070/2012. Ειδικότερα με το άρθρο 68, παρ. 4, του ν. 4070/2012 όπως κατά τα ως άνω τροποποιήθηκε ορίζεται ότι «η μεταφορά αριθμών και η επακόλουθη ενεργοποίησή τους πραγματοποιείται εντός της συντομότερης δυνατής προθεσμίας. Εν πάση περιπτώσει, η ενεργοποίηση του αριθμού για τους συνδρομητές που έχουν συνάψει συμφωνία για τη μεταφορά αριθμού σε νέα επιχείρηση, γίνεται μέσα σε μία εργάσιμη ημέρα. Η ΕΕΤΤ μπορεί να καθορίζει τη συνολική διαδικασία μεταφοράς αριθμών, έχοντας υπόψη τις εθνικές διατάξεις σχετικά με τις συμβάσεις, τη δυνατότητα τεχνικής υλοποίησης, καθώς και την αναγκαιότητα διασφάλισης της συνέχειας της υπηρεσίας προς τον συνδρομητή. Σε κάθε περίπτωση, η απώλεια υπηρεσίας κατά τη

διαδικασία δεν μπορεί να υπερβαίνει τη μία εργάσιμη ημέρα. Η ΕΕΤΤ λαμβάνει επίσης, αν χρειαστεί, μέτρα με τα οποία να εξασφαλίζεται ότι οι συνδρομητές προστατεύονται καθ' όλη τη διαδικασία αλλαγής φορέα και δεν μεταφέρονται σε άλλο φορέα παρά τη θέλησή τους. Η ΕΕΤΤ δύναται, με την επιφύλαξη επιβολής των κατ' άρθρο 77 του παρόντος διοικητικών κυρώσεων, να υποχρεώνει τους παρόχους υπηρεσιών να αποζημιώνουν τους συνδρομητές σε περίπτωση καθυστέρησης μεταφοράς ή καταχρηστικής μεταφοράς από τους ίδιους τους παρόχους ή για λογαριασμό τους. Ο τρόπος επιβολής της υποχρέωσης, υπολογισμού της αποζημίωσης, η σχετική διαδικασία και κάθε άλλη λεπτομέρεια καθορίζεται με απόφαση της ΕΕΤΤ». Επιπροσθέτως, η παράγραφος 6 του άρθρου 68 του ν. 4070/2012, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 58, παρ. 3 του Ν.4146/2013 προβλέπει ότι «με την επιφύλαξη της όποιας ελάχιστης διάρκειας σύμβασης, η ΕΕΤΤ εξασφαλίζει ότι οι όροι και οι διαδικασίες καταγγελίας της σύμβασης δεν λειτουργούν αποτρεπτικά για την αλλαγή των παρόχων υπηρεσιών. Οι πάροχοι δεν δύνανται να θέτουν οποιοδήποτε κώλυμα, όπως οι συμβατικοί όροι, οι διαδικασίες, τα τέλη, κατά την υλοποίηση αιτημάτων φορητότητας».

2.3 Εξέλιξη Σταθερών Γραμμών Πρόσβασης και Διείσδυση

Στο τέλος του 2012 η διείσδυση της σταθερής πρόσβασης σε δημόσιες τηλεφωνικές υπηρεσίες στον ελληνικό πληθυσμό εκτιμάται στο 43,46%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 4,906 εκατομμύρια γραμμές. Στον Πίνακα 2 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του αριθμού των γραμμών πρόσβασης και η διείσδυση της σταθερής τηλεφωνίας (βάσει των γραμμών) στον πληθυσμό. Όπως φαίνεται από τον πίνακα, από τα τέλη του 2006 έως το τέλος του 2012 παρατηρείται μία μείωση της διείσδυσης κατά 5,03 ποσοστιαίες μονάδες, γεγονός που μεταφράζεται σε περίπου 488.377 λιγότερες γραμμές.

Πίνακας 2: Αριθμός σταθερών γραμμών πρόσβασης και διείσδυση αυτών στον πληθυσμό

	31/12/2006	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	31/12/2012
Αριθμός σταθερών γραμμών πρόσβασης	5.394.501	5.327.864	5.253.695	5.248.056	5.203.292	5.073.490	4.906.124

Πληθυσμός Ελλάδος ²³	11.125.179	11.171.740	11.213.785	11.260.402	11.305.118	11.309.885	11.290.067 ²⁴
Διείσδυση των σταθερών γραμμών πρόσβασης στον πληθυσμό	48,49%	47,69%	46,85%	46,61%	46,03%	44,86%	43,46%

Σημείωση: Στις σταθερές γραμμές πρόσβασης περιλαμβάνονται οι γραμμές PSTN, ISDN BRA, ISDN PRA του ΟΤΕ και οι γραμμές που παρέχονται μέσω πλήρους ΑΠΤΒ και ΧΕΓ

Πηγή: ΕΕΤΤ

2.4 Πάροχοι υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας

Ο ΟΤΕ λειτουργεί ένα εθνικό δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών πλήρους γεωγραφικής κάλυψης. Ο αριθμός των εναλλακτικών παρόχων υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας στην Ελλάδα παρουσίασε αύξηση τα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης της τηλεπικοινωνιακής αγοράς, ενώ τα επόμενα χρόνια άρχισε να μειώνεται. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζεται ο αριθμός των εναλλακτικών παρόχων σταθερών δημόσιων τηλεφωνικών υπηρεσιών που δραστηριοποιούνταν από το 2007 έως τα μέσα του 2012. Σημειώνεται ότι στον πίνακα δεν περιλαμβάνονται πάροχοι με πολύ μικρό αριθμό συνδρομητών.

Στα μέσα του 2012, συνολικά 8 εναλλακτικοί πάροχοι προσέφεραν κλήσεις, έξι (6) εξ' αυτών μέσω άμεσης πρόσβασης (εξαιρουμένης της ΧΕΓ) και έξι (6) μέσω ΕΦ/ΠΦ.

Πίνακας 3: Αριθμός εναλλακτικών παρόχων σταθερών δημόσιων τηλεφωνικών υπηρεσιών

Αριθμός Εναλλακτικών Παρόχων	30/6/2007	30/6/2008	30/6/2009	30/6/2010	30/6/2011	30/6/2012
Πάροχοι που προσφέρουν κλήσεις μέσω άμεσης πρόσβασης, (εξαιρουμένης της ΧΕΓ)	8	8	7	7	6	6
Πάροχοι που προσφέρουν κλήσεις μέσω ΕΦ/ΠΦ	12	12	8	8	8	6
- εκ των οποίων πάροχοι που παρέχουν και πρόσβαση μέσω ΧΕΓ			1	2	2	2
Σύνολο εναλλακτικών παρόχων που προσφέρουν κλήσεις	13	13	10	10	10	8

Πηγή: ΕΕΤΤ

²³ Πηγή: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>

²⁴ Προσωρινή εκτίμηση

2.5 Διάρθρωση της αγοράς πρόσβασης σταθερής τηλεφωνίας

Η είσοδος νέων παρόχων έχει οδηγήσει διαχρονικά σε απώλεια μεριδίου αγοράς του ΟΤΕ στην αγορά της παροχής λιανικής πρόσβασης στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο σε σταθερή θέση. Πιο συγκεκριμένα (βλ. Πίνακας 4), το μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ από σχεδόν 100% στο τέλος του 2006 εκτιμάται στα τέλη του 2012 στο 62,4% των γραμμών σταθερής τηλεφωνικής πρόσβασης. Την ίδια χρονική στιγμή, ο μεγαλύτερος, βάσει των μεριδίων, ανταγωνιστής του ΟΤΕ κατείχε μερίδιο αγοράς 10,5%, ενώ ο δεύτερος και ο τρίτος κατά σειρά μεγαλύτερος εναλλακτικός κατέγραψαν μερίδια 9,9% και 8,3% αντίστοιχα.

Πίνακας 4: Μερίδια αγοράς βάσει των γραμμών πρόσβασης στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο που παρέχεται σε σταθερή θέση, Δεκ. 2006 – Δεκ. 2012

Πάροχοι	31/12/2006	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	31/12/2012
ΟΤΕ	99,8%	95,6%	88,8%	81,3%	72,7%	66,0%	62,4%
Πάροχος 1	0,0%	1,2%	3,5%	5,6%	8,4%	9,7%	10,5%
Πάροχος 2	0,0%	0,3%	2,0%	5,0%	7,2%	8,9%	9,9%
Πάροχος 3	0,0%	1,4%	3,0%	3,7%	5,4%	6,9%	8,3%
Πάροχος 4	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	2,4%	4,7%	6,1%
Πάροχος 5	0,0%	0,8%	1,9%	1,9%	2,0%	1,9%	1,7%
Λοιποί	0,2%	0,6%	0,8%	1,5%	1,9%	1,9%	1,1%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Σημείωση: Λαμβάνονται υπόψη γραμμές PSTN, ISDN BRA και ISDN PRA του ΟΤΕ, γραμμές που παρέχονται μέσω πλήρους ΑΠΤΒ και ΧΕΓ.

Πηγή: ΕΕΤΤ

2.6 Διάρθρωση της αγοράς υπηρεσιών σταθερών κλήσεων

Οι Πίνακες 5(α) και 5(β) κατωτέρω παρουσιάζουν αντίστοιχα την διαχρονική εξέλιξη του όγκου της κίνησης και των σχετικών μεριδίων αγοράς, για το χρονικό διάστημα από το 2007 έως και το πρώτο εξάμηνο του 2012. Τα στοιχεία (κίνηση και μερίδια) εμφανίζονται ανά τύπο κλήσης, για τους ακόλουθους τύπους κλήσεων: εθνικές σε γεωγραφικούς αριθμούς (δηλ. το σύνολο αστικών και υπεραστικών), κλήσεις από σταθερό σε (εθνικό) κινητό, διεθνείς, dial-up²⁵. Επιπρόσθετα, υπό τον τίτλο “λοιπές (εκτός του dial-up) κλήσεις προς παρόχους υπηρεσιών” παρουσιάζονται ομαδοποιημένες οι κλήσεις σε προσωπικούς αριθμούς, οι κλήσεις σε υπηρεσίες σύντομων κωδικών, οι κλήσεις σε υπηρεσίες

²⁵ Σημειώνεται ότι από τις κλήσεις dial-up εξαιρούνται οι κλήσεις 801 στο Internet.

μεριζόμενου κόστους (της σειράς 801), οι κλήσεις σε υπηρεσίες ατελούς χρέωσης (της σειράς 800) και οι κλήσεις σε υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας της σειράς 90.

Ο όρος ‘άμεση πρόσβαση’ αναφέρεται στην κίνηση των άμεσα συνδεδεμένων συνδρομητών ενός παρόχου, οι οποίοι μπορούν να λαμβάνουν υπηρεσίες τηλεφωνίας είτε μέσω δικής του (ιδιόκτητης) υποδομής είτε μέσω γραμμής πλήρους ΑΠΤΒ. Ο όρος ‘έμμεση πρόσβαση’ αναφέρεται στην κίνηση των έμμεσα συνδεδεμένων συνδρομητών ενός παρόχου, οι οποίοι μπορούν να λαμβάνουν υπηρεσίες τηλεφωνίας μέσω ΕΦ/ΠΦ.

Διευκρινίζεται ότι στους Πίνακες 5(α) και 5(β) συμπεριλαμβάνονται επιπλέον οι υπηρεσίες φωνητικών κλήσεων με χρήση πρωτοκόλου IP (VoIP), την ποιότητα των οποίων υπηρεσιών ελέγχει ο πάροχος δικτύου που τις προσφέρει (βλ. και Ενότητα 3.7).

Βάσει του Πίνακα 5(α), το σύνολο του όγκου των σταθερών κλήσεων (εξαιρουμένων των dial-up κλήσεων) βαίνει μειούμενο, με την μείωση το 2011 συγκριτικά με το 2007 να υπολογίζεται στο 8,6%.

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 5(β), η πτωτική τάση των μεριδίων αγοράς του ΟΤΕ συνεχίστηκε το υπό εξέταση διάστημα, με το μερίδιό του για το σύνολο της κίνησης εξαιρουμένης της dial-up να εκτιμάται ότι μειώθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2012 στο 52,3% (αντίστοιχα 52,5% συμπεριλαμβανομένης της dial-up) από 71,1% το 2007 (αντίστοιχα 76,1% συμπεριλαμβανομένης της dial-up). Ανά τύπο κλήσης τα μερίδια του ΟΤΕ παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις ως προς το βαθμό μείωσής τους. Πιο συγκεκριμένα, στις αστικές και υπεραστικές κλήσεις το μερίδιο μειώθηκε από 69,1% το 2007 σε 52,7% το πρώτο εξάμηνο του 2012, ενώ στις κλήσεις προς κινητό από 71,2% το 2007 σε 57,9% το πρώτο εξάμηνο του 2012. Στις διεθνείς κλήσεις μεταξύ 2007 και πρώτου εξαμήνου 2012 παρατηρήθηκε μείωση από 66,3% σε 27,1% και στις κλήσεις προς λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς (εξαιρουμένων κλήσεων dial-up από 97,2% σε 63,5%.

Πίνακας 5 (α) και (β): Όγκος κλήσεων (σε λεπτά) και μερίδια αγοράς βάσει όγκου κλήσεων

Πίνακας 5(α): Όγκος κλήσεων (σε λεπτά)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
						Εξάμηνο 1 2012
Αστικές και υπεραστικές						
ΟΤΕ	11.674.005.486	11.541.157.941	11.433.100.372	10.485.397.259	9.268.750.021	4.482.977.199
ΟΛΟs-άμεση πρόσβαση	825.481.741	2.755.946.701	4.210.039.600	5.326.822.064	6.315.420.735	3.808.497.492
ΟΛΟs-έμμεση πρόσβαση	4.398.213.228	2.670.771.038	1.498.313.600	884.696.582	643.955.045	214.910.880
Σύνολο	16.897.700.455	16.967.875.680	17.141.453.572	16.696.915.905	16.228.125.801	8.506.385.571
Σε κινητό						
ΟΤΕ	1.844.999.142	1.746.328.344	1.586.064.317	1.363.039.672	1.192.672.444	550.169.902
ΟΛΟs-άμεση πρόσβαση	134.558.168	284.997.378	428.656.039	558.927.425	659.590.075	363.311.494
ΟΛΟs-έμμεση πρόσβαση	612.160.503	407.581.953	235.919.387	137.096.344	109.261.039	37.149.916

Σύνολο	2.591.717.813	2.438.907.675	2.250.639.743	2.059.063.441	1.961.523.558	950.631.312
Διεθνής						
OTE	280.721.373	270.211.072	244.409.587	262.322.057	256.253.522	117.037.784
OLOs-άμεση πρόσβαση	31.172.209	142.644.089	300.028.651	576.102.882	597.930.387	305.984.717
OLOs-έμμεση πρόσβαση	111.817.419	74.452.113	47.694.049	54.536.681	39.600.634	9.009.385
Σύνολο	423.711.001	487.307.274	592.132.287	892.961.620	893.784.543	432.031.886
Κλήσεις dial-up στο Internet						
OTE	4.585.978.948	2.480.270.048	1.256.837.431	502.259.730	193.059.873	49.498.710
OLOs	48.590.935	28.050.517	10.171.566	2.278.418	1.183.897	415.777
Σύνολο	4.634.569.883	2.508.320.565	1.267.008.997	504.538.148	194.243.770	49.914.487
Λοιπές (εκτός του dial-up) κλήσεις προς παρόχους υπηρεσιών (προσωπικοί αριθμοί, σύντομοι κωδικοί, κλήσεις 801, 800 και 90)						
OTE	1.299.878.505	734.952.031	414.143.706	299.518.751	233.752.664	99.189.592
OLOs	37.344.432	80.853.425	71.835.274	98.867.163	108.626.873	57.032.805
Σύνολο	1.337.222.937	815.805.456	485.978.980	398.385.914	342.379.537	156.222.397
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΗΣΕΩΝ						
OTE	19.685.583.454	16.772.919.436	14.934.555.413	12.912.537.469	11.144.488.524	5.298.873.187
OLOs	6.199.338.635	6.445.297.214	6.802.658.166	7.639.327.559	8.475.568.685	4.796.312.466
Σύνολο	25.884.922.089	23.218.216.650	21.737.213.579	20.551.865.028	19.620.057.209	10.095.185.653
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΗΣΕΩΝ (εξαιρουμένου dial-up)						
OTE	15.099.604.506	14.292.649.388	13.677.717.982	12.410.277.739	10.951.428.651	5.249.374.477
OLOs	6.150.747.700	6.417.246.697	6.792.486.600	7.637.049.141	8.474.384.788	4.795.896.689
Σύνολο	21.250.352.206	20.709.896.085	20.470.204.582	20.047.326.880	19.425.813.439	10.045.271.166

Πίνακας 5(β): Μεριδία αγοράς βάσει όγκου κλήσεων

	2007	2008	2009	2010	2011	2012 Εξάμηνο 1 2012
Αστικές και υπεραστικές						
OTE	69,1%	68,0%	66,7%	62,8%	57,1%	52,7%
OLOs-άμεση πρόσβαση	4,9%	16,2%	24,6%	31,9%	38,9%	44,8%
OLOs-έμμεση πρόσβαση	26,0%	15,7%	8,7%	5,3%	4,0%	2,5%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Σε κινητό						
OTE	71,2%	71,6%	70,5%	66,2%	60,8%	57,9%
OLOs-άμεση πρόσβαση	5,2%	11,7%	19,0%	27,1%	33,6%	38,2%
OLOs-έμμεση πρόσβαση	23,6%	16,7%	10,5%	6,7%	5,6%	3,9%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Διεθνής						
OTE	66,3%	55,4%	41,3%	29,4%	28,7%	27,1%
OLOs-άμεση πρόσβαση	7,4%	29,3%	50,7%	64,5%	66,9%	70,8%
OLOs-έμμεση πρόσβαση	26,4%	15,3%	8,1%	6,1%	4,4%	2,1%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Κλήσεις dial-up στο Internet						
OTE	99,0%	98,9%	99,2%	99,5%	99,4%	99,2%
OLOs	1,0%	1,1%	0,8%	0,5%	0,6%	0,8%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Λοιπές (εκτός του dial-up) κλήσεις προς παρόχους υπηρεσιών (προσωπικοί αριθμοί, σύντομοι κωδικοί,						

κλήσεις 801, 800 και 90)						
ΟΤΕ	97,2%	90,1%	85,2%	75,2%	68,3%	63,5%
ΟΛΟs	2,8%	9,9%	14,8%	24,8%	31,7%	36,5%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΗΣΕΩΝ						
ΟΤΕ	76,1%	72,2%	68,7%	62,8%	56,8%	52,5%
ΟΛΟs	23,9%	27,8%	31,3%	37,2%	43,2%	47,5%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΗΣΕΩΝ (εξαιρουμένου dial-up)						
ΟΤΕ	71,1%	69,0%	66,8%	61,9%	56,4%	52,3%
ΟΛΟs	28,9%	31,0%	33,2%	38,1%	43,6%	47,7%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Ο Πίνακας 6 παρουσιάζει αθροιστικά τον όγκο των αστικών, των υπεραστικών, των κλήσεων από σταθερό σε κινητό και των διεθνών κλήσεων. Οι τέσσερις (4) προαναφερθέντες τύποι κλήσεων αποτελούν τους βασικούς τύπους κλήσεων που πραγματοποιούν οι χρήστες σταθερής τηλεφωνίας και όπως έχει ήδη λεχθεί (βλ. ‘Επιλογή και Προεπιλογή Φορέα’ στην Ενότητα 2.2.), αποτελούν τους μοναδικούς τύπους κλήσεων που δύνανται να πραγματοποιηθούν μέσω ΕΦ/ΠΦ.

Βάσει του Πίνακας 6 κατωτέρω, από το 2007 παρατηρείται συστηματική και σημαντική μείωση της κίνησης που προέρχεται από συνδρομητές έμμεσης πρόσβασης (ΕΦ/ΠΦ), ενώ αντίθετα παρατηρείται σημαντική αύξηση της κίνησης από συνδρομητές άμεσης πρόσβασης. Η μείωση της κίνησης των εναλλακτικών μέσω ΕΦ/ΠΦ δεν φαίνεται ωστόσο να οδήγησε σε ισοδύναμη αύξηση του μεριδίου αγοράς του ΟΤΕ, παρά σε αύξηση του μεριδίου των εναλλακτικών για την παροχή άμεσης πρόσβασης. Αυτό αποδίδεται στο γεγονός ότι οι περισσότεροι εναλλακτικοί, που αρχικά εισήλθαν στην αγορά μέσω ΕΦ/ΠΦ, άρχισαν να επενδύουν και να προσφέρουν υπηρεσίες μέσω ΑΠΤΒ και να μεταφέρουν τους συνδρομητές τους από την έμμεση στην άμεση πρόσβαση. Η παρουσία ενός σημαντικού αριθμού εναλλακτικών παρόχων στην αγορά ΑΠΤΒ και η προσφορά εκπωτικών πακέτων που παρέχουν απεριόριστες κλήσεις (π.χ., αστικές/υπεραστικές και διεθνείς σε συγκεκριμένους προορισμούς) έναντι ενός σταθερού πάγιου τέλους, δημιούργησε ανταγωνιστική πίεση στους εναλλακτικούς που έως τότε προσέφεραν υπηρεσίες μέσω ΕΦ/ΠΦ και δεν είχαν επενδύσει στον αδεσμοποίητο τοπικό βρόχο.

Πίνακας 6: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (αστικές, υπεραστικές, από σταθερό σε κινητό και διεθνείς), μερίδια αγοράς (βάσει όγκου), ετήσια μεταβολή του όγκου και % ετήσια μεταβολή του όγκου, για άμεσα και έμμεσα συνδεδεμένους συνδρομητές

Όγκος κλήσεων (σε εκατομ. λεπτά)					
	2007	2008	2009	2010	2011
OTE	13.799.726.001	13.557.697.357	13.263.574.276	12.110.758.988	10.717.675.987
OLOs (άμεση+έμμεση)	6.113.403.268	6.336.393.272	6.720.651.326	7.538.181.978	8.365.757.915
<i>OLOs- άμεση πρόσβαση</i>	991.212.118	3.183.588.168	4.938.724.290	6.461.852.371	7.572.941.197
<i>OLOs- έμμεση πρόσβαση</i>	5.122.191.150	3.152.805.104	1.781.927.036	1.076.329.607	792.816.718
Σύνολο (άμεση +έμμεση)	19.913.129.269	19.894.090.629	19.984.225.602	19.648.940.966	19.083.433.902
Μερίδια αγοράς					
	2007	2008	2009	2010	2011
OTE	69,3%	68,1%	66,4%	61,6%	56,2%
OLOs (άμεση+έμμεση)	30,7%	31,9%	33,6%	38,4%	43,8%
<i>OLOs- άμεση πρόσβαση</i>	5,0%	16,0%	24,7%	32,9%	39,7%
<i>OLOs- έμμεση πρόσβαση</i>	25,7%	15,8%	8,9%	5,5%	4,2%
Σύνολο (άμεση +έμμεση)	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Ετήσια μεταβολή του όγκου (σε εκατομ. λεπτά)					
		2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010
OTE		-242.028.644	-294.123.081	-1.152.815.288	-1.393.083.001
OLOs (άμεση+έμμεση)		222.990.004	384.258.054	817.530.652	827.575.937
<i>OLOs- άμεση πρόσβαση</i>		2.192.376.050	1.755.136.122	1.523.128.081	1.111.088.826
<i>OLOs- έμμεση πρόσβαση</i>		-1.969.386.046	-1.370.878.068	-705.597.429	-283.512.889
Σύνολο (άμεση +έμμεση)		-19.038.640	90.134.973	-335.284.636	-565.507.064
% Ετήσια μεταβολή του όγκου					
		2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010
OTE		-1,8%	-2,2%	-8,7%	-11,5%
OLOs (άμεση+έμμεση)		3,6%	6,1%	12,2%	11,0%
<i>OLOs- άμεση πρόσβαση</i>		221,2%	55,1%	30,8%	17,2%
<i>OLOs- έμμεση πρόσβαση</i>		-38,4%	-43,5%	-39,6%	-26,3%
Σύνολο (άμεση +έμμεση)		-0,1%	0,5%	-1,7%	-2,9%

Σημειώσεις: (1) Οι κλήσεις μέσω καρτών εξαιρούνται για όλες τις κατηγορίες κλήσεων.

3 Ορισμός Σχετικής Αγοράς

3.1 Πλαίσιο

Σύμφωνα με το Νόμο 4070/2012, η ΕΕΤΤ καλείται να ορίσει σχετικές αγορές στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές συνθήκες, ιδίως να ορίσει τις σχετικές γεωγραφικές αγορές στην Ελληνική επικράτεια, ακολουθώντας τη διαδικασία ορισμού αγορών όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 42 αυτού (του Νόμου 4070/2012). Η υποχρέωση αυτή αφορά τόσο τις σχετικές αγορές που προσδιορίζονται στη Αναθεωρημένη Σύσταση όσο και τυχόν πρόσθετες σχετικές αγορές που δύναται να ορίσει η ΕΕΤΤ. Σύμφωνα με το Νόμο 4070/2012, η ΕΕΤΤ διεξάγει τον ορισμό αγορών σύμφωνα με τις αρχές του δικαίου του ανταγωνισμού λαμβάνοντας ιδιαιτέρως υπόψη τη Σύσταση, καθώς και τις Κατευθυντήριες Γραμμές.

Η διαδικασία ορισμού αγορών στοχεύει στο να προσδιορίσει με συστηματικό τρόπο τις ανταγωνιστικές πιέσεις που υφίστανται οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η αποτελεσματική ανάλυση της αγοράς. Μια σχετική αγορά προϊόντων αποτελείται από το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που είναι επαρκώς εναλλάξιμα ή υποκατάστατα, όχι μόνο από την άποψη των αντικειμενικών χαρακτηριστικών τους, της τιμής ή της επιδιωκόμενης χρήσης τους, αλλά και τις συνθήκες ανταγωνισμού ή/ και τη διάρθρωση της προσφοράς και της ζήτησης στα εν λόγω προϊόντα. Ο ορισμός της σχετικής αγοράς προϊόντων εντοπίζει τους περιορισμούς στην τιμολογιακή πρακτική των παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, από την πλευρά της υποκατάστασης της ζήτησης και της προσφοράς. Για το σκοπό ορισμού των σχετικών αγορών προϊόντων, η ΕΕΤΤ θα λάβει υπόψη της μια σειρά από μέτρα για την αξιολόγηση της υποκατάστασης προσφοράς και ζήτησης, συμπεριλαμβανομένης και της εφαρμογής του SSNIP test, όπου είναι πρακτικά δυνατό να εφαρμοστεί. Με βάση το εν λόγω τεστ, μια συγκεκριμένη υπηρεσία ή ένα σύνολο υπηρεσιών συνιστά χωριστή σχετική αγορά εάν ένας υποθετικός μονοπωλιακός πάροχος μπορούσε να επιβάλει μια μικρή αλλά ουσιώδη (έως και 10%), μη προσωρινή αύξηση τιμής πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο, χωρίς να μειωθούν οι πωλήσεις, με συνέπεια η αύξηση της τιμής να αποβεί κερδοφόρος. Ο ορισμός της αγοράς εξετάζει την πιθανή ανταγωνιστική ανταπόκριση μιας ομάδας πελατών (όχι οριακών), δηλαδή όχι απαραίτητως της πλειοψηφίας των πελατών.

Μια σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή όπου οι σχετικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην παροχή και προμήθεια των σχετικών προϊόντων ή/και

υπηρεσιών, στην οποία οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και διακριτές από γειτονικές περιοχές, όπου οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι ουσιαστικά διαφορετικές.

Η ΕΕΤΤ εξέτασε το εύρος των κατάλληλων αγορών λιανικής για την παροχή δημόσια διαθέσιμων τηλεφωνικών υπηρεσιών σε σταθερή θέση (αγορές «κλήσεων»). Στο πλαίσιο αυτό, έλαβε υπόψη τα τεχνικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά των διαφόρων εναλλακτικών υπηρεσιών λιανικής, την αντίληψη και τη συμπεριφορά των πελατών και το ιστορικό διακυμάνσεων των τιμών στις δυνητικά ανταγωνιστικές υπηρεσίες.

Ενόψει της υπάρχουσας δομής της αγοράς και των διαθέσιμων λιανικών υπηρεσιών τηλεφωνίας, η ανάλυση της ΕΕΤΤ για τον ορισμό αγοράς έχει εξετάσει τα εξής σημεία που παρατίθενται κατωτέρω:

- Ανήκουν οι υπηρεσίες σταθερής πρόσβασης και οι υπηρεσίες τηλεφωνικών κλήσεων σε χωριστές αγορές προϊόντων;
- Ανήκουν οι υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων;
- Ανήκουν οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις από σταθερό στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων;
- Ανήκουν οι κλήσεις προς κινητό στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων με τις αστικές και υπεραστικές κλήσεις;
- Ανήκουν οι κλήσεις προς τους λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων με τις αστικές, υπεραστικές και τις κλήσεις προς κινητό;
- Ανήκουν οι κλήσεις VoIP στην υπό εξέταση αγορά;
- Υπάρχουν χωριστές σχετικές αγορές λιανικής σταθερής τηλεφωνίας για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες;

3.2 Ανήκουν οι υπηρεσίες σταθερής πρόσβασης και οι υπηρεσίες τηλεφωνικών κλήσεων σε χωριστές σχετικές αγορές προϊόντων;

Αρχικά, η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν στην Ελλάδα οι συνθήκες της ζήτησης και της προσφοράς υπηρεσιών πρόσβασης και υπηρεσιών φωνητικής τηλεφωνίας είναι τέτοιες που οδηγούν στον ορισμό χωριστών αγορών για τις υπηρεσίες πρόσβασης και τις υπηρεσίες τηλεφωνικών κλήσεων. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΕΤΤ εξέτασε την υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης και της προσφοράς.

3.2.1 Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης

Η υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης εκτιμά την έκταση στην οποία οι καταναλωτές προτίθενται να υποκαταστήσουν την υπό εξέταση υπηρεσία με άλλες υπηρεσίες.

Λειτουργικότητα

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι οι υπηρεσίες λιανικών τηλεφωνικών κλήσεων και οι υπηρεσίες λιανικής πρόσβασης διαφοροποιούνται από πλευράς λειτουργικότητας. Ουσιαστικά, οι πελάτες χρειάζονται υπηρεσίες πρόσβασης ώστε να μπορούν να έχουν υπηρεσίες τηλεφωνίας (δηλ. η πρόσβαση αποτελεί προϋπόθεση της απόκτησης υπηρεσιών τηλεφωνίας). Επιπλέον, είναι απίθανο ότι ένας πελάτης θα αποκτούσε πρόσβαση χωρίς να επιθυμεί την απόκτηση υπηρεσιών τηλεφωνικών κλήσεων.

Έως την εισαγωγή της επιλογής και προεπιλογής φορέα το έτος 2002, η πρόσβαση και οι υπηρεσίες τηλεφωνίας παρέχονταν αποκλειστικά και μόνο συνδυαστικά. Πρόσβαση και κλήσεις, αν και παρουσιάζονταν ως ξεχωριστές υπηρεσίες στους λογαριασμούς, παρέχονταν από τον ΟΤΕ ως μια δέσμη υπηρεσιών. Η επιλογή και η προεπιλογή φορέα έδωσαν τη δυνατότητα στους χρήστες σταθερής τηλεφωνίας να συνεχίσουν να αγοράζουν πρόσβαση από τον κοινοποιημένο πάροχο αλλά για τις κλήσεις τους (είτε επί τη βάση της κάθε πραγματοποιούμενης κλήσης είτε για όλες τις κλήσεις που εμπίπτουν σε μια προκαθορισμένη κατηγορία κλήσεων) να μπορούν να επιλέγουν έναν ή περισσότερους εναλλακτικούς παρόχους. Οι εν λόγω κλήσεις εκκινούν από το δίκτυο του παρέχοντος την πρόσβαση παρόχου και δρομολογούνται στο σχετικό σημείο διασύνδεσης με το δίκτυο του εναλλακτικού παρόχου.

Το 2006, στο πλαίσιο της πρώτης ανάλυσης λιανικής αγοράς σταθερής πρόσβασης που πραγματοποίησε η ΕΕΤΤ, επιβλήθηκε στον ΟΤΕ η υποχρέωση παροχής Χονδρικής Εκμίσθωσης Γραμμών (ΧΕΓ), προκειμένου να επιτραπεί στους εναλλακτικούς παρόχους να «μεταπωλούν» ουσιαστικά υπηρεσίες πρόσβασης σε συνδυασμό με την ΠΦ. Έτσι, ενώ οι εναλλακτικοί δεν έχουν τον τεχνικό ή λειτουργικό έλεγχο της σύνδεσης πρόσβασης, ωστόσο είναι σε θέση να τιμολογούν τον πελάτη τόσο για τις κλήσεις που πραγματοποιεί μέσω ΠΦ, όσο και για τη σύνδεση πρόσβασης, γεγονός που τους επιτρέπει να παρέχουν και αυτοί (κατ' αναλογία με τον πάροχο του δικτύου πρόσβασης) «ενιαία τιμολόγηση» στους συνδρομητές τους.

Οι υπηρεσίες λιανικής πρόσβασης παρέχονται επίσης μέσω της ανάπτυξης δικτύου πρόσβασης από τον εναλλακτικό πάροχο (ίδια μέσα) ή μέσω των χονδρικών υπηρεσιών αδεσμοποίησης πρόσβασης στον τοπικό βρόχο και υποβρόχο. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο εναλλακτικός πάροχος έχει τον πλήρη τεχνικό και λειτουργικό έλεγχο της γραμμής και στις περισσότερες περιπτώσεις προσφέρει συνδυασμό λιανικών υπηρεσιών στον συνδρομητή του, μία εκ των οποίων είναι η πρόσβαση σε τηλεφωνικές υπηρεσίες. Υπάρχει συνεπώς δεσμοποίηση των υπηρεσιών πρόσβασης και τηλεφωνικών κλήσεων, η οποία διατηρεί το χαρακτηριστικό της συμπληρωματικότητας των εν λόγω υπηρεσιών.

Αριθμοί Πελατών

Τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η ΕΕΤΤ υποδεικνύουν ότι ο αριθμός των καταναλωτών που λαμβάνουν υπηρεσίες τηλεφωνίας από τους εναλλακτικούς παρόχους παραμένει υψηλότερος από τον αριθμό των καταναλωτών που λαμβάνουν υπηρεσίες πρόσβασης. Παραδείγματος χάριν, όπως μπορεί να συναχθεί από τον Πίνακα 7 στα τέλη του 2006 υπηρεσίες τηλεφωνίας από τους εναλλακτικούς λάμβαναν τουλάχιστον²⁶ 955 χιλιάδες χρήστες, ενώ πρόσβαση μόλις 12 χιλιάδες. Στα τέλη του 2012, οι συνδρομητές που λάμβαναν υπηρεσίες τηλεφωνίας από τους εναλλακτικούς ήταν τουλάχιστον 1,9 εκατομμύρια ενώ αυτοί που λάμβαναν πρόσβαση περίπου 1,84 εκατομμύρια.

Επίσης, στην αρχή και στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2012 το 66% και το 63,9% αντίστοιχα των συνδρομητών σταθερής πρόσβασης λάμβαναν υπηρεσία λιανικής πρόσβασης από τον ΟΤΕ (βλ. Πίνακα 7), ενώ για το πρώτο εξάμηνο του 2012 το ποσοστό

²⁶ Στον ανωτέρω αριθμό συνδρομητών δεν έχουν ληφθεί υπόψη συνδρομητές που λαμβάνουν υπηρεσίες κλήσεων μέσω ΕΦ

των κλήσεων του ΟΤΕ εκτιμάται ότι ανέρχονταν στο 52,5% του συνόλου των κλήσεων από σταθερό τηλέφωνο (βλ. Πίνακα 5(β)). Αντίστοιχα, το 2007 το μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ στη λιανική πρόσβαση ήταν πάνω από 95% ενώ στις κλήσεις 76,1%. Επιπρόσθετα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 6, το 4,2% του όγκου των βασικών τύπων κλήσεων (αστικών, υπεραστικών, κλήσεων από σταθερό σε κινητό και διεθνών) προήλθε το 2011 από τους έμμεσα συνδεδεμένους συνδρομητές.

Πίνακας 7: Σταθερές Γραμμές Πρόσβασης, γραμμές ΠΦ και μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ βάσει των γραμμών πρόσβασης

	31/12/2006	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	30/6/2012	31/12/2012
Γραμμές ΟΤΕ χωρίς ΧΕΓ	5.382.325	5.095.282	4.664.461	4.267.773	3.784.911	3.349.216	3.180.055	3.062.308
Πλήρης ΑΠΤΒ	12.176	232.582	589.234	937.878	1.346.498	1.642.183	1.730.529	1.779.852
ΧΕΓ	-	-	-	42.405	71.883	82.091	68.017	63.964
Σύνολο σταθερών γραμμών πρόσβασης (ΟΤΕ, Πλήρης ΑΠΤΒ, ΧΕΓ)	5.394.501	5.327.864	5.253.695	5.248.056	5.203.292	5.073.490	4.978.601	4.906.124
Μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ βάσει των σταθερών γραμμών πρόσβασης	99,8%	95,6%	88,8%	81,3%	72,7%	66,0%	63,9%	62,4%
ΠΦ (περιλαμβάνει ΧΕΓ)	955.538	788.729	502.546	276.103	203.824	183.228	138.479	121.838

Το αρχικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι ότι, παρά την κοινή πρακτική σύζευξης (bundling) της πρόσβασης και των κλήσεων, τα διαφορετικά τμήματα της συνολικής υπηρεσίας που παρέχεται στους τελικούς χρήστες εξακολουθούν να έχουν διαφορετική ανταγωνιστική δυναμική.

Συνδυαστικά πακέτα/προσφορές (bundles)

Αναφορικά με τις συνδυαστικές προσφορές (bundles), η Αιτιολογική Έκθεση της Σύστασης των σχετικών αγορών αναγνωρίζει την σπουδαιότητα των συνδυαστικών προσφορών κατά την εξέταση του ορισμού της αγοράς. Πράγματι, στην ενότητα 3.2 της Αιτιολογικής Έκθεσης της Σύστασης, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι όταν οι καταναλωτές προτιμούν να αγοράσουν υπηρεσίες από ένα προμηθευτή, λόγω του υψηλού κόστους συναλλαγής, η συνδυαστική προσφορά «μπορεί να αποτελεί την σχετική αγορά προϊόντος». Ωστόσο, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση “...in the presence of a small but significant non-transitory increase in price there is evidence that a sufficient number of customers would “unpick” the bundle and obtain the service elements of the bundle separately, then it can be

*concluded that the service elements constitute the relevant markets in their own right and not the bundle*²⁷.

Επιπλέον, το BEREC εξέδωσε αναφορά το 2010 αναφορικά με την επίδραση των συνδυαστικών προσφορών στον ορισμό αγορών λιανικής και χονδρικής²⁸. Σύμφωνα με την εν λόγω αναφορά «*It is possible that there is a separate market for each individual service, and that bundles should be considered part of these individual markets. This may be the case where a hypothetical monopolist of the bundle is unable to maintain price profitably above the competitive level without consumers unpicking the bundle but where the availability of bundles constrains the ability of a hypothetical monopolist of an individual service to maintain prices profitably above the competitive levels*»²⁹.

Η ΕΕΤΤ προέβη σε εφαρμογή του SSNIP test για τις τρεις δημοφιλέστερες³⁰, σύμφωνα με στοιχεία που έχει υποβάλλει ο ΟΤΕ στην ΕΕΤΤ για το Δεκέμβριο του 2012, συνδυαστικές προσφορές πρόσβασης και τηλεφωνίας του ΟΤΕ. Για την εφαρμογή του SSNIP test η ΕΕΤΤ αξιοποίησε στοιχεία που λαμβάνει από τον ΟΤΕ στο πλαίσιο της υποχρέωσης του να παρέχει απολογιστικά στοιχεία αναφορικά με τα εγκριθέντα πακέτα/προσφορές. Από τους υπολογισμούς της ΕΕΤΤ προέκυψε ότι η δαπάνη για την μεμονωμένη αγορά υπηρεσιών μπορεί να είναι συγκρίσιμη με τις τιμές των συνδυαστικών προσφορών/πακέτων και συνεπώς μπορεί να συναχθεί ότι η τιμολογιακή πολιτική των μεμονωμένων υπηρεσιών ασκεί πίεση στην τιμολογιακή πολιτική των συνδυαστικών προσφορών/πακέτων (και αντίστροφα). Με βάση τα ανωτέρω, η ΕΕΤΤ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι υπηρεσίες που συνιστούν τα συνδυαστικά πακέτα/προσφορές υπηρεσιών πρόσβασης και τηλεφωνίας περιλαμβάνονται στις σχετικές αγορές των

²⁷ «...στην περίπτωση μιας μικρής αλλά ουσιώδους, μη προσωρινής αύξησης τιμής πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο, αν προκύψει ότι ένας σημαντικός αριθμός πελατών θα «διαχωρίζε» την συνδυαστική προσφορά και θα αγόραζε τις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στην συνδυαστική προσφορά ξεχωριστά, τότε μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι οι μεμονωμένες υπηρεσίες της συνδυαστικής προσφοράς εμπίπτουν από μόνες τους σε σχετικές αγορές και όχι η συνδυαστική προσφορά.

²⁸ BEREC report on impact of bundled offers in retail and wholesale market definition, December 2010 [BoR (10) 64]

²⁹ «είναι δυνατό, να υπάρχει μια ξεχωριστή αγορά ανά μεμονωμένη υπηρεσία και οι συνδυαστικές προσφορές θα πρέπει να θεωρηθούν ως μέρος των αγορών των μεμονωμένων υπηρεσιών. Αυτή μπορεί να είναι η περίπτωση που ο υποθετικός μονοπωλιακός πάροχος της συνδυαστικής προσφοράς αδυνατεί να διατηρήσει τη τιμή κερδοφόρο πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο χωρίς οι καταναλωτές να διαχωρίσουν τις υπηρεσίες της συνδυαστικής προσφοράς αλλά όπου η διάθεση των συνδυαστικών προσφορών περιορίζει τη δυνατότητα του υποθετικού μονοπωλιακού παρόχου μιας μεμονωμένης υπηρεσίας να διατηρήσει τη τιμή κερδοφόρο πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο.

³⁰ Όλοι οι υπολογισμοί περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Α, το οποίο χαρακτηρίζεται ως εμπιστευτικό

υπηρεσιών που πωλούνται μεμονωμένα (δηλ. σταθερής πρόσβασης και κλήσεων από σταθερή θέση).

Τιμολόγηση

Υπάρχουν σημαντικές λειτουργικές διαφορές μεταξύ των λιανικών υπηρεσιών πρόσβασης και τηλεφωνίας. Συνεπώς, είναι αρκετά σαφές ότι οι πελάτες δεν δύνανται να ανταποκριθούν σε μια τιμολογιακή αύξηση της μίας υπηρεσίας μεταστρεφόμενοι σε, ή αποκτώντας περισσότερη από, την άλλη υπηρεσία, δηλαδή δεν πρόκειται να ανταποκριθούν σε μια αύξηση πάνω από την ανταγωνιστική τιμή της λιανικής πρόσβασης αποκτώντας υπηρεσίες κλήσεων (και αντιστρόφως).

3.2.2 Υποκατάσταση από την πλευρά της Προσφοράς

Η υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς εξετάζει εάν άλλοι πάροχοι, πέρα από αυτούς που προσφέρουν την υπηρεσία, θα μεταστρέφονταν (βραχυπρόθεσμα) στην προσφορά υποκατάστατων υπηρεσιών χωρίς να επιβαρυνθούν με σημαντικά πρόσθετα κόστη. Όταν το συνολικό κόστος μεταστροφής της παραγωγής είναι σχετικά αμελητέο, η εναλλακτική υπηρεσία μπορεί να ενταχθεί στον ορισμό της σχετικής αγοράς. Το γεγονός ότι ένας φορέας μπορεί να διαθέτει τα περιουσιακά στοιχεία που είναι αναγκαία για την παροχή μιας συγκεκριμένης υπηρεσίας είναι αδιάφορο όταν απαιτείται σημαντική πρόσθετη επένδυση για την κερδοφόρο είσοδο στην αγορά για την παροχή της υπηρεσίας.

Λειτουργική υποκατάσταση

Για την παροχή υπηρεσιών λιανικής πρόσβασης αφενός και λιανικών υπηρεσιών φωνητικής τηλεφωνίας αφετέρου, απαιτούνται ξεχωριστές και διαφορετικές υποδομές/υπηρεσίες. Προκειμένου να είναι σε θέση να εισέλθει στην αγορά πρόσβασης, ως ανταπόκριση σε μια αύξηση έως και 10% πάνω από την ανταγωνιστική τιμή, ένας εναλλακτικός πάροχος τηλεφωνικών κλήσεων θα πρέπει να ελέγχει υποδομές πρόσβασης είτε ιδιόκτητες είτε μισθωμένες (π.χ., ΑΠΤΒ, αποκλειστική χωρητικότητα («dedicated capacity»)), είτε μεταπωλούμενες (π.χ., ΧΕΓ). Τα προϊόντα χονδρικής που ήδη λαμβάνει ένας εναλλακτικός πάροχος, προκειμένου να παρέχει υπηρεσίες τηλεφωνίας (π.χ., εκκίνηση με ΠΦ), δεν του επιτρέπουν την παροχή υπηρεσιών πρόσβασης.

Παρομοίως, ένας υποθετικός πάροχος πρόσβασης που ουσιαστικά δεν ελέγχει ή διαθέτει υποδομές πρόσβασης (π.χ., ένας φορέας που μεταπωλεί πρόσβαση χρησιμοποιώντας μια υπηρεσία χονδρικής όπως η ΧΕΓ) χρειάζεται αφ' ενός προϊόντα χονδρικής όπως η ΕΦ/ΠΦ και η σχετική εκκίνηση κλήσεων και αφ' ετέρου εκτενή διασύνδεση με το δίκτυο του ΟΤΕ προκειμένου να έχει κίνητρο να ξεκινήσει την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας.

Επομένως, η ΕΕΤΤ δεν θεωρεί ότι οι υπηρεσίες λιανικής πρόσβασης και τηλεφωνίας είναι λειτουργικά υποκατάστατες.

Τιμολόγηση

Η κρίσιμη ερώτηση είναι κατά πόσον το κόστος των προϊόντων χονδρικής που απαιτείται να αναληφθεί από έναν υποθετικό πάροχο πρόσβασης και έναν υποθετικό πάροχο τηλεφωνίας, αντίστοιχα, είναι τέτοιο που θα μεταστρέφονταν στην παροχή της άλλης υπηρεσίας σε περίπτωση τιμολογιακής αύξησης έως και 10% πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο. Είναι σαφές ότι μέσα σε μια σύντομη χρονική περίοδο, οι πάροχοι υπηρεσιών τηλεφωνίας δεν θα μπορούσαν να μεταστραφούν στην παροχή υπηρεσιών λιανικής πρόσβασης μέσω ευκολιών που πρέπει να κατασκευάσουν ή να ελέγξουν (π.χ., ΑΠΤΒ, ΧΕΓ) ως ανταπόκριση σε μια τέτοια αύξηση. Σε περίπτωση που οι υπηρεσίες χονδρικής διασύνδεσης διατίθενται σε κοστοστρεφείς τιμές, ένας υφιστάμενος πάροχος λιανικής πρόσβασης θα μπορούσε να ανταποκριθεί σε μια τιμολογιακή αύξηση του αντίστοιχου μεγέθους ξεκινώντας να παρέχει λιανικές υπηρεσίες τηλεφωνίας. Βέβαια πάντοτε απαιτείται ο υποθετικός αυτός πάροχος να πραγματοποιήσει εκτενή διασύνδεση τουλάχιστον με το δίκτυο του ΟΤΕ.

Συμπέρασμα

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι οι υπηρεσίες πρόσβασης και τηλεφωνίας είναι συμπληρωματικές υπηρεσίες και όχι υποκατάστατες. Επομένως, δεν ανήκουν σε μια ενιαία σχετική αγορά.

3.3 Ανήκουν οι υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων;

Αρχικά, η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν στην Ελλάδα οι συνθήκες της ζήτησης και της προσφοράς λιανικών υπηρεσιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας είναι τέτοιες που οδηγούν στην ύπαρξη χωριστών αγορών λιανικών υπηρεσιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας.

3.3.1 Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης

Λειτουργική υποκατάσταση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κρίνει ότι υπάρχει μια αγορά για υπηρεσίες κινητής, η οποία περιλαμβάνει τις κλήσεις κινητής που δεν μπορούν να υποκατασταθούν από υπηρεσίες σταθερής. Η κύρια λειτουργική διαφορά αφορά στην κινητικότητα που ενυπάρχει σε όλες τις υπηρεσίες κινητής. Ενώ οι τεχνολογικές εξελίξεις επιτρέπουν ήδη την παροχή παρόμοιων υπηρεσιών³¹ είτε ως σταθερές είτε ως κινητές υπηρεσίες, οι σταθερές υπηρεσίες δεν μπορούν να προσφέρουν κινητικότητα. Επομένως, ενδέχεται να υπάρχει υποκατάσταση μόνο προς την μία κατεύθυνση, δηλαδή με την υποκατάσταση σταθερών κλήσεων από κινητές υπηρεσίες.

Παρά την πιθανή υποκατάσταση προς τη μία κατεύθυνση, οι λειτουργικές διαφορές (π.χ. στην ποιότητα της υπηρεσίας που αντιλαμβάνεται ο χρήστης και στη διαθεσιμότητα δικτύου) παραμένουν.

Σύμφωνα με την Έρευνα Καταναλωτών Ιουνίου 2012 που διενεργήθηκε για λογαριασμό της ΕΕΤΤ³², το 90% των ερωτηθέντων που δήλωσαν κατοχή και σταθερού και κινητού τηλεφώνου, θεωρούν την 'ποιότητα της κλήσης'³³ σημαντικό παράγοντα που λαμβάνουν υπόψη τους προκειμένου να αποφασίσουν εάν θα κάνουν μία κλήση από σταθερό ή από κινητό τηλέφωνο όταν βρίσκονται στο σπίτι τους. Η 'ποιότητα κλήσης' παρουσιάζεται ως ο δεύτερος πιο σημαντικός παράγοντας για τους ερωτηθέντες μετά την 'χρέωση της κλήσης', την οποία αντίστοιχα θεωρεί σημαντική το 95% των ερωτηθέντων. Η ποιότητα που αντιλαμβάνεται ο χρήστης αξιολογήθηκε ως σημαντικότερος παράγοντας συγκριτικά με τον παράγοντα 'ευκολία' (ο οποίος κρίθηκε σημαντικός παράγοντας από το 84%), τους 'λόγοι υγείας' (αντίστοιχα 81%) και την 'ασφάλεια επικοινωνίας/ διασφάλιση απορρήτου' (80%). Επιπρόσθετα, από τους ερωτηθέντες με σταθερό και κινητό τηλέφωνο το 57%

³¹ Π.χ. την ευρυζωνική πρόσβαση στο διαδίκτυο

³² Σημειώνεται ότι η έρευνα αφορούσε την παροχή ηλεκτρονικών επικοινωνιών στην ελληνική επικράτεια, και διενεργήθηκε από την εταιρεία Metron Analysis, με την μορφή προσωπικών συνεντεύξεων στα νοικοκυριά των ερωτώμενων (ένας ερωτώμενος ανά νοικοκυριό, τον Ιούνιο 2012, σε πανελλαδικό δείγμα 2004 ατόμων, ηλικίας 18 ετών και άνω).

³³ Ο όρος 'ποιότητα κλήσης' αναφέρεται στην ποιότητα της κλήσης την οποία αντιλαμβάνεται ο χρήστης.

(έναντι 55% σε αντίστοιχη έρευνα του 2009) συμφώνησαν με την πρόταση ότι 'όσον αφορά στην ποιότητα τηλεφωνικών κλήσεων και το λόγο χρήσης σταθερού τηλεφώνου δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική λύση πέρα από τη σταθερή τηλεφωνία'. Με την πρόταση αυτή διαφώνησε το 18% (έναντι 25% το 2009), ενώ το 24% (20% το 2009) δεν πήρε σαφή θέση. Επίσης, το 51% (έναντι 53% το 2009) των νοικοκυριών με σταθερό και κινητό τηλέφωνο δεν πιστεύει ότι οι υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας μπορούν να αντικαταστήσουν το σταθερό τηλέφωνο, ενώ το 20% (έναντι 23% το 2009) δήλωσε ότι το πιστεύει.

Συνεπώς, είναι σαφές ότι στους τελικούς χρήστες υπάρχει η αντίληψη της ύπαρξης λειτουργικών διαφορών μεταξύ των σταθερών και κινητών συνδέσεων/ κλήσεων.

Οι δύο από τις τρεις εταιρίες κινητής τηλεφωνίας που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα (Vodafone και Cosmote) προσφέρουν, η μία από το 2007 και η άλλη από το 2008 υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας οικιακής ζώνης (Homezone). Οι υπηρεσίες αυτές, μέσω μιας κάρτας SIM και με χρήση του δικτύου της κινητής τηλεφωνίας, προσφέρουν στον συνδρομητή τη δυνατότητα, εντός μιας προκαθορισμένης γεωγραφικής περιοχής (οικιακή ζώνη), να πραγματοποιεί κλήσεις σε σταθερούς γεωγραφικούς αριθμούς σε τιμές συγκρίσιμες με τις τιμές σταθερής τηλεφωνίας του ΟΤΕ. Του επιτρέπουν επίσης να λαμβάνει κλήσεις μέσω ενός σταθερού γεωγραφικού αριθμού.

Οι υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας και οι υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας οικιακής ζώνης (Homezone) εκτός από την διαφορά στη ποιότητα που αντιλαμβάνεται ο χρήστης, παρουσιάζουν και άλλες σημαντικές λειτουργικές διαφορές, μερικές εκ των οποίων είναι οι εξής:

- Κατά την πραγματοποίηση εξερχόμενων κλήσεων από το συνδρομητή Homezone, δεν εμφανίζεται στον καλούμενο ο σταθερός γεωγραφικός του αριθμός, αλλά είτε εμφανίζεται ο κινητός αριθμός του συνδρομητή Homezone είτε γίνεται απόκρυψη αριθμού.
- Ορισμένες περιπτώσεις εξοπλισμού που παρέχεται για την υπηρεσία Homezone απαιτούν συνεχή παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, με αποτέλεσμα η υπηρεσία να μη λειτουργεί σε περίπτωση διακοπής ρεύματος.
- Δεν παρέχονται συμπληρωματικές υπηρεσίες, όπως fax, κλήσεις συστημάτων συναγερμού.

- Ο λογαριασμός του συνδρομητή επιβαρύνεται με τέλη κινητής τηλεφωνίας
- Η παροχή ευρυζωνικής πρόσβασης στο διαδίκτυο είναι εφικτή αλλά αποτελεί επί του παρόντος ακριβότερη λύση από το ADSL

Από την στιγμή έναρξης της παροχής των υπηρεσιών Homezone έως σήμερα η χρήση τους παραμένει περιορισμένη, γεγονός που επιβεβαιώνει τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω για την ύπαρξη λειτουργικών διαφορών μεταξύ των υπηρεσιών Homezone και των υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας.

Ο αριθμός των συνδρομητών που έχει εγγραφεί στις υπηρεσίες Homezone παραμένει αρκετά μικρός. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 8 οι συνδρομές Homezone ανέρχονταν στα τέλη του 2012 στις 148 περίπου χιλιάδες, αριθμός που αντιστοιχεί στο 3% περίπου των σταθερών γραμμών πρόσβασης.

Πίνακας 8: Συνδρομές Homezone (σε εκατομ.)

	31/12/2007	31/12/2008	31/12/2009	31/12/2010	31/12/2011	31/12/2012
Συνδρομές Homezone (σε εκατομ.)	0,099	0,187	0,178	0,140	0,144	0,148
Αριθμός σταθερών γραμμών πρόσβασης (σε εκατομ.)	5,328	5,254	5,248	5,203	5,073	4,906
Συνδρομές Homezone ως % των σταθερών γραμμών πρόσβασης	1,9%	3,6%	3,4%	2,7%	2,8%	3,0%

Πηγή: ΕΕΤΤ

Αντίστοιχα, η κίνηση Homezone που εκκινεί εντός της οικιακής ζώνης είναι τάξης μικρότερη συγκρινόμενη με την κίνηση που εκκινεί από σταθερό τηλέφωνο. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 9 κατωτέρω, ο όγκος των βασικών τύπων κλήσεων Homezone το 2011 αντιστοιχεί στο 1,8% του όγκου των αντίστοιχων κλήσεων που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο.

Πίνακας 9: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (on-net, off-net, προς σταθερό, διεθνείς) που εκκινούν από Homezone τηλέφωνο (σε εκατομ.λεπτά)

	2007	2008	2009	2010	2011	H12012
Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (on-net, off-net, προς σταθερό, διεθνείς) που εκκινούν από Homezone τηλέφωνο (σε εκατομ.λεπτά)	121	455	546	408	347	184
Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (αστικές, υπεραστικές, προς κινητό, διεθνείς) που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο (σε εκατομ.λεπτά)	19.913	19.894	19.984	19.648	19.083	10.021
Όγκος βασικών τύπων κλήσεων Homezone ως % του όγκου βασικών τύπων κλήσεων από σταθερό τηλέφωνο	0,6%	2,3%	2,7%	2,1%	1,8%	1,8%

Πηγή: EETT

Εξέλιξη του όγκου κίνησης κλήσεων

Η EETT εξέτασε την εξέλιξη του όγκου των βασικών τύπων κλήσεων που εκκινούν από σταθερό και από κινητό τηλέφωνο, προκειμένου να ελέγξει αν υπάρχουν ενδείξεις ότι οι μεταβολές του όγκου των κλήσεων από σταθερό σχετίζονται με τις μεταβολές του όγκου των κλήσεων από κινητό και αντίστροφα. Η μεταβολή του όγκου των βασικών τύπων κλήσεων που εκκινούν από κινητό και από σταθερό παρουσιάζεται στους δύο παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 10: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (κλήσεις εντός δικτύου, κλήσεις εκτός δικτύου, κλήσεις προς σταθερό και διεθνείς κλήσεις) που εκκινούν από κινητό τηλέφωνο (σε εκατομ. λεπτά)

Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων που εκκινούν από κινητό τηλέφωνο (σε εκατομ. λεπτά)	2007	2008	2009	2010	2011
Κλήσεις εντός δικτύου (on-net)	9.063	12.247	15.700	19.848	21.746
Κλήσεις εκτός δικτύου (off-net)	5.094	5.211	4.733	4.137	3.609
Κλήσεις προς σταθερό (OTE και εναλλακτικοί)	2.009	2.422	2.533	2.418	2.267
Κλήσεις προς διεθνείς προορισμούς	417	583	616	526	708
Σύνολο	16.583	20.462	23.582	26.929	28.329

Πηγή: EETT

Πίνακας 11: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων (αστικές, υπεραστικές, από σταθερό σε κινητό και διεθνείς) που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο (σε εκατομ. λεπτά)

Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο (σε εκατομ. λεπτά)	2007	2008	2009	2010	2011
Αστικές και Υπεραστικές	16.898	16.968	17.141	16.697	16.228
Σταθερό προς κινητό	2.592	2.439	2.251	2.059	1.962
Διεθνείς (συμπεριλαμβανομένων καρτών)	424	487	592	893	894
Σύνολο	19.913	19.894	19.984	19.649	19.083

Πηγή: ΕΕΤΤ

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 12, ενώ υπάρχει ένας ισχυρός ρυθμός αύξησης του όγκου των κλήσεων που εκκινούν από κινητό (ιδίως το χρονικό διάστημα 2007-2010), ο ρυθμός μείωσης των λεπτών κλήσεων που εκκινούν από σταθερό δεν είναι τέτοιος που θα μπορούσε να συνδεθεί με έναν σημαντικό βαθμό υποκατάστασης. Επιπλέον, σημειώνεται ότι κατά το χρονικό διάστημα 2007-2009 ο όγκος των κλήσεων που εκκινούν από σταθερό παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος, ενώ το χρονικό διάστημα 2009-11 παρατηρήθηκε μία μικρή μείωση.

Πίνακας 12: Όγκος των βασικών τύπων κλήσεων που εκκινούν από σταθερό και κινητό τηλέφωνο, ετήσια μεταβολή, % ετήσια μεταβολή

Όγκος βασικών τύπων κλήσεων (σε εκατομ. λεπτά)	2007	2008	2009	2010	2011
Κλήσεις που εκκινούν από κινητό τηλέφωνο	16.583	20.462	23.582	26.929	28.329
Κλήσεις που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο	19.913	19.894	19.984	19.649	19.083
Σύνολο	36.496	40.356	43.566	46.578	47.412
Ετήσια Μεταβολή (σε εκατομ. λεπτά)		2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Κλήσεις που εκκινούν από κινητό τηλέφωνο		3.879	3.120	3.347	1.400
Κλήσεις που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο		-19	90	-335	-566
Σύνολο		3.860	3.210	3.012	834
% Ετήσια Μεταβολή		2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Κλήσεις που εκκινούν από κινητό τηλέφωνο		23%	15%	14%	5%
Κλήσεις που εκκινούν από σταθερό τηλέφωνο		0%	0%	-2%	-3%
Σύνολο		11%	8%	7%	2%

Πηγή: ΕΕΤΤ

Τιμολόγηση

Η αξιολόγηση της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης πρέπει να λάβει υπόψη την επίδραση που έχει στον πελάτη μια αύξηση έως και 10% πάνω από την ανταγωνιστική τιμή των υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας, ώστε ο πελάτης να επιλέξει να κάνει κλήσεις μέσω κινητού αντί για κλήσεις μέσω σταθερού.

Η τιμή ανά λεπτό κλήσης παραμένει ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους ένας χρήστης θα πραγματοποιούσε κλήσεις από σταθερό αντί για κλήσεις από κινητό. Κατά κανόνα οι κλήσεις από κινητό πωλούνται ως τμήμα μιας δεσμοποιημένης υπηρεσίας πρόσβασης και κλήσεων. Επίσης, τα προγράμματα κινητής τηλεφωνίας (τόσο τα προπληρωμένα όσο και τα συμβόλαια) συνήθως περιλαμβάνουν τα λεγόμενα «δωρεάν» λεπτά κλήσεων (με διάφορους πιθανούς περιορισμούς χρήσης που αφορούν π.χ. το δίκτυο του καλούμενο κλπ). Επιπλέον, οι εναλλακτικοί πάροχοι σταθερής τηλεφωνίας και ο ΟΤΕ προσφέρουν αρκετά εκπτωτικά πακέτα που παρέχουν κλήσεις σε συνδυασμό με σταθερή πρόσβαση και σε κάποιες περιπτώσεις και άλλες υπηρεσίες (π.χ. υπηρεσίες σταθερής ευρυζωνικής πρόσβασης) έναντι ενός πάγιου τέλους. Καθώς είναι δύσκολο να συγκριθούν οι τιμές σταθερής και κινητής πρόσβασης, η σύγκριση των τιμών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας επίσης απέχει από τον να είναι άμεση.

Συνεπώς, από τη στιγμή που ένας πελάτης αποκτά υπηρεσίες στο πλαίσιο ενός δεσμοποιημένου πακέτου με ενσωματωμένο χρόνο ομιλίας, έχει κίνητρο να χρησιμοποιήσει πλήρως αυτά τα λεπτά ομιλίας παρά να κάνει αντί αυτών άλλες κλήσεις από σταθερό ή κινητό αντίστοιχα.

Τέλος, η ΕΕΤΤ σημειώνει ότι η σχετική τιμολόγηση των διαφορετικών κατηγοριών κλήσεων μπορεί να μην είναι σαφής για τους πελάτες. Τα διαθέσιμα τιμολογιακά πακέτα δεν τιμολογούν απαραίτητα τις ίδιες υπηρεσίες ή δεν το κάνουν με συγκρίσιμο τρόπο. Επιπλέον, οι «δωρεάν» κλήσεις και τα εκπτωτικά πακέτα περιπλέκουν περαιτέρω τις όποιες τιμολογιακές συγκρίσεις μπορεί να επιδιώξουν να κάνουν οι πελάτες.

Ως αποτέλεσμα των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της τιμολόγησης των υπηρεσιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς την πιθανή επίδραση της τιμολόγησης στη ζήτηση των αντίστοιχων λιανικών υπηρεσιών κινητής και σταθερής τηλεφωνίας.

3.3.2 Υποκατάσταση από την πλευρά της Προσφοράς

Η υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς θα μπορούσε να υπάρξει εάν ένας πάροχος κινητής θα ανταποκρινόταν άμεσα σε μια τιμολογιακή αύξηση έως και 10% πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο από ένα υποθετικό μονοπωλιακό πάροχο σταθερών υπηρεσιών ξεκινώντας να παρέχει σταθερές υπηρεσίες και αντιστρόφως.

Ένας πάροχος κινητών υπηρεσιών θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει την υφιστάμενη υποδομή του για την παροχή υπηρεσιών σταθερών κλήσεων. Ωστόσο, θα έπρεπε να το κάνει υπό όρους (ιδίως τιμολογιακούς) που καθιστούν το συνολικό πακέτο υποκατάστατο των σταθερών υπηρεσιών. Διαφορετικά, η κινητή υπηρεσία θα παρέμενε συμπληρωματική, και όχι υποκατάστατο, των σταθερών κλήσεων.

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η Vodafone και η Cosmote διαθέτουν στην αγορά τις υπηρεσίες Homezone, η διείσδυση των οποίων παραμένει περιορισμένη και οι οποίες περιγράφονται εν συντομία στην Ενότητα 3.3.1.

Αν και τα προϊόντα Homezone προσφέρονται ήδη σε περιοχές στις οποίες τα κινητά δίκτυα διαθέτουν κάλυψη, ο χρήστης πρέπει να έχει επαρκή ραδιοκάλυψη εντός της οικίας του προκειμένου να δύναται να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες. Συνεπώς, για να προσφέρουν οι πάροχοι δικτύων κινητών τις υπηρεσίες τους σε εθνικό επίπεδο σε μια μεγάλη πελατειακή βάση ως υπηρεσία ανταγωνιστική και όχι συμπληρωματική των υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας, θα πρέπει να κάνουν αλλαγές στο δίκτυό τους για να αντιμετωπίσουν το ζήτημα της ποιότητας υπηρεσίας/σήματος που αναφέρεται ανωτέρω στην Ενότητα 3.3.1. Αυτό θα απαιτούσε, τουλάχιστον, επενδύσεις για την αύξηση της ισχύος των υφιστάμενων υποδομών ραδιοσυχνότητας και, πιθανόν, την κατασκευή πρόσθετων κεραιών για να ενισχυθεί το σήμα εντός των κτηρίων στις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές. Επίσης, οι περισσότεροι πάροχοι κινητής θα πρέπει να εγκαταστήσουν πρόσθετες υποδομές στις γεωγραφικές περιοχές στις οποίες επί του παρόντος δεν παρέχουν κάλυψη. Οι περισσότεροι πάροχοι κινητής κατασκευάζουν τα δίκτυά τους με σκοπό να επιτύχουν πληθυσμιακή και όχι γεωγραφική κάλυψη. Προκειμένου να ανταγωνιστούν ένα πλήρες σταθερό δίκτυο πρόσβασης, θα πρέπει να εγκαταστήσουν πρόσθετες υποδομές προκειμένου να εξαλείψουν τα κενά στην κάλυψη.

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι το κόστος των πρόσθετων κατασκευών και η επένδυση που αναφέρεται ανωτέρω καθιστούν αυτή την υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς απίθανη κατά τη διάρκεια της παρούσας εξέτασης.

Συμπεράσματα

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι, τόσο από την πλευρά της λιανικής ζήτησης όσο και από την πλευρά της χονδρικής προσφοράς, δεν υπάρχει υποκαταστασιμότητα μεταξύ των κλήσεων από σταθερό και των κλήσεων από κινητό και συνεπώς δεν εμπίπτουν στην ίδια σχετική αγορά.

3.4 Ανήκουν οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις από σταθερό στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων;

Στον προηγούμενο γύρο ανάλυσης της αγοράς, η ΕΕΤΤ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στην Ελλάδα οι συνθήκες της ζήτησης και της προσφοράς αστικών και υπεραστικών κλήσεων είναι τέτοιες που συνεπάγονται την ένταξη και των δύο κατηγοριών κλήσεων στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων. Στον τρίτο γύρο ανάλυσης η ΕΕΤΤ εξετάζει εάν οι τρέχουσες συνθήκες ζήτησης και προσφοράς δικαιολογούν την ένταξη και των δύο κατηγοριών κλήσεων στην ίδια σχετική αγορά.

3.4.1 Υποκατάσταση από την πλευρά της Ζήτησης

Λειτουργική υποκατάσταση

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι είναι σωστό να αξιολογηθεί η λειτουργική υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης ξεκινώντας από την στενότερη δυνατή σχετική αγορά προϊόντων. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο όμως, η ΕΕΤΤ δεν θεωρεί ότι είναι απαραίτητο ή σωστό να οριστούν σχετικές αγορές με βάση το συγκεκριμένο καλούμενο αριθμό (αν και θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι μια κλήση σε ένα συγκεκριμένο αριθμό δεν μπορεί να υποκατασταθεί από μια κλήση σε έναν άλλο συγκεκριμένο αριθμό). Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι είναι πιο σωστό να εξεταστεί εάν οι κλήσεις μιας συγκεκριμένης κατηγορίας (π.χ. αστικές κλήσεις) που παρέχονται υπό ισοδύναμους όρους είναι λειτουργικά υποκατάστατα των κλήσεων άλλων κατηγοριών (π.χ. υπεραστικές κλήσεις) που παρέχονται υπό ισοδύναμους όρους.

Η ΕΕΤΤ υιοθετεί την αρχική άποψη ότι οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις δεν είναι λειτουργικά υποκατάστατα για τους πελάτες. Η λειτουργική υποκατάσταση μεταξύ των δύο υπηρεσιών είναι ανεπαρκής για να μπορεί ένας πελάτης να μεταστραφεί κάνοντας

υπεραστικές κλήσεις, ως ανταπόκριση σε μια αύξηση τιμών έως και 10% από έναν υποθετικό μονοπωλιακό πάροχο αστικών κλήσεων (ή αντιστρόφως).

Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι διατίθεται στην αγορά τόσο από τον ΟΤΕ όσο και από τους εναλλακτικούς παρόχους ένα πλήθος δεσμοποιημένων πακέτων/εκπαιδωτικών προγραμμάτων τα οποία προσφέρουν υπό ομοιόμορφους όρους τις υπηρεσίες αστικών και υπεραστικών κλήσεων.

Τιμολόγηση

Η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν μια αύξηση τιμών έως και 10% πάνω από την ανταγωνιστική τιμή για τις υπεραστικές κλήσεις από έναν υποθετικό μονοπωλιακό πάροχο θα οδηγούσε τους πελάτες να μεταστραφούν στις αστικές κλήσεις (και αντιστρόφως). Η έλλειψη λειτουργικής υποκατάστασης αποκλείει αυτή τη μεταστροφή. Στις περιπτώσεις όμως που οι δύο υπηρεσίες, στο πλαίσιο δεσμοποιημένων οικονομικών πακέτων, προσφέρονται στην ίδια τιμή το SSNIP τεστ δεν δύναται να εφαρμοστεί.

3.4.2 Υποκατάσταση από την πλευρά της Προσφοράς

Οι εναλλακτικοί πάροχοι μπορούν να ξεκινήσουν την παροχή φωνητικών κλήσεων είτε χρησιμοποιώντας τη δική τους υποδομή είτε μέσω της μίσθωσης άλλων υποδομών.

Δεν υπάρχουν τεχνικοί λόγοι που να αποτρέπουν έναν πάροχο υπεραστικών κλήσεων να παρέχει και αστικές κλήσεις (ή αντιστρόφως). Για παράδειγμα, οι πάροχοι που προσφέρουν και τις δύο κατηγορίες κλήσεων χρειάζονται τα στοιχεία της εκκίνησης, του τερματισμού, και της διασύνδεσης μεταξύ κέντρων. Για να είναι σε θέση να παρέχει αστικές κλήσεις, ένας πάροχος χρειάζεται τις ίδιες υποδομές και υπηρεσίες χονδρικής που απαιτούνται και για την παροχή υπεραστικών κλήσεων (και αντιστρόφως).

Ωστόσο, τα περιθώρια κέρδους μεταξύ αστικών και υπεραστικών κλήσεων μπορεί να διαφέρουν, εξαιτίας διαφόρων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων αποφάσεων τακτικής σχετικά με την τοποθεσία και τη σύνθεση της πελατειακής βάσης στην οποία στοχεύουν, αποφάσεων σχετικών με τεχνικά ζητήματα όπως η μεταγωγή και τα σημεία παρουσίας καθώς και η τιμολόγηση σε επίπεδο χονδρικής (π.χ. οι τιμολογιακές διαφορές ανάμεσα στην τοπική διασύνδεση και στη διασύνδεση ανωτέρου επιπέδου) και η τιμολόγηση σε επίπεδο λιανικής.

Η ΕΕΤΤ πιστεύει ότι ένας πάροχος αστικών φωνητικών κλήσεων θα ήταν σε θέση να μεταστραφεί στην παροχή υπεραστικών κλήσεων, ως ανταπόκριση σε μια αύξηση τιμών κατά 10% από έναν υποθετικό μονοπωλιακό πάροχο. Αν και ένας πάροχος υπεραστικών κλήσεων δεν θα στρεφόταν θεωρητικά στην παροχή αστικών κλήσεων, σε περιπτώσεις όπου οι δύο υπηρεσίες (αστικές και υπεραστικές κλήσεις) παρέχονται υπό ομοιόμορφους όρους τιμολόγησης δεν θα είχε λόγο να μην στραφεί. Αξίζει να αναφερθεί άλλωστε ότι όλοι οι πάροχοι υπεραστικών κλήσεων στην ελληνική αγορά δραστηριοποιούνται και στην παροχή αστικών κλήσεων και επί του παρόντος προσφέρουν αστικές και υπεραστικές κλήσεις είτε χωριστά είτε ως δεσμοποιημένη υπηρεσία (η οποία αποτελεί την βασική και πιο διαφημιζόμενη υπηρεσία για όλους τους παρόχους, συμπεριλαμβανομένου του ΟΤΕ).

Συμπέρασμα

Βασισμένη στην ανωτέρω ανάλυση, η ΕΕΤΤ υιοθετεί το αρχικό συμπέρασμα ότι οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις ανήκουν σε μια ενιαία σχετική αγορά προϊόντων.

3.5 Ανήκουν οι Κλήσεις προς Κινητό στην ίδια Σχετική Αγορά Προϊόντων με τις αστικές και υπεραστικές κλήσεις;

Η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν οι κλήσεις από σταθερό προς κινητό ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων με τις αστικές και υπεραστικές κλήσεις.

3.5.1 Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης

Λειτουργικότητα

Μία κλήση από σταθερό προς κινητό μπορεί να υποκαταστήσει μία αστική ή υπεραστική κλήση, υπό την προϋπόθεση ότι καλείται ο ίδιος τελικός χρήστης. Η απόφαση του συνδρομητή εάν θα καλέσει έναν άλλο συνδρομητή στο κινητό ή στο σταθερό του τηλέφωνο θα βασιστεί κατά κύριο λόγο στην τιμή των δύο υπηρεσιών.

Τιμολόγηση

Η ΕΕΤΤ, στο πλαίσιο του 3^{ου} γύρου ανάλυσης της Αγοράς Τερματισμού Φωνητικών Κλήσεων σε Μεμονωμένα Δίκτυα Κινητών Επικοινωνιών, καθόρισε τέλη τερματισμού για τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας σύμφωνα με τον ακόλουθο Πίνακα 13³⁴:

³⁴ ΑΠ ΕΕΤΤ 675/10/11-12-2012 (ΦΕΚ3330/Β/2012),

Πίνακας 13: Τέλη τερματισμού κινητής

Χρονική περίοδος	1/1/2013-31/12/2013	1/1/2014-31/12/2014	1/1/2015-
ΤΤΚ (c€/min)	1,269	1,168	1,099

Τα εν λόγω τέλη τερματισμού είναι σημαντικά χαμηλότερα από αυτά που είχαν καθορισθεί στο πλαίσιο του 2^{ου} γύρου ανάλυσης. Συγκεκριμένα, η τιμή-στόχου για τα τέλη τερματισμού κινητής για την 1.1.2011 ήταν 4,95 c€/min. Το τέλος τερματισμού των κλήσεων σε κινητά δίκτυα αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα του κόστους των κλήσεων από σταθερό σε κινητό και συνεπώς η ΕΕΤΤ εκτιμά ότι η εν λόγω μείωση (της τάξεως του 75% μεταξύ του 2011 και του 2013) θα επηρεάσει τις λιανικές τιμές των κλήσεων από σταθερό προς κινητό.

Πράγματι, οι τιμές του ΟΤΕ για κλήσεις προς κινητό μειώθηκαν από 0,1054€/λεπτό³⁵ (τιμή Μαΐου 2011) σε 0,06161 €/λεπτό³⁶ (τιμή Απριλίου 2013). Αντίστοιχα, η τιμή της υπεραστικής κλήσης έχει παραμείνει σταθερή, από το Μάιο του 2011, σε 0,06765 €/λεπτό³⁷. Συνεπώς, οι τιμές του ΟΤΕ για κλήσεις προς κινητά είναι πλέον συγκρίσιμες με εκείνες των υπεραστικών κλήσεων.

Μέχρι πρόσφατα οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις αποτελούσαν τις βασικές υπηρεσίες κλήσεων των δεσμοποιημένων υπηρεσιών που παρέχονται σε εκπτώτικα πακέτα τόσο από τον ΟΤΕ όσο και από τους εναλλακτικούς παρόχους και στις περιπτώσεις που περιλαμβάνονταν στα δεσμοποιημένα πακέτα κλήσεις προς κινητά, ο αριθμός των λεπτών ομιλίας προς κινητά που εμπεριέχεται είναι περιορισμένος, σε αντίθεση με τις αστικές και υπεραστικές κλήσεις που σε αρκετές περιπτώσεις προσφέρονται χωρίς περιορισμό αναφορικά με τον όγκο κίνησης που δύναται να πραγματοποιήσει ο χρήστης. Η εταιρεία Forthnet το Φεβρουάριο του 2013 εισήγαγε στην αγορά ένα δεσμοποιημένο πακέτο που περιλαμβάνει απεριόριστες κλήσεις προς σταθερά και προς κινητά³⁸. Επιπροσθέτως, η

³⁵ Συμπεριλαμβάνεται ΦΠΑ 23%

³⁶ Συμπεριλαμβάνεται ΦΠΑ 23%

³⁷ Συμπεριλαμβάνεται ΦΠΑ 23%. Τις Κυριακές η τιμή είναι 0,03198 €/λεπτό

³⁸ Για τις απεριόριστες κλήσεις προς κινητά ισχύει πολιτική ορθής χρήσης 720 λεπτά με βήμα χρέωσης ανά λεπτό. Μετά τη κατανάλωση των 720 λεπτών ανά μήνα, οι κλήσεις χρεώνονται με 0,0299€/λεπτό

εταιρεία Forthnet, στα δεσμοποιημένα πακέτα που δεν περιλαμβάνουν κλήσεις προς κινητό, εφαρμόζει ενιαία τιμή για τις κλήσεις προς κινητό και τις κλήσεις προς σταθερό (ήτοι 0,0299 €/λεπτό).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι οι κλήσεις από σταθερό προς σταθερό δεν είναι πλέον σε όλες τις περιπτώσεις φθηνότερες από τις κλήσεις από σταθερό προς κινητό και συνεπώς η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι σε υποθετική αύξηση κατά 10% των τιμών των αστικών και υπεραστικών κλήσεων οι καταναλωτές θα μπορούσαν να ανταποκριθούν υποκαθιστώντας τις αστικές και υπεραστικές κλήσεις με κλήσεις προς κινητό.

3.5.2 Υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς

Η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν ένας υποθετικός μονοπωλιακός πάροχος αστικών και υπεραστικών κλήσεων θα ήταν σε θέση να αυξήσει επικερδώς τις τιμές του κατά 10% πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο, χωρίς να εισέλθουν στην αγορά οι πάροχοι σταθερών προς κινητά (και αντιστρόφως).

Τέτοιοι πιθανοί νεοεισερχόμενοι ήδη θα λαμβάνουν τα αναγκαία προϊόντα χονδρικής (μέσω της υφιστάμενης πρόσβασης και των συμφωνιών διασύνδεσης) για να ξεκινήσουν την παροχή τέτοιων υπηρεσιών. Συνεπώς, το κόστος της εισόδου θα είναι περιορισμένο και πιθανόν θα είναι εφικτό βραχυπρόθεσμα.

3.5.3 Συμπέρασμα

Η ΕΕΤΤ υιοθετεί την αρχική άποψη ότι οι κλήσεις από σταθερό προς κινητό και οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις είναι υποκατάστατες υπηρεσίες και συνεπώς μπορούν να ενταχθούν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων.

3.6 Ανήκουν οι Κλήσεις προς τους λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς στην ίδια Σχετική Αγορά Προϊόντων με τις αστικές, υπεραστικές και τις κλήσεις προς κινητό;

Η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν οι κλήσεις από σταθερό προς τους λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς (εξαιρουμένων των κλήσεων προς κινητό) ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων με τις αστικές, υπεραστικές κλήσεις και τις κλήσεις προς κινητό.

3.6.1 Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης

Λειτουργικότητα

Οι κλήσεις από σταθερή θέση προς λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς (εξαιρουμένων των κλήσεων προς κινητό) περιλαμβάνουν τις κλήσεις προς παρόχους υπηρεσιών μέσω μη-γεωγραφικών αριθμών (συμπεριλαμβανομένων των κλήσεων dial-up για πρόσβαση στο διαδίκτυο και των κλήσεων με χρήση προπληρωμένων καρτών) και τις κλήσεις σε προσωπικούς αριθμούς.

Η υπηρεσία προσωπικών αριθμών δίνει τη δυνατότητα σε συνδρομητές να δέχονται κλήσεις ή/και μηνύματα SMS/MMS, με τη χρήση του προσωπικού αριθμού, σε κάθε τηλεφωνικό αριθμό που τους έχει εκχωρηθεί, όπως γεωγραφικούς και αριθμούς κινητής τηλεφωνίας και συνεπώς μπορεί να θεωρηθεί υποκατάστατο των αστικών, υπεραστικών και κλήσεων προς κινητά. Ομοίως, οι κλήσεις με χρήση προπληρωμένων καρτών δίνουν τη δυνατότητα στους συνδρομητές να πραγματοποιούν, μεταξύ άλλων, αστικές, υπεραστικές και κλήσεις προς κινητό με τη χρήση αριθμών της σειράς 807.

Κάποιοι τύποι κλήσεων προς λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς από σταθερή θέση προς παρόχους υπηρεσιών μέσω μη-γεωγραφικών αριθμών (συμπεριλαμβανομένων των κλήσεων dial-up για πρόσβαση στο διαδίκτυο) δεν μπορούν να είναι λειτουργικά υποκατάστατα των αστικών, υπεραστικών κλήσεων και των κλήσεων προς κινητά, ιδίως εφόσον δεν μπορούν να διευκολύνουν κλήσεις προς τον ίδιο καλούμενο. Οι αριθμοί αυτοί συνήθως χρησιμοποιούνται από παρόχους υπηρεσιών για συγκεκριμένους σκοπούς, όπως τη dial-up πρόσβαση στο διαδίκτυο, πωλήσεις³⁹, προώθηση προϊόντων και υποστήριξη πελατών.

Οι πελάτες που χρησιμοποιούν ΕΦ/ΠΦ (εκτός αυτών που τη συνδυάζουν με ΧΕΓ) δεν μπορούν να πραγματοποιήσουν κλήσεις σε μη-γεωγραφικούς αριθμούς (εξαιρουμένων των κλήσεων προς κινητά) μέσω του παρόχου ΕΦ/ΠΦ. Από την άλλη πλευρά, οι πελάτες ΑΠΤΒ και ΧΕΓ πραγματοποιούν (ή χρεώνονται για) όλες τις κλήσεις τους μέσω του εναλλακτικού παρόχου που έχουν επιλέξει.

³⁹ Πολλές εταιρείες που χρησιμοποιούν αριθμούς της σειράς 801 για την πώληση προϊόντων/υπηρεσιών ή για ενημερωτικούς σκοπούς, διαθέτουν παράλληλα γεωγραφικούς αριθμούς για πρόσβαση στην ίδια υπηρεσία.

Τα τελευταία χρόνια, όπως προκύπτει και από τους Πίνακες 1 και Πίνακας 7 παραπάνω, η συντριπτική πλειονότητα των συνδρομητών εναλλακτικών παρόχων επιλέγει να λάβει υπηρεσίες μέσω ΑΠΤΒ ή συνδυάζοντας ΠΦ με ΧΕΓ. Επιπροσθέτως, η κίνηση που προέρχεται από κλήσεις dial-up έχει μειωθεί εξαιρετικά. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με τον Πίνακας 5 (α), η κίνηση dial-up έχει μειωθεί το 2011 κατά 96% σε σχέση με το 2007 και κατά το πρώτο εξάμηνο του 2012 η κίνηση dial-up αποτελεί περίπου το 0,5% της συνολικής κίνησης. Συνεπώς, οι συνδρομητές, κατά κανόνα, προμηθεύονται όλες τις υπηρεσίες κλήσεων από έναν και μοναδικό πάροχο.

Τιμολόγηση

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Διαχείρισης και Εκχώρησης των Αριθμοδοτικών Πόρων του Εθνικού Σχεδίου Αριθμοδότησης⁴⁰ η λιανική χρέωση κλήσεων προς προσωπικούς αριθμούς που εκκινούν από σταθερό ή/ και κινητό δίκτυο δεν υπερβαίνει τη χρέωση που αντιστοιχεί σε κλήση προς γεωγραφικό αριθμό ή αριθμό κινητής τηλεφωνίας.

Η χρέωση αστικών, υπεραστικών και κλήσεων προς κινητά με χρήση προπληρωμένων καρτών μέσω αριθμών της σειράς 807 κυμαίνεται περίπου στα ίδια επίπεδα με τη χρέωση των κλήσεων προς γεωγραφικούς αριθμούς

3.6.2 Υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς

Η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν ένας υποθετικός μονοπωλιακός πάροχος αστικών, υπεραστικών και κλήσεων προς κινητά θα ήταν σε θέση να αυξήσει επικερδώς τις τιμές του κατά 10% πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο, χωρίς να εισέλθουν στην αγορά οι πάροχοι σταθερών κλήσεων σε λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς (και αντιστρόφως).

Τέτοιοι πιθανοί νεοεισερχόμενοι ήδη θα λαμβάνουν τα αναγκαία προϊόντα χονδρικής (μέσω της υφιστάμενης πρόσβασης και των συμφωνιών διασύνδεσης) για να ξεκινήσουν την παροχή τέτοιων υπηρεσιών. Συνεπώς, το κόστος της εισόδου θα είναι περιορισμένο και πιθανόν θα είναι εφικτό βραχυπρόθεσμα.

⁴⁰ ΑΠ ΕΕΤΤ 677/03/2013 «Τροποποίηση και κωδικοποίηση του Κανονισμού Διαχείρισης και Εκχώρησης των Αριθμοδοτικών Πόρων του Εθνικού Σχεδίου Αριθμοδότησης» (ΦΕΚ 170/Β/2013), ως ισχύει τροποποιηθείσα με την Απόφαση της ΕΕΤΤ ΑΠ.: 685/016/2013 (ΦΕΚ 734/Β/2013)

Αν και, τα περιθώρια κέρδους μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών κλήσεων μπορεί να διαφέρουν, εξαιτίας διαφόρων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων αποφάσεων τακτικής σχετικά με την τοποθεσία και τη σύνθεση της πελατειακής βάσης στην οποία στοχεύουν, αποφάσεων σχετικών με τεχνικά ζητήματα όπως η μεταγωγή και τα σημεία παρουσίας καθώς και η τιμολόγηση σε επίπεδο χονδρικής (π.χ. οι τιμολογιακές διαφορές ανάμεσα στην τοπική διασύνδεση και στη διασύνδεση ανωτέρου επιπέδου) και η τιμολόγηση σε επίπεδο λιανικής, η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι δεν υφίσταται ουσιαστική διαφοροποίηση, ιδίως σε ό,τι αφορά τις κλήσεις προς κινητά και τις κλήσεις προς λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς.

Η ΕΕΤΤ πιστεύει ότι ένας πάροχος αστικών, υπεραστικών και κλήσεων προς κινητά θα ήταν σε θέση να μεταστραφεί στην παροχή κλήσεων σε λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς, ως ανταπόκριση σε μια αύξηση τιμών κατά 10% από έναν υποθετικό μονοπωλιακό πάροχο και συνεπώς, θεωρεί ότι υπάρχει υποκαταστασιμότητα μεταξύ των αστικών, υπεραστικών και κλήσεων προς κινητά και των κλήσεων προς λοιπούς μη-γεωγραφικούς αριθμούς.

3.6.3 Συμπέρασμα

Παρότι ορισμένοι τύποι κλήσεων προς λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς δεν αποτελούν λειτουργικά υποκατάστατα των κλήσεων προς γεωγραφικούς αριθμούς, η ΕΕΤΤ, δεδομένου και της ύπαρξης υποκαταστασιμότητας από πλευρά προσφοράς, υιοθετεί την αρχική άποψη ότι οι κλήσεις προς λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς και οι αστικές, υπεραστικές και κλήσεις προς κινητά ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων.

3.7 Ανήκουν οι κλήσεις VoIP στην υπό εξέταση αγορά;

Ο όρος VoIP (Voice over Internet Protocol) είναι ένας γενικός όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη μετάδοση φωνής μέσω δικτύων δεδομένων σε πραγματικό χρόνο με τη χρήση μεταγωγής πακέτων (packet switching), σε αντίθεση με την μεταγωγή κυκλωμάτων (circuit switching) που χρησιμοποιείται στην παραδοσιακή τηλεφωνία.

Οι υπηρεσίες VoIP που προσφέρονται επί του παρόντος διαφέρουν ως προς το εύρος τους και καλύπτουν από μια απλή εφαρμογή peer-to-peer μέσω του διαδικτύου έως την παροχή σχεδόν όλων των λειτουργιών μιας παραδοσιακής υπηρεσίας τηλεφωνίας.

Στην Ελλάδα έχουν εμφανισθεί από το 2004 διάφορες υπηρεσίες που βασίζονται σε VoIP, αν και η διείσδυσή τους στην αγορά θεωρείται ακόμα αρκετά περιορισμένη.

Η ΕΕΤΤ διαχωρίζει ανάμεσα σε δύο γενικές κατηγορίες υπηρεσιών, ανάλογα με τα τεχνικά χαρακτηριστικά τους, αν και κατά την εμπορική τους διάθεση τα όρια δεν είναι πολύ σαφή. Σε κάθε περίπτωση, η ακόλουθη κατηγοριοποίηση δεν θα πρέπει να θεωρείται δεσμευτική για τους παρόχους. Οι δύο γενικές κατηγορίες είναι:

- **VOIP από πάροχο υπηρεσιών διαδικτύου:** Στην περίπτωση αυτή ο καταναλωτής πρέπει να διαθέτει έναν υπολογιστή, κατάλληλο εξοπλισμό (ακουστικό-μικρόφωνο υπολογιστή) και ευρυζωνική (όχι dial-up) πρόσβαση στο διαδίκτυο. Μέσω της σύνδεσης στο διαδίκτυο ο καταναλωτής μπορεί να έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες φωνής που προσφέρονται από παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου. Οι υπηρεσίες αυτές προϋποθέτουν τη λήψη (download) ενός λογισμικού και την εγκατάστασή του στον υπολογιστή. Οι πάροχοι υπηρεσιών διαδικτύου συνήθως δεν χρεώνουν τους συνδρομητές τους όταν καλούν άλλους συνδρομητές της υπηρεσίας (ισοδύναμα/αντίστοιχα με on-net). Ωστόσο, χρεώνουν κάποια τέλη (κατά κανόνα χαμηλότερα από τους παρόχους παραδοσιακής τηλεφωνίας) για τερματισμό σε σταθερούς γεωγραφικούς αριθμούς, κινητά, κλπ. Επίσης, εφαρμόζουν κάποια τέλη για κλήσεις που τερματίζουν στον χρήστη VOIP. Η υπηρεσία αυτή συνήθως προσφέρει νομαδικότητα, δηλαδή επιτρέπει στον χρήστη να λαμβάνει ή να πραγματοποιεί κλήσεις, μέσω οποιασδήποτε ενσύρματης ή ασύρματης ευρυζωνικής σύνδεσης στο διαδίκτυο. Αυτή η κατηγορία υπηρεσίας είναι επίσης γνωστή ως Voice over Internet ή “VoI”, καθώς η κλήση δρομολογείται μέσω του διαδικτύου.
- **VOIP από πάροχο δικτύου:** Αυτή είναι η περίπτωση όπου οι πάροχοι εφαρμόζουν τεχνολογία VOIP στο δίκτυό τους. Υπάρχουν πολλές επιλογές ως προς την εφαρμογή της τεχνολογίας αυτής. Πρώτον, η χρήση VOIP στο δίκτυο κορμού. Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιείται τεχνολογία PSTN στο δίκτυο πρόσβασης, αλλά οι κλήσεις PSTN πριν εισέλθουν στο δίκτυο κορμού μετατρέπονται σε κίνηση IP, η οποία δρομολογείται μέσω του συνολικού data-IP δικτύου του παρόχου. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η τεχνολογία VOIP χρησιμοποιείται και στα δίκτυα πρόσβασης.

Παραδείγματος χάριν, ένας εναλλακτικός θα μπορούσε να λαμβάνει ΑΠΤΒ από τον κοινοποιημένο φορέα προκειμένου να εξυπηρετεί πελάτες μόνο για φωνή ή για φωνή και ευρυζωνικές υπηρεσίες. Ο εναλλακτικός αυτός θα μπορούσε να χρησιμοποιεί τεχνολογία VOIP ως υποκατάστατο της κλασικής τεχνολογίας μεταγωγής κυκλώματος. Τέλος, υπάρχουν περιπτώσεις όπου ένας πάροχος χρησιμοποιεί τεχνολογία μεταγωγής κυκλώματος στο δίκτυο πρόσβασης αλλά παράλληλα χρησιμοποιεί την τεχνολογία VOIP μέσω της ευρυζωνικής σύνδεσης ενός συνδρομητή για να διαθέσει μία δεύτερη (προαιρετική, βοηθητική) γραμμή φωνής. Κατά κανόνα οι υπηρεσίες αυτής της κατηγορίας ελέγχονται από τους παρόχους σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις υπηρεσίες της κατηγορίας «VOIP από πάροχο υπηρεσιών διαδικτύου» και διασφαλίζονται καλύτερες εγγυήσεις ποιότητας της υπηρεσίας. Κατά κανόνα, οι υπηρεσίες αυτές προσφέρουν όλες τις δυνατότητες της παραδοσιακής τηλεφωνίας, χωρίς να διαφοροποιούνται από τις παραδοσιακές υπηρεσίες τηλεφωνίας μεταγωγής κυκλώματος.

3.7.1 Υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης

Λειτουργική υποκατάσταση

Όπως αναλύθηκε ανωτέρω η κατηγορία «VOIP από πάροχο δικτύου» προσφέρει όλες τις δυνατότητες της παραδοσιακής τηλεφωνίας. Η μοναδική διαφοροποίησή της σε σχέση με τις υπηρεσίες τηλεφωνίας μεταγωγής κυκλώματος σχετίζεται με την ακεραιότητα και τη διαθεσιμότητα του δικτύου αφού η διαθεσιμότητα μιας υπηρεσίας VoIP εξαρτάται από την παροχή ρεύματος και την κατάσταση της ευρυζωνικής σύνδεσης. Ο εν λόγω περιορισμός της ακεραιότητας και της διαθεσιμότητας υπάρχει και κατά την παροχή υπηρεσιών της κατηγορίας «VOIP από πάροχο υπηρεσιών διαδικτύου». Επιπρόσθετα, οι υπηρεσίες «VOIP από πάροχο υπηρεσιών διαδικτύου» έχουν τις ακόλουθες λειτουργικές διαφορές με τις υπηρεσίες τηλεφωνίας μεταγωγής κυκλώματος:

- **Νομαδικότητα:** Ο χρήστης της υπηρεσίας VoI μπορεί να συνδεθεί στην υπηρεσία από οπουδήποτε μέσω διαδικτύου και με τον τρόπο αυτό μπορεί να λαμβάνει ή να πραγματοποιεί κλήσεις ανεξάρτητα από τον κωδικό της περιοχής.
- **Ποιότητα Υπηρεσίας:** Η ποιότητα της υπηρεσίας VoI δεν είναι πάντα εγγυημένη και μπορεί να εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως το είδος της σύνδεσης

στο διαδίκτυο που διαθέτει ο χρήστης ή τον όγκο της κίνησης στο δίκτυο του παρόχου, την πολιτική του παρόχου της υπηρεσίας, κλπ.

- Πρόσβαση σε κλήσεις έκτακτης ανάγκης: Σε ορισμένες περιπτώσεις υπηρεσιών VoI, οι πληροφορίες που μεταδίδονται στο κέντρο που διαχειρίζεται τις κλήσεις έκτακτης ανάγκης είναι ανεπαρκείς, ενώ σε πολλές περιπτώσεις η υπηρεσία VoI δεν παρέχει ούτε τη δυνατότητα πραγματοποίησης κλήσεων έκτακτης ανάγκης.
- Απόρρητο των κλήσεων: Όταν μια κλήση δρομολογείται μέσω διαδικτύου, η διασφάλιση του απορρήτου της κλήσης αυτής είναι πολύ δύσκολη.

Τιμολόγηση

Εφαρμόζονται πολλά μοντέλα τιμολόγησης για τις διάφορες υπηρεσίες της επιλογής «VOIP παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου» (διαφορετικά τέλη για “on-net” κλήσεις, διαφορετικά για εκκίνηση, καθώς και άλλα για τερματισμό). Ωστόσο, δεν υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες στην ΕΕΤΤ σχετικά με τους πελάτες που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες αυτές και σχετικά με τον πιθανό βαθμό υποκατάστασης των υπηρεσιών μεταγωγής κυκλώματος από αυτές τις υπηρεσίες. Δεδομένης της πολυπλοκότητας και της διαφοροποίησης των διαφόρων επιχειρηματικών μοντέλων που σχετίζονται με υπηρεσίες VoIP, είναι πρακτικά αδύνατη η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την τιμολόγηση αυτών των υπηρεσιών.

Αναφορικά με την επιλογή «VOIP παρόχων δικτύων» η ΕΕΤΤ σημειώνει ότι οι πάροχοι δικτύου εφαρμόζουν παρόμοιες ή ταυτόσημες χρεώσεις με τις παραδοσιακές υπηρεσίες τηλεφωνίας και συνεπώς ένας τελικός χρήστης θα ανταποκρινόταν σε μια αύξηση πάνω από την ανταγωνιστική τιμή των υπηρεσιών τηλεφωνίας μεταγωγής κυκλώματος αποκτώντας υπηρεσίες της επιλογής VOIP παρόχων δικτύων (και αντιστρόφως).

3.7.2 Υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς

Η υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς θα μπορούσε να υπάρξει εάν ένας πάροχος δικτύου που προσφέρει υπηρεσίες VoIP θα ανταποκρινόταν άμεσα σε μια τιμολογιακή αύξηση έως και 10% πάνω από το ανταγωνιστικό επίπεδο από ένα υποθετικό μονοπωλιακό πάροχο υπηρεσιών παραδοσιακής τηλεφωνίας ξεκινώντας να παρέχει τέτοιες κλήσεις και αντιστρόφως.

Ένας τέτοιος πιθανός νεοεισερχόμενος (πάροχος δικτύου - ιδιόκτητου ή μέσω ΑΠΤΒ) ήδη θα λάμβανε πολλά από τα αναγκαία προϊόντα χονδρικής (μέσω της υφιστάμενης πρόσβασης και των συμφωνιών διασύνδεσης) για να ξεκινήσουν την παροχή τέτοιων υπηρεσιών. Η είσοδος του όμως στην συγκεκριμένη αγορά απαιτεί παράλληλα και τεχνολογική μεταστροφή, ώστε να μπορεί να υποστηρίξει υπηρεσίες κλασικής τηλεφωνίας (δηλ. μεταγωγής κυκλώματος) πάνω από το δίκτυο μεταγωγής πακέτων. Κάτι τέτοιο απαιτεί σημαντικές επενδύσεις με τη μορφή μη ανακτήσιμου κόστους. Συνεπώς μια τέτοια είσοδος δε μπορεί να είναι άμεση, ώστε να καταστήσει μη επικερδή την αύξηση των τιμών του μονοπωλιακού παρόχου. Σημειώνεται δε ότι μια τέτοια τεχνολογική μεταστροφή δεν είναι συμβατή με τις τεχνολογικές τάσεις και τις νέες αρχιτεκτονικές δικτύου, που σαφώς οδηγούν σε δίκτυα μεταγωγής πακέτων τόσο στην πρόσβαση όσο και στον κορμό.

Από την άλλη μεριά, η μεταστροφή ενός παρόχου υπηρεσιών παραδοσιακής τηλεφωνίας στην διάθεση υπηρεσιών VoIP θεωρείται λογική, με την έννοια ότι ακολουθεί τις τεχνολογικές τάσεις και αυξάνει την αποδοτικότητα του δικτύου με την αποτελεσματικότερη διάθεση των πόρων στην περίπτωση των δικτύων μεταγωγής πακέτων. Παρόλα η είσοδος αυτά δεν μπορεί να θεωρηθεί άμεση, δεδομένου ότι απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και σημαντικές επενδύσεις.

Η ΕΕΤΤ συνεπώς θεωρεί ότι τόσο το κόστος όσο και ο απαιτούμενος χρόνος για είσοδο καθιστούν αυτή την υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς απίθανη κατά τη διάρκεια της παρούσας εξέτασης.

Συμπέρασμα

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι υπάρχουν συγκεκριμένες περιπτώσεις υπηρεσιών managed VoIP βάσει παρόχου δικτύου, που προσφέρονται μαζί με ευρυζωνική σύνδεση οι οποίες διαθέτουν όλες τις δυνατότητες της παραδοσιακής τηλεφωνίας και μπορούν συνεπώς να θεωρηθούν υποκατάστατο της παραδοσιακής τηλεφωνίας. Δεδομένου ότι οι εναλλακτικοί προσφέρουν αυτήν την κατηγορία υπηρεσιών χωρίς να τη διαφοροποιούν από τις υπηρεσίες παραδοσιακής τηλεφωνίας, η ΕΕΤΤ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι υπηρεσίες αυτές εμπίπτουν στην ίδια αγορά με τις υπηρεσίες παραδοσιακής τηλεφωνίας (δηλ. μεταγωγής κυκλώματος).

Για τις άλλες κατηγορίες υπηρεσιών VoIP (βάσει παρόχων υπηρεσιών ή VoI), δεδομένων των σημαντικών λειτουργικών τους διαφορών με τις παραδοσιακές υπηρεσίες τηλεφωνίας, η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι δεν εμπίπτουν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων.

Σε κάθε περίπτωση, η ΕΕΤΤ θα παρακολουθεί τις εξελίξεις στην αγορά και, εάν απαιτηθεί, θα εξετάσει την αναθεώρηση των συμπερασμάτων της σε μια μελλοντική ανάλυση.

3.8 Υπάρχουν Χωριστές Σχετικές Αγορές Λιανικής Σταθερής Τηλεφωνίας για Οικιακούς και Μη Οικιακούς Πελάτες;

Εξετάζοντας εάν οι λιανικές κλήσεις που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες εμπίπτουν σε μια ενιαία αγορά, η ΕΕΤΤ εκτίμησε εάν υπάρχουν διαφορές σχετικά με τους όρους παροχής των εν λόγω υπηρεσιών (τόσο από άποψη τιμής όσο και από άλλους λόγους) που να υποδεικνύουν ότι οι πελάτες δεν θεωρούν τις υπηρεσίες που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες ως υποκατάστατες.

Επιπλέον, η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν υπάρχουν διαφορές στη δυναμική της προσφοράς των υπηρεσιών λιανικών κλήσεων στους οικιακούς και στους μη οικιακούς χρήστες.

3.8.1 Υποκατάσταση από πλευράς ζήτησης

Η ΕΕΤΤ εξέτασε την έκταση στην οποία διαφορές αναφορικά με τις πιθανές επιλογές των τελικών χρηστών, την τιμολόγηση, και τους άλλους όρους παροχής και αντίληψης από πλευράς τελικού καταναλωτή υποδεικνύουν ότι οι οικιακοί χρήστες θα ανταποκρίνονταν σε μια αύξηση της τιμής έως και 10% άνω της ανταγωνιστικής τιμής για τις υπηρεσίες λιανικών κλήσεων μεταστρεφόμενοι σε μια υπηρεσία για μη οικιακούς χρήστες και αντίστροφα.

Λειτουργική υποκατάσταση και δυνατότητα ένταξης του πελάτη

Οι υπηρεσίες λιανικών κλήσεων που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες είναι ουσιαστικά λειτουργικά υποκατάστατες.

Τιμολόγηση

Επί του παρόντος, ο ΟΤΕ προσφέρει μια σειρά από εκπτώτικα πακέτα για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες. Ωστόσο, σε αρκετές περιπτώσεις, λόγω της μορφής που παρέχονται δεν δίνουν σαφή και ασφαλή κριτήρια στην ΕΕΤΤ για τον διαχωρισμό ανάμεσα σε οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες, ούτε για τον χαρακτηρισμό ενός πελάτη ως οικιακού ή μη οικιακού. Πιο συγκεκριμένα, ο ΟΤΕ παρέχει κάποια εκπτώτικα πακέτα για λιανικές κλήσεις σε όλους τους πελάτες. Επί της αρχής, τόσο οι οικιακοί όσο και οι μη οικιακοί χρήστες μπορούν να γίνουν συνδρομητές αυτών των εκπτώτικών σχημάτων.

Επίσης, ενώ ο ΟΤΕ δεν διακρίνει ούτε κατηγοριοποιεί τους πελάτες του ως οικιακούς και μη οικιακούς, και επομένως δεν διαφοροποιεί ως προς τους όρους παροχής μεταξύ των πελατών αυτών των κατηγοριών, υπάρχει μια επιχειρησιακή μονάδα εντός του ΟΤΕ που ασχολείται αποκλειστικά με τη διαχείριση των μεγάλων μη οικιακών πελατών. Οι ανωτέρω πελάτες λαμβάνουν εξατομικευμένες υπηρεσίες διαχείρισης λογαριασμών και υποστήριξη. Ως εκ τούτου, δύναται να υπάρχει κάποιος βαθμός διαφοροποίησης όσον αφορά τους όρους (πέραν της τιμής) παροχής τηλεφωνικών υπηρεσιών σε ορισμένους πελάτες

3.8.2 Υποκατάσταση από πλευράς προσφοράς

Αν και οι οικονομίες κλίμακος και σκοπού που δυνητικά διαθέτουν οι πάροχοι υπηρεσιών κλήσεων σε πελάτες με μεγαλύτερο μέσο όρο δαπάνης καθιστούν την είσοδο στην παροχή υπηρεσιών σε τέτοιους πελάτες πιο ελκυστική, είναι λίγα τα κίνητρα των εναλλακτικών παρόχων για τη διάθεση υπηρεσιών αποκλειστικά σε μη οικιακούς πελάτες σε περιοχές στις οποίες έχουν εγκαταστήσει υποδομές. Ενώ υπάρχουν περιοχές στις οποίες η συγκέντρωση μη οικιακών πελατών είναι υψηλή (π.χ., εμπορικές περιοχές στην Αθήνα), το κόστος παροχής υπηρεσιών σε οικιακούς πελάτες σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση οικιακών πελατών δεν διαφοροποιείται ιδιαίτερα από το σχετικό κόστος παροχής υπηρεσιών σε μη οικιακούς πελάτες εντός εμπορικών περιοχών. Επίσης, το έσοδο ανά γραμμή από τις διαφορετικές κατηγορίες πελατών μπορεί να είναι συγκρίσιμο. Ως εκ τούτου, η ΕΕΤΤ δεν έχει επαρκή στοιχεία και δεν δύναται να προβεί σε υποθέσεις

αναφορικά με τις διαφορές οικονομιών κλίμακος και σκοπού όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών σε οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες

Συμπέρασμα

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι η δυναμική της ζήτησης που υπάρχει επί του παρόντος στην αγορά δεν παρέχει στην ΕΕΤΤ σαφή και σταθερά κριτήρια για τον διαχωρισμό μεταξύ οικιακών και μη οικιακών πελατών. Επιπλέον, τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της δεν υποδεικνύουν ότι υπάρχουν διαφορετικές δυναμικές προσφορές όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών λιανικής φωνητικής τηλεφωνίας σε οικιακούς χρήστες από τη μια πλευρά και σε μη-οικιακούς χρήστες από την άλλη, ώστε να δικαιολογείται η ένταξή τους σε χωριστές σχετικές αγορές προϊόντων.

3.9 Η Σχετική Γεωγραφική Αγορά

Μια σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία οι εν λόγω επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην παροχή προϊόντων και υπηρεσιών για τις οποίες οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και οι οποίες δύνανται να διακριθούν από γειτονικές περιοχές, διότι οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι ουσιωδώς διαφορετικές στις περιοχές αυτές.

Σύμφωνα με σχετικό κείμενο Κοινής Θέσης των Ευρωπαίων Ρυθμιστών⁴¹, οι ΕΡΑ θα πρέπει να εξετάσουν συγκεκριμένα κριτήρια με σκοπό να διαπιστώσουν εάν οι συνθήκες ανταγωνισμού δικαιολογούν τον ορισμό μιας αγοράς σε Εθνικό επίπεδο, τα οποία είναι τα εξής:

- Φραγμοί εισόδου
- Αριθμός προμηθευτών
- Κατανομή μεριδίων αγοράς

⁴¹ ERG 08 (20) ERG draft Common Position on Geographic Aspects of Market Analysis (definition and remedies)

- Τιμολόγηση και διαφορές επί των τιμών

Όπως αναφέρεται και στην εφαρμογή του τεστ των τριών κριτηρίων, οι υφιστάμενοι φραγμοί εισόδου είναι διαρθρωτικοί. Τόσο το επίπεδο μη ανακτήσιμου κόστους, όσο και οι οικονομίες κλίμακας και σκοπού, καθώς και το κόστος μεταστροφής δε διαφοροποιούνται ανάλογα με την περιοχή.

Παράλληλα, οι εναλλακτικοί πάροχοι προσφέρουν υπηρεσίες κλήσεων στις περιοχές που διατηρούν υποδομές (ίδια μέσα ή μέσω ΑΠΤΒ), ενώ στις υπόλοιπες περιοχές προσφέρουν ή δύνανται να προσφέρουν κλήσεις μέσω ΕΦ/ΠΦ. Συνεπώς ο αριθμός των προμηθευτών/ ανταγωνιστών του ΟΤΕ είναι ο ίδιος σε όλη την επικράτεια και κατά συνέπεια ο περιορισμός στον ανταγωνισμό που προέρχεται από τους εναλλακτικούς παρόχους είναι εθνικός.

Τέλος, σημειώνεται ότι ο ΟΤΕ δεν εφαρμόζει διαφορετικές στρατηγικές τιμολόγησης και εμπορικής προώθησης σε αστικές περιοχές και στην περιφέρεια. Ο ΟΤΕ χρεώνει γεωγραφικά ενιαίες τιμές για τις λιανικές υπηρεσίες σταθερής τηλεφωνίας και παρέχει τις εν λόγω υπηρεσίες υπό τους ίδιους όρους και τις ίδιες τιμές σε εθνικό επίπεδο.

Επί της βάσης των ανωτέρω, η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι η σχετική γεωγραφική αγορά για τις υπό εξέταση αγορές αφορά ολόκληρη την εθνική επικράτεια.

Συμπέρασμα

Η ΕΕΤΤ διαμόρφωσε την αρχική άποψη ότι υπάρχει μια διακριτή γεωγραφική αγορά στην Ελλάδα για υπηρεσίες λιανικών φωνητικών κλήσεων.

3.10 Γενικό Συμπέρασμα

Η ΕΕΤΤ υιοθετεί την αρχική άποψη ότι υπάρχει μία σχετική αγορά που πρέπει να εξεταστεί και συγκεκριμένα η αγορά αστικών, υπεραστικών κλήσεων και κλήσεων προς μη γεωγραφικούς αριθμούς που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες σε σταθερή θέση στην Ελλάδα.

4 Η δοκιμασία των τριών κριτηρίων

4.1 Πλαίσιο

Δεδομένου ότι η λιανική αγορά δημόσια διαθέσιμων υπηρεσιών τηλεφωνίας που παρέχονται σε σταθερή θέση για οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες δεν περιλαμβάνεται πλέον στην *Αναθεωρημένη Σύσταση για τις Σχετικές Αγορές*⁴², είναι αναγκαία η εφαρμογή της «δοκιμασίας των 3 κριτηρίων» προκειμένου να κριθεί εάν η αγορά αυτή εξακολουθεί να χρήζει *ex ante* ρύθμιση, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές συνθήκες στην Ελλάδα. Τα τρία κριτήρια εξετάζουν εάν:

1. στην εν λόγω σχετική αγορά υπάρχουν υψηλοί και μη παροδικοί φραγμοί εισόδου,
2. η σχετική αγορά έχει τέτοια χαρακτηριστικά που δεν θα τείνει με την πάροδο του χρόνου προς τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, και
3. το δίκαιο του ανταγωνισμού δεν επαρκεί από μόνο του για να αντιμετωπίσει τις εκάστοτε αποτυχίες που εντοπίζονται στην αγορά αυτή.

Μια σχετική αγορά πρέπει να πληροί και τα τρία κριτήρια αθροιστικά προκειμένου να υπόκειται σε *ex ante* ρύθμιση.

4.2 Εξέταση της δοκιμασίας τριών κριτηρίων

4.2.1 Ύπαρξη υψηλών και μη παροδικών φραγμών εισόδου και ανταγωνισμού

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντοπίζει δύο κατηγορίες φραγμών εισόδου και ανταγωνισμού στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συγκεκριμένα: (α) διαρθρωτικούς φραγμούς, και (β) νομικούς ή ρυθμιστικούς φραγμούς.

⁴² Σύσταση C (2007) 5406 της Επιτροπής της 17ης Δεκεμβρίου 2007, για τις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών που επιδέχονται εκ των προτέρων ρύθμιση σύμφωνα με την οδηγία 2002/21/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, (2007/879/EC)

Ένας διαρθρωτικός φραγμός υφίσταται όταν το επίπεδο ζήτησης, το επίπεδο της τεχνολογίας και η διάρθρωση του σχετικού κόστους είναι τέτοια που δημιουργούν ασύμμετρες συνθήκες μεταξύ κοινοποιημένων φορέων και νεοεισερχόμενων, οι οποίες δυσχεραίνουν ή αποτρέπουν την αποτελεσματική είσοδο στην αγορά. Παραδείγματος χάριν, δύναται να θεωρηθεί ότι υπάρχουν υψηλοί διαρθρωτικοί φραγμοί εισόδου όταν η αγορά χαρακτηρίζεται από σημαντικές οικονομίες κλίμακος και σκοπού σε συνδυασμό με υψηλά μη ανακτήσιμα κόστη.

Οι νομικοί ή ρυθμιστικοί φραγμοί δεν βασίζονται σε οικονομικές συνθήκες, αλλά προέρχονται από νομοθετικά, διοικητικά ή άλλα κρατικά μέτρα τα οποία επιδρούν άμεσα στις συνθήκες εισόδου ή/και στην τοποθέτηση των παρόχων στη σχετική αγορά. Η ΕΕΤΤ δεν γνωρίζει κάποιους νομικούς ή ρυθμιστικούς φραγμούς που λειτουργούν ως φραγμοί εισόδου στη λιανική αγορά δημόσια διαθέσιμων υπηρεσιών εθνικών κλήσεων που παρέχονται σε σταθερή θέση σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες.

Επομένως, η ΕΕΤΤ εστιάζει στους διαρθρωτικούς φραγμούς και αναλύει τους κάτωθι φραγμούς:

- Επίπεδο μη ανακτήσιμου κόστους και οικονομίες κλίμακος και σκοπού
- Ύπαρξη φραγμών στη μεταστροφή λιανικών πελατών.

Επίπεδο μη ανακτήσιμου κόστους και οικονομίες κλίμακος και σκοπού

Οι οικονομίες κλίμακος γενικά αναφέρονται στο πλεονέκτημα κόστους που μπορεί να διαθέτει ένας πάροχος μεγάλης κλίμακος έναντι ενός μικρότερου παρόχου στην περίπτωση όπου το οριακό κόστος παραγωγής μειώνεται ενώ η παραγωγή αυξάνεται. Οι οικονομίες σκοπού αναφέρονται στην αποτελεσματικότητα που μπορεί να προκύψει για ένα πάροχο μέσω της διάθεσης μιας σειράς σχετικών ή συμπληρωματικών αγαθών και υπηρεσιών που προέρχονται από μια κοινή τεχνολογική πλατφόρμα.

Η δραστηριοποίηση ενός παρόχου κλήσεων από σταθερή θέση, είτε μέσω υπηρεσιών ΕΦ/ΠΦ, είτε μέσω υπηρεσιών ΑΠΤΒ, απαιτεί εκτεταμένη διασύνδεση με τον ΟΤΕ σε τοπικό επίπεδο. Η ευρεία διασπορά των τοπικών κόμβων του ΟΤΕ απαιτεί την ανάληψη σημαντικού μη ανακτήσιμου κόστους από έναν εναλλακτικό

πάροχο προκειμένου να μπορεί να επιτύχει διασύνδεση σε τοπικό επίπεδο. Το μειονέκτημα κόστους ενός νεοεισερχόμενου παρόχου έναντι του ΟΤΕ αναμένεται επομένως να είναι σημαντικό, καθώς ο νεοεισερχόμενος πάροχος δεν μπορεί να επιτύχει τις οικονομίες κλίμακος που επιτυγχάνει ο ΟΤΕ.

Σε περίπτωση παροχής αστικών και υπεραστικών κλήσεων με περιορισμένο αριθμό σημείων διασύνδεσης, ένας εναλλακτικός αναγκάζεται να αγοράζει υπηρεσίες διαβίβασης, γεγονός που, σε συνδυασμό και με άλλους παράγοντες δύναται να οδηγήσει σε διαπίστωση ύπαρξης συμπίεσης περιθωρίου κέρδους. Συνεπώς, αν και η επιλογή αυτή είναι τεχνικά εφικτή, ενδέχεται να μην είναι οικονομικά βιώσιμη.

Επιπρόσθετα, η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι, όσον αφορά στις κλήσεις προς μη γεωγραφικούς αριθμούς μέσω ΕΦ/ΠΦ, τα κίνητρα εισόδου για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών συνδέονται στενά με τα αντίστοιχα περιθώρια κέρδους. Οι στρατηγικές αποφάσεις σχετικά με τη θέση και τη σύνθεση της πελατειακής βάσης στην οποία στοχεύει ένας πάροχος, σε συνδυασμό με την τιμολογιακή διάρθρωση της χονδρικής και τις τεχνικές αποφάσεις, διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη δημιουργία αντικινήτρων εισόδου. Η αποτυχία των εναλλακτικών να εισέλθουν μέχρι σήμερα στην αγορά κλήσεων προς λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς μέσω ΕΦ/ΠΦ (εκτός των κλήσεων προς κινητά) αποδεικνύει ότι υπάρχει έλλειψη επαρκούς περιθωρίου κέρδους στην παροχή των κλήσεων αυτών.

Επίσης, η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι δεν είναι δυνατή η είσοδος ενός παρόχου στις λιανικές αγορές χωρίς σημαντικές επενδύσεις σε πωλήσεις και προώθηση, τιμολόγηση, προσωπικό εξυπηρέτησης πελατών, κλπ., καθώς όλα τα ανωτέρω είναι απαραίτητα.

Επιπλέον, όσον αφορά στις οικονομίες σκοπού, μπορεί να υπάρχει σημαντική αλληλοεπικάλυψη μεταξύ των προϊόντων χονδρικής και λιανικής που δύναται να παρέχει ο σταθερός κοινοποιημένος φορέας με τη χρήση της ίδιας υποδομής (π.χ., το δίκτυο μπορεί να κατανεμηθεί μεταξύ αστικών κλήσεων, υπεραστικών κλήσεων, κλήσεων προς κινητό, κλήσεων προς μη γεωγραφικούς αριθμούς και υπηρεσιών χονδρικής όπως εκκίνηση, διαβίβαση και τερματισμός). Συνεπώς, ο ΟΤΕ διαθέτει ένα πλεονέκτημα κόστους, το οποίο προέρχεται από τις οικονομίες σκοπού που δύναται να επιτύχει από τη χρήση κοινών στοιχείων για την παροχή διαφορετικών υπηρεσιών. Οι οικονομίες σκοπού έχουν μεγαλύτερη επίπτωση όσο μεγαλύτερο είναι το εύρος των υπηρεσιών που μοιράζονται το κόστος, με αποτέλεσμα ένας

πάροχος που δραστηριοποιείται σε ένα ευρύτερο πεδίο υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να βρίσκεται σε καλύτερη θέση όσον αφορά στην ανάκτηση του κοινού κόστους από κάθε υπηρεσία.

Φραγμοί στη μεταστροφή

Η ΕΕΤΤ εξέτασε εάν υπάρχουν φραγμοί στην είσοδο/επέκταση στην εν λόγω αγορά ως αποτέλεσμα φραγμών στη μεταστροφή των συνδρομητών μεταξύ παρόχων κλήσεων.

Δεδομένου ότι η τιμή εξακολουθεί να είναι ο κρίσιμος παράγοντας που καθορίζει την επιλογή των πελατών στην απόφαση μετακίνησης μεταξύ παρόχων κλήσεων, φαίνεται πιθανό ότι ένας νεοεισερχόμενος πάροχος θα έπρεπε να προσφέρει σημαντικές εκπτώσεις ή σημαντικά διαφοροποιημένες υπηρεσίες προκειμένου να ενθαρρύνει τη μετακίνηση πελατών. Η ανωτέρω στρατηγική είναι δύσκολη όταν ο νεοεισερχόμενος πάροχος εξαρτάται από τα προϊόντα χονδρικής του κοινοποιημένου φορέα προκειμένου να παράσχει τις λιανικές του υπηρεσίες. Επίσης, ο ανταγωνισμός σε επίπεδο τιμολογιακής πολιτικής δύναται να έχει αποτρεπτικές συνέπειες στο εναλλακτικό έναντι του κοινοποιημένου φορέα κυρίως ως προς τη περιορισμένη δυνατότητα του πρώτου να αντλήσει επαρκή έσοδα ώστε να μπορέσει να καλύψει το κόστος εισόδου και να χρηματοδοτήσει οποιαδήποτε καινοτομία σε σχέση με τις υπηρεσίες ή τους πελάτες ή πρόσθετες υπηρεσίες.

Το ανωτέρω οδήγησε τους παρόχους ΑΠΤΒ στην παροχή δεσμοποιημένων προϊόντων πρόσβασης και φωνής, τα οποία οι πάροχοι ΕΦ/ΠΦ δεν μπορούν να προσφέρουν με τους ίδιους όρους.

Ένας πρόσθετος φραγμός στη μετάβαση ενός συνδρομητή από έναν πάροχο σε έναν άλλο, είναι η ορισμένη ελάχιστη διάρκεια των συμβάσεων μεταξύ συνδρομητών και παρόχων, οι οποίες συνήθως υπογράφονται όταν οι τελευταίοι προσφέρουν εκπτώσεις σε συνδυαστικά πακέτα, τα οποία περιλαμβάνουν πρόσβαση στο τηλεφωνικό δίκτυο, φωνητικές κλήσεις ή/και ευρυζωνική πρόσβαση και άλλες υπηρεσίες. Στις περιπτώσεις αυτές, οι συνδρομητές πρέπει να παραμείνουν με τον πάροχο για μια ελάχιστη χρονική διάρκεια, διαφορετικά θα πρέπει να πληρώσουν ένα τέλος αποσύνδεσης.

Συμπεράσματα

Η ΕΕΤΤ υιοθετεί την αρχική άποψη ότι υπάρχουν υψηλοί και μη παροδικοί φραγμοί εισόδου στη λιανική αγορά εθνικών κλήσεων που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες σε σταθερή θέση στην Ελλάδα (κλήσεις προς γεωγραφικούς και μη γεωγραφικούς αριθμούς στην Ελλάδα).

4.2.2 Ζητήματα δυναμικής – Απουσία τάσης προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό

Το δεύτερο κριτήριο που πρέπει να εξεταστεί είναι εάν η αγορά διαθέτει τέτοια χαρακτηριστικά που θα τείνει προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό με την πάροδο του χρόνου χωρίς την ύπαρξη *ex ante* ρύθμισης. Η εφαρμογή του κριτηρίου αυτού περιλαμβάνει την εξέταση του επιπέδου ανταγωνισμού πίσω από τους φραγμούς εισόδου που έχουν εντοπιστεί, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ακόμη και όταν μια αγορά χαρακτηρίζεται από υψηλούς φραγμούς εισόδου, άλλοι διαρθρωτικοί παράγοντες ή χαρακτηριστικά της αγοράς μπορεί να οδηγούν την αγορά αυτή στο να τείνει προς τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό (π.χ. διαφοροποιημένη διάρθρωση κόστους, ελαστική ζήτηση, πλεονάζουσα χωρητικότητα, σχετικές τεχνολογικές εξελίξεις)⁴³.

Η ΕΕΤΤ, στο πλαίσιο ελέγχου του δεύτερου κριτηρίου, εξετάζει τις ακόλουθες παραμέτρους:

- Μεριδία αγοράς
- Τάση των τιμών και τιμολογιακή συμπεριφορά
- Φραγμοί επέκτασης και δυνητικός ανταγωνισμός

Μεριδία αγοράς

Η τάση των μεριδίων αγοράς αποτελεί την πρώτη ουσιαστική ένδειξη για το αν μία αγορά τείνει προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό. Η διατήρηση υψηλού μεριδίου αγοράς στην πάροδο του χρόνου αποτελεί ένδειξη ύπαρξης σημαντικής ισχύος του

⁴³ Βλ. την Αιτιολογική Έκθεση της Σύστασης του 2007 [SEC (2007), 1483 final], σελ. 6

συγκεκριμένου παρόχου, ενώ αντίστοιχα μία πτωτική τάση του μεριδίου αγοράς αποτελεί ένδειξη αύξησης του ανταγωνισμού⁴⁴.

Το μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ με αναφορά στον όγκο της κίνησης, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 14, έχει μειωθεί από το 2007 έως το πρώτο εξάμηνο του 2012 περίπου κατά 23 ποσοστιαίες μονάδες από 76,2% σε 53,6%. Παράλληλα η μείωση του μεριδίου του ΟΤΕ βαίνει αυξανόμενη.

Πίνακας 14: Μερίδια ΟΤΕ

Μερίδιο αγοράς του ΟΤΕ	2007	2008	2009	2010	2011	2012Α
Αγορά εθνικών κλήσεων (κλήσεις προς γεωγραφικούς και μη γεωγραφικούς αριθμούς)	76,2%	72,6%	69,5%	64,3%	58,1%	53,6%
Μεταβολή του μεριδίου αγοράς του ΟΤΕ		2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2012Α/2011
		-3,6%	-3,1%	-5,1%	-6,2%	-4,5%

Η εν λόγω μείωση στο μερίδιο του ΟΤΕ στην αγορά εθνικών κλήσεων που παρέχονται σε οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες σε σταθερή θέση στην Ελλάδα (κλήσεις προς γεωγραφικούς και μη γεωγραφικούς αριθμούς στην Ελλάδα) προέρχεται από μειώσεις του μεριδίου του ΟΤΕ σε όλους τους τύπους κλήσεων που εμπίπτουν στον εν λόγω αγορά όπως προκύπτει και από τον Πίνακα 5 (β) ανωτέρω.

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι η πτώση του μεριδίου αγοράς του ΟΤΕ υποδεικνύει ότι υφίσταται στην αγορά κλήσεων από σταθερή θέση μία τάση προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό στη διάρκεια της παρούσας εξέτασης της αγοράς.

⁴⁴ Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ως άνω Αιτιολογική Έκθεση της Σύστασης της Επιτροπής της 17ης Δεκεμβρίου 2007, κατά την ανάλυση του κατά πόσον τα χαρακτηριστικά της αγοράς δύναται ή όχι να δικαιολογούν την εκ των προτέρων ρύθμιση, πρέπει να διερευνηθεί η πιθανότητα ύπαρξης αποτελεσματικού ανταγωνισμού, παρά τη διαπίστωση ύπαρξης υψηλών φραγμών εισόδου.

Τάση των τιμών και τιμολογιακή συμπεριφορά

Ο ΟΤΕ, ως αποτέλεσμα του προηγούμενου κύκλου ανάλυσης, υπόκειται σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις όσον αφορά τον έλεγχο τιμών για τις υπηρεσίες εθνικών κλήσεων με τη μορφή price-cap προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα υπερβολικής τιμολόγησης. Κατά το χρονικό διάστημα από την έκδοση της σχετικής απόφασης του προηγούμενου γύρου ανάλυσης, ο ΟΤΕ δεν προέβη σε ουσιαστική αλλαγή στις τιμές των αστικών και υπεραστικών κλήσεων εντός δικτύου ενώ για την περίπτωση κλήσεων εκτός δικτύου (κλήσεις προς κινητά και αστικές-υπεραστικές κλήσεις εκτός δικτύου) έθεσε τιμές για τα τέλη παρακράτησης ίσες με το ορισθέν price-cap⁴⁵.

Αν και στη μεμονωμένη πώληση δεν παρατηρήθηκε κάποια πτωτική τάση τιμών/τελών παρακράτησης, οι τιμές συνδυαστικών προσφορών/πακέτων του ΟΤΕ με παρόμοια χαρακτηριστικά παρουσιάζουν μείωση.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με το πακέτο ΟΤΕ ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΑ PLUS (4+8)⁴⁶, ο ΟΤΕ παρείχε, έναντι χρέωσης 22,756€ χωρίς ΦΠΑ κατά τους πρώτους 4 μήνες και κατόπιν χρέωση για τους επόμενους 8 μήνες με τιμολόγιο 24,80€ χωρίς ΦΠΑ, τηλεφωνική σύνδεση (πάγιο), απεριόριστες αστικές και υπεραστικές (εθνικές) κλήσεις εντός και εκτός δικτύου ΟΤΕ και επιπλέον 60 λεπτά για κλήσεις προς κινητά. Η μέση μηνιαία δαπάνη ενός συνδρομητή για την αγορά του πακέτου ΟΤΕ Απεριόριστα PLUS (4+8) για ένα χρόνο ανέρχεται σε 24,12€ χωρίς ΦΠΑ.

Το καλοκαίρι του 2012, ο ΟΤΕ διέθεσε εμπορικά το πακέτο ΟΤΕ ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΑ PLUS (6+6) το οποίο παρέχει, έναντι χρέωσης 19,43€ χωρίς ΦΠΑ κατά τους πρώτους 6 μήνες και κατόπιν χρέωση για τους επόμενους 6 μήνες με τιμολόγιο 22,68€ χωρίς ΦΠΑ, τηλεφωνική σύνδεση (πάγιο), απεριόριστες αστικές και υπεραστικές (εθνικές) κλήσεις εντός και εκτός δικτύου ΟΤΕ και επιπλέον 60 λεπτά για κλήσεις προς κινητά. Η μέση μηνιαία δαπάνη ενός συνδρομητή για την αγορά

⁴⁵ Παρόλο που ο ΟΤΕ έθεσε τιμές για τα τέλη παρακράτησης ίσες με τα ορισθέντα price-cap, οι τιμές των αστικών και υπεραστικών κλήσεων εκτός δικτύου είναι χαμηλότερες από τις αντίστοιχες εντός δικτύου, ενώ οι τιμές των κλήσεων προς κινητά βαίνουν συνεχώς μειούμενες. Τα παραπάνω οφείλονται κατά κύριο λόγο στην πτωτική τάση των τελών τερματισμού.

⁴⁶ Ο ΟΤΕ ξεκίνησε να παρέχει το πακέτο ΟΤΕ ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΑ PLUS (4+8) στις 17.6.2011 και σταμάτησε τη διάθεσή του στις 25/6/2012

του πακέτου ΟΤΕ Απεριόριστα PLUS (6+6) για ένα χρόνο ανέρχεται σε 21,055€ χωρίς ΦΠΑ.

Από τις ανωτέρω δύο παραγράφους συνάγεται ότι ο ΟΤΕ για πακέτα με παρόμοια χαρακτηριστικά έχει προβεί σε μείωση τιμών. Μπορεί συνεπώς να υποστηριχθεί ότι ο ΟΤΕ προκειμένου να ανταγωνιστεί τις λιανικές προσφορές των εναλλακτικών παρόχων, προβαίνει σε μείωση των τιμών των λιανικών συνδυαστικών προσφορών/πακέτων του.

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι η πτωτική τάση των τιμών μπορεί να υποδεικνύει την ύπαρξη μίας τάσης προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό.

Φραγμοί επέκτασης και δυνητικός ανταγωνισμός

Στις περιπτώσεις αγορών των οποίων οι φραγμοί επέκτασης είναι σχετικά χαμηλοί, ο ανταγωνισμός αναπτύσσεται ευκολότερα. Η ΕΕΤΤ εξετάζει τους δυνητικούς φραγμούς επέκτασης που υφίστανται πίσω από τους φραγμούς εισόδου στην αγορά εθνικών κλήσεων.

Λόγω των υψηλών φραγμών εισόδου, οι πελάτες δύνανται να επιλέξουν έναν από τους υπάρχοντες παρόχους λιανικών κλήσεων, χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα επιλογής κάποιου νεοεισερχόμενου.

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι στην περίπτωση των υφιστάμενων παρόχων, οι φραγμοί επέκτασης δεν είναι τόσο υψηλοί, κυρίως λόγω της ρύθμισης των σχετικών αγορών ανωτέρου επιπέδου (χονδρικές αγορές διασύνδεσης, χονδρική αγορά φυσικών υποδομών πρόσβασης). Παρότι οι εναλλακτικοί πάροχοι βασίζονται σχεδόν αποκλειστικά στις χονδρικές υπηρεσίες και προϊόντα του ΟΤΕ για την παροχή των υπηρεσιών εθνικών κλήσεων που προσφέρουν στους συνδρομητές τους, η αύξηση των μεριδίων τους με την πάροδο του χρόνου υποδεικνύει ότι υπάρχουν δυνατότητες επέκτασης καθώς και δυνητικός ανταγωνισμός.

Συμπεράσματα

Βάσει της ανωτέρω ανάλυσης, η ΕΕΤΤ υιοθετεί την άποψη ότι το δεύτερο κριτήριο δεν πληρείται, καθώς υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι η αγορά τείνει προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό εντός του χρονικού πλαισίου της παρούσας ανάλυσης.

4.2.3 Ανεπάρκεια μόνου του δικαίου περί ανταγωνισμού

Δεδομένου του συμπεράσματος ότι η υπό εξέταση αγορά τείνει προς αποτελεσματικό ανταγωνισμό, παρέλκει η εξέταση του τρίτου κατά σειρά κριτηρίου από την ΕΕΤΤ.

4.2.4 Συμπέρασμα

Η ΕΕΤΤ καταλήγει στο αρχικό συμπέρασμα ότι δεν πληρούνται αθροιστικά τα τρία κριτήρια για τη λιανική αγορά δημόσια διαθέσιμων υπηρεσιών κλήσεων που παρέχονται σε σταθερή θέση σε οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες. Αν και υφίστανται φραγμοί εισόδου, τα τελευταία χρόνια (2010-2012) παρατηρείται μία σημαντική πτώση των μεριδίων αγοράς του ΟΤΕ και μία πτωτική τάση στις τιμές των πακέτων/συνδυαστικών προσφορών του ΟΤΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΕΤΤ συμπεραίνει ότι υφίσταται μία τάση προς τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό κατά τη διάρκεια της παρούσας εξέτασης και αναμένει, δεδομένης της δυναμικής της σχετικής υπό ανάλυση αγοράς, στο προσεχές διάστημα η ανωτέρω τάση να εξακολουθεί να ισχύει ή/ και περαιτέρω να ενισχυθεί. Συνεπώς, η ΕΕΤΤ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η λιανική αγορά δημόσια διαθέσιμων υπηρεσιών εθνικών κλήσεων που παρέχονται σε σταθερή θέση σε οικιακούς και μη οικιακούς χρήστες δεν απαιτείται να εξακολουθήσει να υπόκειται σε *ex ante* ρύθμιση.

5 Κανονιστικές υποχρεώσεις

5.1.1 Υφιστάμενες Υποχρεώσεις

Στο πλαίσιο του δεύτερου κύκλου ανάλυσης αγορών, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η έλλειψη αποτελεσματικού ανταγωνισμού αναφορικά με την παροχή λιανικών κλήσεων, η ΕΕΤΤ επέβαλε στον ΟΤΕ τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

1. Έλεγχος τιμών λιανικής, υπό τη μορφή:
 - Ανωτάτου ορίου τιμής στη λιανική τιμή των αστικών, υπεραστικών και κλήσεων dial-up προς internet που τερματίζουν στο δίκτυο του ΟΤΕ και ανωτάτου ορίου τιμής στο τέλος παρακράτησης για κλήσεις από σταθερό προς κινητό και στο τέλος παρακράτησης για αστικές, υπεραστικές και dial-up κλήσεις προς Internet που τερματίζουν στο δίκτυο εναλλακτικών παρόχων.
 - Υποχρέωση υποβολής στοιχείων κόστους για τις υπηρεσίες των αστικών, υπεραστικών και dial-up κλήσεων προς Internet που τερματίζουν στο δίκτυο του ΟΤΕ, για το τέλος παρακράτησης κλήσεων από σταθερό σε κινητό και για τα τέλη παρακράτησης για αστικές, υπεραστικές, dial-up προς Internet και κλήσεις προς άλλους παρόχους υπηρεσιών στην περίπτωση που οι κλήσεις τερματίζουν στο δίκτυο εναλλακτικών παρόχων.
 - Υποχρέωση κοστολόγησης βάσει του υπάρχοντος ΠΚΚ-ΤΚ (FDC-CCA) μοντέλου.
2. Υποχρέωση λογιστικού διαχωρισμού για όλες τις κλήσεις.
3. Υποχρέωση μη διακριτικής μεταχείρισης για όλες τις κλήσεις.
4. Υποχρέωση διαφάνειας για όλες τις κλήσεις
5. Υποχρεώσεις σχετικά με την αλληλένδετη πώληση προϊόντων στη λιανική

5.1.2 Άρση των κανονιστικών υποχρεώσεων

Σε περίπτωση που αποτύχει το τεστ των τριών κριτηρίων για μία ρυθμιζόμενη αγορά, όλες οι υφιστάμενες κανονιστικές υποχρεώσεις πρέπει να αποσυρθούν/αρθούν (Άρθρο 16.3 της Οδηγίας Πλαίσιο), δεδομένου ότι η εν λόγω αγορά δεν μπορεί πλέον να ρυθμίζεται *ex ante*.

Η ΕΕΤΤ θεωρεί ότι η άρση των κανονιστικών υποχρεώσεων οφείλει να γίνεται με ξεκάθαρες διαδικασίες και σε σαφώς ορισμένο χρονικό ορίζοντα. Λαμβάνοντας

υπόψη ότι οι κανονιστικές υποχρεώσεις αφορούν αγορά λιανικής, και στο πλαίσιο αυτό δεν επηρεάζει χονδρικές υπηρεσίες που λαμβάνουν οι εναλλακτικοί πάροχοι από τον ΟΤΕ, η ΕΕΤΤ προτείνει την άρση τους, από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης της ΕΕΤΤ στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

6 Ερωτήσεις διαβούλευσης

Ορισμός Αγοράς

E1: Συμφωνείτε με το αρχικό συμπέρασμα της EETT ότι οι υπηρεσίες σταθερής πρόσβασης δεν ανήκουν στην ίδια αγορά με τις υπηρεσίες τηλεφωνικών κλήσεων;

E2: Συμφωνείτε με το αρχικό συμπέρασμα της EETT ότι οι υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας ανήκουν σε χωριστές αγορές;

E3: Συμφωνείτε με το αρχικό συμπέρασμα της EETT ότι οι αστικές και υπεραστικές κλήσεις ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων;

E4: Συμφωνείτε με το αρχικό συμπέρασμα της EETT ότι οι κλήσεις προς κινητό ανήκουν στην ίδια αγορά με τις αστικές και υπεραστικές κλήσεις;

E5: Συμφωνείτε με το αρχικό συμπέρασμα της EETT ότι οι κλήσεις προς τους λοιπούς μη γεωγραφικούς αριθμούς ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντων με τις αστικές, υπεραστικές και τις κλήσεις προς κινητό;

E6: Συμφωνείτε με το αρχικό συμπέρασμα της EETT ότι οι υπηρεσίες managed VoIP μέσω παρόχου δικτύου ανήκουν στην υπό εξέταση αγορά;

E7: Συμφωνείτε με το αρχικό συμπέρασμα της EETT ότι δεν υπάρχουν χωριστές αγορές για οικιακούς και μη οικιακούς πελάτες;

E8: Συμφωνείτε ότι το γεωγραφικό εύρος της αγοράς είναι η ελληνική επικράτεια;

Δοκιμασία τριών κριτηρίων

E9: Συμφωνείτε με την αρχική θέση της EETT σχετικά με την πλήρωση του πρώτου κριτηρίου;

E10: Συμφωνείτε με την αρχική θέση της EETT σχετικά με τη μη πλήρωση του δεύτερου κριτηρίου και συνεπώς την αποτυχία του τεστ των τριών κριτηρίων;

Παράρτημα Α – ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ

**ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΔΥΑΣΤΙΚΩΝ ΠΑΚΕΤΩΝ ΚΑΙ
ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΑΘΕΡΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑΣ**

{...}